

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK ANA BİLİMDALI

**TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLELER VE HİLELERE
YÖNELİK TEDBİRLER**

Yüksek Lisans Tezi

SERDAR ALPAY

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
BANKACILIK VE SİGORTACILIK ENSTİTÜSÜ
SİGORTACILIK ANA BİLİMDALI

**TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLELER VE HİLELERE
YÖNELİK TEDBİRLER**

Yüksek Lisans Tezi

SERDAR ALPAY

Danışman: PROF. DR. AYTEN ÇETİN

İSTANBUL, 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Müdürlüğü

Sıfır Atık Proje Ortağı

Aşağıda belirtilen lisansüstü tez, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği hükümlerinde belirtilen esaslar çerçevesinde jüri önünde savunulmuş ve jüri tarafından başarılı bulunmuştur.

TEZ BAŞLIĞI : Türk Sigorta Sektöründe Hileler ve Hilelere Yönelik Tedbirler

TÜRÜ : Yüksek Lisans

TEZİ HAZIRLAYAN : Serdar ALPAY

ANABİLİM DALI : Sigortacılık

SAVUNMA TARİHİ : 27.06.2019

JÜRİ ÜYELERİ

GÖREVİ

ADI SOYADI

İmza

Danışman

Prof.Dr.Ayten ÇETİN

İMZA

Üye

Doç.Dr.Ayça AKARÇAY ÖĞÜZ

Üye

Dr.Öğr.Üyesi A.Altuğ BİÇER

Marmara Üniversitesi Göztepe
Kampusu Bankacılık ve
Sigortacılık Enstitüsü 34722
Kadıköy / İSTANBUL

0 (216) 347 69 51 (Faks)
0 (216) 418 20 88

bse@marmara.edu.tr
<http://bse.marmara.edu.tr>

ÖZET

TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLELER VE HİLELERE YÖNELİK TEDBİRLER

Sigorta sisteminin maruz kaldığı önemli risklerden biri de, dayandığı temel prensip olan güven ilkesini tehdit etmesi nedeniyle sigorta hileleridir. Türk sigorta sektöründe son yıllarda sıklıkla ele alınan konulardan biri olan sigorta hileleri, sigorta poliçesi ile bir şekilde temas kuran çeşitli çevrelerden her bireyi ve işletmeyi kapsayabilen, oldukça karmaşık olabilen bir suç türüdür. Sigorta hileleri, çeşitli branşlarda değişik şekillerde ortaya çıkabilmekte olup, sigortacı sektörüne ek maliyetler yaratmaktadır. Daha da tehlikelisi, sistemin temel ilkesi olan güven duygusunu olumsuz etkileyerek sistemin sürdürülebilirliğini tehdit eden sigorta hileleri, sigorta sisteminde yer alan tüm oyuncularının önemli sorunlarından biridir ve tüm oyuncuların bu sorun hakkındaki farkındalık düzeyinin artması, sigorta hilelerinin önlenmesi ve tespiti açısından hayati önem arz etmektedir.

Çalışmanın amacı; Türk sigorta sektöründe karşılaşılan hileleri incelemek, sigorta sektöründe sigorta hileleri ile bu hilelere yönelik kamu tarafından alınan tedbirlerin mevcut durumunu açıklamak ve değerlendirmektir. Türk sigorta sektöründe hemen her branşta çeşitli sigorta hileleri görülebilmektedir. Bu hileler ile mücadelede, Türkiye'deki mevcut durumda, özellikle gerekli yasal zeminin oluşturulması ve kamu kurum ve kuruluşlarının izleme, analiz ve raporlama faaliyetleri açısından önemli ilerlemeler kaydedildiği belirlenmiştir. Ayrıca, sigorta hileleri konusunda yapılan bildirimlerin açık ara çok büyük bölümünün oto sigortalı ile ilgili olduğu, bunun etkisiyle analiz çalışmalarının da oto sigortalı üzerinde yoğunlaştığı da görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, sigorta hileleri, Türk sigortacılık sektörü

SUMMARY

FRAUD IN THE TURKISH INSURANCE SECTOR AND MEASURES OF PREVENTION

One of the important risks that the insurance system is exposed to is insurance fraud because it threatens the basic principle of trust. Insurance fraud, which is one of the most frequently discussed issues in the Turkish insurance sector in recent years, is a complex form of crime that can cover every individual from various circles who somehow comes into contact with the insurance policy. These abuses can occur in various forms in various branches and create additional costs for the insurance sector. Even more dangerous, insurance fraud, which threatens the sustainability of the system by negatively affecting the basic principle of trust, is one of the major problems of all players in the insurance system and increasing awareness of all players about this problem is vital for preventing and detecting insurance fraud.

Purpose of the study is to examine the frauds encountered in the Turkish insurance sector, to explain and evaluate the current situation of the insurance frauds and the measures taken by the public towards these frauds. Various insurance frauds can be seen in almost every branch in the Turkish insurance sector. In dealing with these frauds, the current situation in Turkey, particularly to establish the necessary legal basis and monitoring of public institutions and organizations, significant progress in terms of analysis and reporting activities were recorded. In addition, it has been observed that almost all of the notifications made about insurance frauds are related to auto insurances and as a result of this, analysis studies are focused on auto insurances.

Keywords: Insurance, insurance fraud, Turkish insurance sector

ÖNSÖZ

Sigorta sektöründe faaliyet gösteren tüm oyuncular, sigorta sisteminin önemli sorunlarından biri olan sigorta hileleri ile mücadele etmektedir. Sigorta sistemine olan güveni temelden sarsan sigorta hileleri, sisteme büyük zararlar yüklemekte olup, artan maliyetler sigorta şirketlerinin ve sigortalıların yanında ekonomik ve sosyal etkilerini itibarıyla tüm toplum düzenini olumsuz etkilemektedir. Sigorta hilelerinden etkilenmeyen veya etkilenme ihtimali olmayan birey, şirket, sektör veya herhangi bir sigorta branşı bulunmamaktadır. Sigorta hileleri, kasten çıkarılan yangınlardan düzmece trafik kazalarına, çıkar amaçlı cinayetlerden organize suç çetelerine kadar genişleyen bilen bir kapsama sahiptir. Üstelik sürekli olarak yeni hile yöntemleri de ortaya çıkmaktadır.

Dolayısıyla, toplumun her kesiminin sigorta hileleri hakkındaki farkındalık düzeyinin artırılması, sigorta hilelerinin önlenmesi ve tespiti açısından gerek özel sektör gerek kamu açısından alınan tedbirlerin sürdürülmesi ve gerekli hallerde ek tedbirlerin alınması hayati önem arz etmektedir. Bu çalışmada Türk sigorta sektöründe karşılaşılan hileler ile bu hilelere yönelik olarak kamu tarafından alınan tedbirler hakkında bilgi verilmiş ve mevcut durum değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanışında, geç saatlere kadar çalışmalarım sırasında bana destek olan eşime, tüm süreç boyunca bilgi, birikim ve deneyimlerini benden esirgemeyen danışmanlığımı yapan hocam Prof. Dr. Ayten ÇETİN'e teşekkürü bir borç bilirim.

İstanbul, 2019

Serdar ALPAY

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar LİSTESİ	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	iv
SUMMARY	v
GİRİŞ	1
1. SİGORTA	3
1.1. Sigorta Kavramı ve Unsurları.....	3
1.2. Sigortanın İşlevleri	6
1.2.1. İktisadi ve Toplumsal İşlevler.....	9
1.2.2. Risk Yönetimsel İşlevler.....	11
1.3. Sigortacılıkta Risk Kavramı	11
1.4. Türk Sigorta Sisteminde Önemli Aktörleri	12
1.4.1. Sigortacılık Genel Müdürlüğü	12
1.4.2. Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı	13
1.4.3. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi	14
1.4.4. Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği	15
1.4.5. Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş.....	16
1.4.6. Sigorta Tahkim Komisyonu	17
1.4.7. Doğal Afet Sigortaları Kurumu	18
1.4.8. Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş.....	19
1.4.9. Sigortacılık Eğitim Merkezi.....	20

2. HİLE VE HATA	22
2.1. Hile Tanımı.....	23
2.2. Hata Tanımı	27
2.3. Hile ile Hatanın Karşılaştırması: Benzeşen ve Ayırt Edici Hususlar	28
2.4. Hilenin Temel Unsurları	30
2.4.1. Baskı Faktörü	32
2.4.2. Fırsat Faktörü	33
2.4.3. Haklı Gösterme Faktörü.....	34
2.4.4. Yetkinlik Faktörü	36
2.5. Hile Sınıflandırılması ve Özellikleri	39
2.6. Hilecinin Genel Tanımı ve Özellikleri	44
2.7. Hilelerin Meydana Geldiğine İlişkin Belirtiler.....	50
2.8. Hileye Karşı Alınacak Önlemler	51
3. SİGORTA TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLE	54
3.1. Sigortada Hile	54
3.2. Sigortada Yapılan Hile Türleri	55
3.2.1. Acente ve Broker Hileleri	57
3.2.2. Risk Kabul Sürecinde Düzensizlikler	59
3.2.3. Araç Sigortası Hileleri	62
3.2.4. Mal Sigortaları Hileleri	65
3.2.5. Hayat Sigortaları Hileleri:.....	66
3.2.6. Sorumluluk Sigortaları Hileleri:	66
3.2.7. Sağlık Sigortaları Hileleri:	66
3.2.8. İşveren Sorumluluk Sigortası Hileleri:	67

4. TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLELER VE KAMU ÖNLEMLERİ	68
4.1. Türkiye’de Sigorta Hilelerinin Mevcut Durumu	68
4.2. Türkiye’de Sigorta Hileleri İle İlgili Kamu Önlemleri.....	77
4.2.1. Yasal Düzenlemeler	77
4.2.2. Diğer Kamu Önlemleri	81
SONUÇ	90
KAYNAKÇA.....	92

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Sigorta Şirketleri Bildiriminde Hile Yöntemleri (2011-2014)	70
Tablo 2: Sigorta Şirketleri Bildiriminde Hile Yöntemleri (2015-2018)	72
Tablo 3: Branş Bazında Hile Bildirim Adetleri (2011-2014)	74
Tablo 4: Branş Bazında Hile Bildirim Adetleri (2015-2018)	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1: Hile Üçgeni	31
Şekil 2: Hile Karosu	37
Şekil 3: Suistimal Risk Skorlama ve Sosyal Network Analizi	82

KISALTMALAR LİSTESİ

a.g.e.	: Adı Geçen Eser
a.g.k.	: Adı Geçen Kanun
a.g.m.	: Adı Geçen Makale
a.g.t.	: Adı Geçen Tez
a.g.y.	: Adı Geçen Yönetmelik
A.Ş.	: Anonim Şirket
ACFE	: Sertifikalı Hile Denetçileri Birliği (Association of Certified Fraud Examiners)
DASK	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
drl.	: Derleyen
Ed.	: Editör
EGM	: Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş.
Enst.	: Enstitü
HATMER	: Sigorta Hasar Takip ve Gözetim Sistemi
HAYMER	: Hayat Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
HM	: Hazine Müsteşarlığı
hzl.	: Hazırlayan
KGK	: Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu
MÜ	: Marmara Üniversitesi
No.	: Numara
R.G.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa

SAGMER	: Sağlık Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
SAS	: İstatiksel Analiz Sistemi (Statistical Analysis System)
SBM	: Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi
SDK	: Sigorta Denetleme Kurulu
SEGEM	: Sigortacılık Eğitim Merkezi
SİSBİS	: Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi
SİSEB	: Sigorta Sahteciliklerini Engelleme Bürosu
ss.	: Sayfa Sayısı
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TARSİM	: Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.ř.
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TİDE	: Türkiye İç Denetim Enstitüsü
TRAMER	: Trafik Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi
TSB	: Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik şirketleri Birliği
TSEV	: Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı
USD	: Amerikan Doları (US Dollar)
ni.	: niversitesi
Vol.	: Cilt
Yay.	: Yayınları

GİRİŞ

Sigorta sistemine dahil olan sigortalının amacı, maruz kaldığı riskler gerçekleştiği takdirde doğacak zararını karşılayacak tutarı sigorta havuzundan alabilmektir. Sigortalının, sisteme dahil olabilmek için ödediği primler ise havuzun temel kaynağını oluşturmaktadır. Sigorta sisteminin, sigortalıların zararlarının tazmin edilerek, risklerin gerçekleşmesinden önceki düzeylerine kavuşturulmaları arayışının sonucunda icat edildiği söylenebilir. Temel prensibi, prim karşılığında, zararı gerçekleştiğinde tazmin hakkını elde etme olan sigorta sistemi her zaman amacına uygun olarak kullanılmayabilir. Sigorta sistemine dahil olan bir kısım oyuncular, çeşitli hileler ile aslında gerçekleşmeyen hasarı tazmin edebilmekte veya olduğundan daha büyük bir hasar oluşmuş süsü vererek, hak kazandığından daha yüksek tutarları havuzdan tahsil edebilmektedirler. Sigorta sisteminin temel amacına aykırı olarak çeşitli hileler, sigortalılar tarafından bireysel veya organize suç şeklinde gerçekleştirilebilmektedir. Sigorta alanında İngilizcesi fraud olan eylemler söz konusu olduğunda, genellikle hile ile suistimal kelimelerinin birbirinin yerine kullanılabildiği gözlemlenmektedir. Bu çalışmada da hile ve suistimal kelimeleri birbirinin yerine kullanılmıştır.

Sigorta hileleri sebebiyle yapılan hasar ödemeleri, dürüst sigortalıların ödediği primlerin toplandığı fon havuzlarının amacına aykırı şekilde kullanılmasına, haksız yere menfaat temin edilmesine yol açmaktadır. Sahte hasarlar sigorta hileleri neticesinde, gerçek hasarlar gibi değerlendirilmekte, bu durum da hasar tutarı ve hasar frekansı gibi verileri olumsuz etkileyebilmektedir. Sigorta hileleri nedeniyle yükselen sigorta primleriyle karşı karşıya kalan dürüst sigortalıların, bir anlamda, bu hilelerin bedelini de ödedikleri söylenebilir. Amerika'da, kurulduğu 1993 yılından itibaren, hilelere ile mücadele etmekte önemli rol oynayan Sigorta Dolandırıcılığına Karşı Koalisyon tahminlerine göre, sigorta hileleri her yıl yaklaşık 80 milyar USD sigorta sisteminden

çalmaktadır.¹ Ayrıca, hileleri tespit edebilmek amacıyla hasar süreçlerinde daha çok kontrole yer veren sigorta şirketleri ek maliyetlere katlanmak durumunda kalabilmekte, sigortalıların hasar tazmin süresi ise uzayabilmektedir. Eylemi gerçekleştirenlerin haksız kazanç elde etmesine yol açan suiistimaller sigorta maliyetlerini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda sigorta sektörünün mali gücünü de zayıflatmaktadır. Sigorta sistemine duyulan güveni de olumsuz etkileyen sigorta hileleri tüm sigorta sistemine zarar vermektedir.

Çalışmanın amacı; Türk sigorta sektöründe karşılaşılan hileler hakkında 2000-2018 dönemindeki gelişmelere bilgi sunmak ve Türk sigorta sektöründe sigorta hilelerini azaltmak üzere kamu tarafından alınan, planlanan ve alınabilecek önlemlere dikkat çekmektir. Çalışmanın birinci bölümünde sigorta kavramı, unsurları ve işlevleri, sigortacılıkta risk kavramı, ikinci bölümünde hata ve hilenin tanımı, karşılaştırılması, hilenin unsurları ile hile sınıflandırması ve özellikleri, hilecinin tanımı ve özellikleri, hilelerin belirtileri, hileye karşı önlemler, üçüncü bölümünde Türk sigorta sektöründe hile kavramı, yapılan sigorta hile türleri hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Türkiye’de sigorta hilelerinin mevcut durumu üzerinde durulmuş hilelere yönelik alınan ve planlanan önlemler, özellikle kamu açısından irdelenerek açıklanmaya çalışılmıştır. Bu anlamda çalışma kamu tarafından alınan önlemler ile sınırlandırılmıştır.

Çalışmada araştırma yöntemi olarak literatür taraması yöntemi benimsenmiş olup, elde edilen veriler birbirleri ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Çalışmanın önemi, sigorta hileleri konusundaki farkındalığı artırarak, mücadelenin etkinliğini artırmak, böylelikle Türkiye’de sigorta hilelerinin etkilerinin en aza indirilmesine katkı sunmaktır.

1 Coalition Against Insurance Fraud, “By the numbers: fraud statistics”, <https://www.insurancefraud.org/statistics.htm#2>, (25.05.2019).

1. SİGORTA

Dünyada, ticari ve sosyal hayatın geliştiği tüm coğrafyalarda sigortanın da var olduğu söylenebilir. Farklı coğrafyalarda sigortanın farklı tanımlamaları ve işlevleri ile karşılaşmak mümkündür.

1.1. Sigorta Kavramı ve Unsurları

İnsan yaşamı boyunca ihtiyaçlarını karşılamak için sürekli bir çaba içindedir. İhtiyaçlarını karşılayacağı düşündüğü her şeyi sahiplenme ve koruma güdülerıyla hareket eden insanın sahip olduklarını kaybetme kaygısını yaşamı boyunca duyduğu söylenebilir. Kendini sürekli güvende hissetmesinin önemli koşulunun sahip olduklarına yönelik her türlü riski ortadan kaldırması olduğu düşünülebilir. Ancak tüm tehlikeleri önceden ortadan kaldırmak her zaman mümkün olmayabilir. Bu durumlarda engellemeyen zararın derhal giderileceğine dair bir güvence insanların kaygılarını azaltabilir ve güven duygularını artırabilir. Sigorta, insanların yaşamı boyunca karşılaşacakları risklere karşı zararlarının, belirli bir bedel karşılığında teminat altına alınabildiği bir güvence olarak tanımlanabilir.²

Sigorta kavramının bir başka tanımının, yürürlükten kalkmış olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda şu şekilde yapıldığı görülmektedir: “*Sigorta bir akittir ki bununla sigortacı bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin (bir rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım hadiseler dolayısıyla bir para ödemeyi veya sair edalarda bulunmayı üzerine alır.*”³

2 Ayşe Gül BÖLÜKBAŞI ve Baturalp PAMUKÇU, **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, 2.b., İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2010, s.5.

3 9353 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 09.07.1956, 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Mülga), Kabul Tarihi: 29.06.1956, mad. 1263.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Altıncı Kitabı olan Sigorta Hukuku bölümünde ise sigorta şu şekilde tanımlanmaktadır:⁴

“Sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir.”

TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardında ise sigorta şu şekilde tanımlanmaktadır⁵:

“Gelecekteki belirli bir kesin olmayan olayın (sigorta konusu olay) sigortalıya olumsuz bir şekilde etkilemesi halinde sigortalıya tazminat ödemeyi kabul ederek bir tarafın (sigortacı) diğer taraftan (sigortalı) önemli bir sigorta riskini kabul ettiği sözleşme”

Sigorta, benzer risklere maruz kalan gerçek ve tüzel kişilerin, riskin gerçekleşmesi halinde doğacak büyük zararların (zararları), önceden ödemiş oldukları çok küçük tutarda meblağlar, ‘primler’ karşılığında karşılanmasını sağlayabildikleri bir risk transfer sistemi olarak da tanımlanabilir. Sigorta sisteminde ziya (zarar) kavramının, “ Ekonomik kayıp meydana getiren bir olay” veya “Bir sigorta teminatı kapsamında, sigortalıya yasal olarak hasar talebinde bulunma hakkını veren olay” veyahut “Sigorta konusu şeyin kaybolması” şeklinde farklı tanımları olabilir. “Sigorta ettiren” ve “Sigorta şirketi” tanımlarının da açıklanmasında fayda olabileceği düşünülmektedir. Sigorta şirketi, yürürlükteki yasal düzenlemelere göre kendisine sigortacılık faaliyetinde bulunabilmesi için yetki verilmiş olan ve bu bağlamda sigorta sözleşmesinde sigorta teminatını sunmakta olan ve doğabilecek hasarları taahhüt ettiği çerçevede karşılamakla yükümlü olan taraftır. Sigorta ettiren ise, risk ile karşı karşıya olan ve maruz kaldığı riskin gerçekleşmesi halinde doğacak hasarın karşılanmasını,

⁴ 27846 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 14.02.2011, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Kabul Tarihi: 13.01.2011, mad. 1401.

⁵ KGG, TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı, http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2015/TFRS/TFRS_4.pdf, (22.04.2016).

sigorta sözleşmesinde belirtildiği çerçevede yasal olarak talep etmeye yetkili olan, sigorta ilişkisinin diğer yamacında yer alan taraftır. Adı geçenin, sigorta sözleşmesinden doğan haklarının geçerlilik kazanması ve geçerli kalmaya devam edebilmesi için, sigorta ettiren ile sigortalı arasındaki sözleşmede belirlenen prim adı altında belirtilen tutarın zamanında ödemesi ve kabul ettiği koşulları yerine getirilmesi gerekmektedir. Sigortalının talebi üzerine, sigorta şirketinin ödemesini yapmak ile mükellef kılındığı, poliçe üzerinde belirtilen ve tazminat ödemesine taban teşkil eden en yüksek limitli bedele sigorta bedeli adı verilmektedir. Tazminat sözleşmelerinde sigorta bedeli, sigorta lehtarının uğrayabileceği en yüksek parasal kayıp olarak ifade edilebilir. Sigorta konusunun zarar oluştuğundaki piyasa fiyatı, sigorta bedelinden daha düşük bir bedel ise, piyasa fiyatı dikkate alınmaktadır. Hayat sigortaları gibi, tazminattan ziyade birikim temelli olan sigorta sözleşmelerinde ise, sigorta bedeli kuramsal olarak, talep edilen herhangi bir tutarda belirlenebilir ve risk meydana geldiği takdirde, poliçe üzerinde yazan sigorta bedelinin tamamı sigorta sözleşmesine taraf şirket tarafından ödenmek durumundadır.⁶

Türkiye’de sigorta şirketleri ile reasürans şirketlerinin anonim şirket veya mütüel (karşılıklı) sigortacılık yapmak üzere kurulmuş kooperatif biçiminde oluşturulması yasal bir koşuldur. Sigorta şirketleri ve reasürans şirketlerinin, sigortacılık faaliyeti ve bu faaliyet ile doğrudan bağlantısı bulunan faaliyetler haricinde başka bir işle iştigal etmesi yasaktır.⁷

Kişilerin tek başlarına karşı karşıya kalmaktan kaçındıkları risklerin transfer edilme yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkan sigorta önceleri, tarafların gönüllü olarak bir araya geldikleri bir model olarak göze çarpmaktadır. Zaman içerisinde, toplum sistemi üzerindeki yararlarının daha net görülmeye başlamasıyla birlikte, yasa koyucular tarafından yaptırılması zorunlu tutulan sigorta kavramının doğduğunu görmekteyiz. Böylelikle, herhangi bir alanda faaliyet göstermek isteyen veya bir haktan yararlanmak isteyen kişiler, zorunlu olarak sigorta yaptırmak zorunda kalmakta, aksi

⁶ Türkiye Sigortalar Birliği, Sigorta Tanımları, <https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648> (04.04.2019).

⁷ 26552 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 14.06.2007, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, , Kabul Tarihi: 03.06.2007, mad. 3.

halde yasal yaptırımlar ile karşılaşmaktadırlar. Gönüllük prensibini aşacak şekilde kanunen yaptırılması zorunlu tutulan bu tür sigortalar, şahısların üçüncü şahıslara karşı sorumlu durumda olduğu hallerde, üçüncü şahısların zararlarının karşılanmaması riskini önlemek üzere, oluşturulmuş bir tedbir olarak tasavvur edilebilir. Zorunlu sigortaların en çok tanınan türü, birçok ülkede gözlemlediğimiz trafik sigortalarıdır. Motorlu araç sahibi şahısın, söz konusu araç ile bağlantılı olarak, üçüncü şahıslara verebileceği hasarlardan kaynaklanabilecek sorumluluklarını içermektedir. Bu tür zorunlu sigortalara Türkiye’de de mevcut olan, "Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası", "Otobüs Zorunlu Koltuk Ferdi Kaza Sigortası", "Tüpgaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası", "Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası" da örnek olarak verilebilir. Sigortalı dışında diğer şahıslara verilebilecek hasarlara karşı yaptırılması zaruri olan sorumluluk sigortalarının yanında, sigorta ettirenin kendine ait olan varlıkları üzerinde meydana gelebilecek zararları karşılamak amacıyla, uygulanmakta olan zorunlu sigortalar da karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de çok sık uygulama alanı bulan Zorunlu Deprem Sigortası böyle bir amaçla zorunlu tutulmuştur.⁸ Deprem gibi büyük bir alanı, mal varlığını ve kitleyi aynı anda etkileyen, şahıslar için tek başlarına karşılanması en hafif tabiri ile çok güç olan, çevrelerindeki şahısların da aynı felaket nedeniyle büyük zararlar ile karşı karşıya kalmaları nedeniyle etrafındakilere verebilecekleri desteğin çok kısıtlı olduğu bir durumda, toplum yapısının olumsuz etkilenmesini hafifletebilmek amacıyla, Zorunlu Deprem Sigortası yasa koyucu tarafından zorunlu sigorta olarak tanımlanmıştır.

1.2. Sigortanın İşlevleri

Özellikleri değişmemiş olan risklere maruz kalan şahısların, risklere karşı ortak bir dayanışma olarak gözlemlediğimiz sigorta, zaman içerisinde hacmini artıran, kredi imkanları yaratan, finans sektöründe bankacılık fonksiyonunu da kapsayacak düzeye ulaşabildiğini gözlemlediğimiz, ekonominin lider fonksiyonlarından biri haline gelmiştir.⁹ İçinde bulunduğumuz çağda, sigortacılık sisteminin, hem şahıslar hem de kurumlar için önemli katkılar sağladığı görülmektedir. Çeşitli işlevleri ile ülke

⁸ Türkiye Sigortalar Birliği, Sigorta Tanımları, <https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, (04.04.2019).

⁹ BÖLÜKBAŞI ve PAMUKÇU, a.g.e., s.6.

ekonomisine de önemli katkı sağlayan sigorta sisteminin finansal sistem içerisindeki etkinliği önemli gelişmişlik göstergeleri arasında gösterilebilmektedir.¹⁰

Kurumsal sigorta talebine ilişkin birçok araştırmacı, riskin riskten kaçınan paydaşları üzerindeki etkisini sınırlandırarak veya bu riskin maliyetini azaltarak sigortanın firmaya değer katma yeteneğine odaklanmıştır. Öte yandan, Ashby ve Diacon gibi bazı araştırmacılar, belli koşullar altında stratejik nedenlerle sigorta satın alınabileceğini öne sürmüşlerdir. Gerçek dünya pazarlarının çoğunun, stratejik olarak birbirleriyle rekabet eden az sayıdaki göreceli büyük firmadan etkilendiği söylenebilir. Ashby ve Diacon, bu oligopolistik pazarlara odaklanarak, tek bir firmanın çıktı riskine maruz kalmasını manipüle ederek önemli bir rekabet avantajı elde edebileceğini, çünkü böyle bir davranış rakipleri fiyat dalgalanmalarına maruz bırakabileceğini ortaya koymuşlardır.¹¹

Sigortanın işlevleri maddeler halinde aşağıdaki gibi ifade edilebilir :¹²

- Maruz kalınan risklerin gerçekleşmesi halinde oluşacak kayıpları telafi etme,
- İnsanların sahip olduklarını kaybetme kaygılarını azaltarak verilen teminatlar ile güven duygularını artırma
- Çalışan kesim gibi belirli grupların sosyal güvenliklerinin temini,
- Bir insanın tek başına telafi etmekte zorlanacağı boyuttaki zararları, aynı riske maruz kalan diğer insanlarla dayanışma içinde karşılmasına imkan sunma,
- Küçük tutarlarda toplanan primlerin sigorta sistemi üzerinden büyük havuzlara dönüşmesi sayesinde ekonomik gelişmenin artırılması
- Teminatların sigortalanması sayesinde daha kolay ve ucuz maliyetli kredileri kullanma imkanı
- Hasarlara karşı sağladığı teminat nedeniyle girişim ortamını destekleme

¹⁰ Nilüfer DALKILIÇ, “Sigorta Gereksinimi ve Temel Prensipler”, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık**, Erdem KIRKBEŞOĞLU (drl.), Ankara: Gazi Kitapevi, 2014, ss.55-74.

¹¹ Simon G. ASHBY and Stephen R. DIACON, “The Corporate Demand for Insurance: A Strategic Perspective”, **The Geneva Papers on Risk and Insurance**, Vol.23, No.86, 1998, s.35, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1057%2Fgpp.1998.3.pdf>, (12.03.2019).

¹² DALKILIÇ, a.g.e., ss.56-59.

- Daha düşük prim ödemek amacıyla sigortalının aldığı önlemler neticesinde daha büyük kayıpların oluşmasının önlenmesi ve kayıpların azaltılması
- Sigorta sektöründe faaliyet gösteren oyuncuların işletmecilik faaliyetleri ve yatırımları üzerinden sağlanan ve poliçe türlerine göre sigortalılardan tahsil edilen vergiler nedeniyle kamu için önemli bir gelir kaynağı olması

Sigortanın işlevlerinin bir başka yazar tarafından aşağıdaki maddeler üzerinden açıklandığı görülmektedir:¹³

- Gelecek ile ilgili belirsizliklerin ve zarara uğrama korkusunun minimize edilerek, ekonomik ve sosyal güvence sağlanması,
- Prim havuzunda biriken tutarları, finans piyasalarına aktararak getirilerini artırmayı hedefleyen sigorta şirketlerinin, söz konusu piyasalarda likiditeyi ve uzun vadeli kaynak imkanlarını ve maliyetlerini düşürmesinin, dolayısıyla ekonomik büyümenin ivme kazanması,
- Başta hayat ve bireysel emeklilik sigortalarından toplanan primlerin getirilerinin, gelecekte vergi avantajının da etkisiyle, yüksek olacağı beklentisiyle, bireylerin tasarruf oranlarında artış sağlaması,
- Riskler gerçekleştiğinde, yaratacakları tahribata karşı koruma sağlayarak hasarların minimize edilmesi
- Küresel hale gelmiş reasürans piyasası vasıtasıyla risklerin ulusal sınırların dışına yayılması ve paylaşılmasının sağlanması

Birçok işlevi bulunan sigortanın bu işlevlerini, iktisadi ve toplumsal işlevler ile risk yönetimsel işlevleri olmak üzere iki ana başlık üzerinden, aşağıdaki açıklamalar ile birlikte değerlendirmek de mümkündür:¹⁴

¹³ İsmail ACAR, “AB Solvency II Projesi Kapsamında Sigorta Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği ve Türk Sigorta Sektörü”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2010). ss.10-11.

¹⁴ Şebnem G. URALCAN, “Sigorta Faaliyetlerinin İşlevsel Açıdan Değerlendirilmesi ve Türk Sigorta Sektörünün Bu Bağlamda Dünya Sigorta Şirketleriyle Karşılaştırılması”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt.4, Sayı.1, 2012, ss.127-128.

1.2.1. İktisadi ve Toplumsal İşlevler

Sigorta, tüm ekonomik aktörlerin yararlanmasına fırsat veren kaynakları ekonomiye enjekte edilmesi yönündeki rolüyle iktisadi büyüme açısından önemli bir işlev üstlenmektedir. Bu yönüyle, ülke ekonomileri ve toplumları için kritik bir mali kurum özelliği taşıdığı da söylenebilir. İktisadi ve toplumsal işlevleri aşağıdaki başlıklar altında incelemek mümkündür.¹⁵

➤ **Sigorta Ülke Tasarruf Oranlarını Artıran Bir Kaynaktır:**

Özellikle bireysel emeklilik ve sosyal sigortalar ile geleceklerini güvence altına almak isteyen bireyler, harcama bütçelerinden kısıtları tutarları, sigorta primi olarak sigorta şirketlerine aktarmaktadırlar. Maruz kalınabilecek risklerden doğabilecek zararlarının karşılanmasına yönelik havuzda toplanan bu tutarlar birikime de yönlendirilmektedir. Sigorta prim tutarında toplanan büyük meblağlar, sigorta şirketleri tarafından büyük fonlara dönüştürülmekte ve iktisadi gelişim için çok önemli bir kaynak haline gelmektedir.¹⁶

➤ **Sigorta, Tahribatları Azaltıcı, Sosyal ve İktisadi Yıkıma Karşı Alınan Tedbirdir:**

Özellikle, toplumun büyük kesimlerini etkileyebilecek riskler gerçekleştiğinde, örnek olarak bir deprem gerçekleştiğinde, ortaya büyük tahribatlar çıkmaktadır. Normal şartlarda, felakete uğrayanlara akraba ve dostları veya çevresindeki komşuları da belli düzeyde yardımda bulunarak, bahis konusu mağdurun iktisadi ve sosyal bakımdan tamamen çökmesini engelleyebilmektedirler. Öte yandan, deprem gibi toplumun büyük bölümünde tahribata yol açan afetler gerçekleştiği hallerde, söz konusu akraba, dostlar ve komşular da zarara uğradıklarından, çevrelerine yardım edebilme güçleri çok azalmaktadır. Bu gibi hallerde, sigorta toplumun yaralarını sarmada önemli rol oynamaktadır.¹⁷

➤ **Sigorta Ülkenin Vergi Gelirlerini Yükseltir:**

¹⁵ Ömer ŞENTÜRK, “Sigorta Sektöründe Çalışanların Yaşam Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2017) ss.38-43.

¹⁶ Beyhan YASLIDAĞ, **Sigortacılık**, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2012, s.53.

¹⁷ DALKILIÇ, a.g.e., s.61.

Sigortacılık ile iştigal eden şirketler, elde ettikleri gelir üzerinden vergi ödemektedirler. İlâveten, prim havuzunda biriken tutarları yatırım araçları üzerinden değerlendirirler ki tahvil, gayrimenkul gibi yatırım araçlarının getirileri üzerinden tahakkuk eden vergilerin de ödemesini yaparlar.¹⁸

➤ **Sigorta Küresel İktisadi İlişkilerin ve Ticaretin İlerlemesine Ortam**

Sağlar:

Mal ve hizmetlerin serbest, kolay, hızlı ve güvenli dolaşımının sağlanması, küresel ticaretin hayati koşulları arasında yer almaktadır. Bu nitelikteki mal dolaşımının koşulu ise malların taşınması ile ilintili olan, alıcı, satıcı, taşımacı gibi tüm tarafların karşı karşıya kalabilecekleri risklere karşı gerekli güvencelerin sağlanmış olmasıdır. Özellikle nakliye sigortaları, ihracat kredi sigortası ve benzerleri taraflara gereksinim duydukları güvenceyi sağlayan sigorta ürünleridir. Bu anlamda sigorta, ticari faaliyetlerin çeşitliliğini, hacmini artırma ve yurtdışında yeni pazarlara açılma konusunda girişimcilere uygun ortam sağlar.¹⁹

➤ **Sigorta Toplumun Refah Seviyesini Korur ve Yükseltir:**

Sigortanın bireysel ve ulusal geliri artığını, iktisadi yatırımlar için kaynak yaratarak ekonomiye can kattığını yukarıda değerlendirmiştik. Büyük felaketler gerçekteştiğinde toplumun yaralarını sardığını, iktisadi yıkımını da önlediğini ifade etmiştik. Bu gibi durumlarda, işletmelerin uğradıkları kayıpları azaltarak, yeniden faaliyetlerine dönebilme fırsatı yaratan sigorta, bu kayıplar nedeniyle doğabilecek istihdamdaki azalmanın, aile ve bireyler üzerindeki huzuru bozucu etkileriyle toplum sağlığının olumsuz etkilenmesinin de önüne geçerek toplumun refah düzeyini korur. Aşırı ve israfa yönelik tüketim yerine sigorta havuzuna yönlendirilen birikimler, kalkınma yatırımlarını artırarak, toplumun refahının artışına olumlu katkı yapmaktadır.²⁰

¹⁸ ŞENTÜRK, a.g.t., s.39.

¹⁹ Şebnem G., URALCAN, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, 3.b., İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2011, ss.59-60.

²⁰ URALCAN, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, ss.58-59.

1.2.2. Risk Yönetimsel İşlevler

Sigortanın risk yönetimsel işlevlerini aşağıdaki maddeler halinde özetlemek mümkündür:²¹

- Sigorta Bir Sosyal ve Ekonomik Dayanışma Tezahürüdür.
- Sigorta Sermaye Sahiplerinin Sayısını ve Envestisman Eğilimlerini Pozitif Etkilemektedir.
- Sigorta Müteşebbisin Kredi İtibarına Olumlu Katkı Yapmaktadır.
- Sigorta Müteşebbisin Daha Düşük Bir Fiyatla Envestisman Sermayesi Temin Etmesini Sağlamaktadır.
- Sigorta Müteşebbisin İhtiyat İçin Ayırdığı Sermayeyi Düşürmek Suretiyle, Çalışma Sermayesinin Artmasına Olanak Sağlamaktadır.
- Sigorta, Müteşebbisin Ürettiği Mal ve Hizmetlerin Fiyatlarının, Sigortasız Benzerlerine Kıyasla Daha Uygun Seviyelerde Oluşmasını Sağlamaktadır.
- Sigorta Özellikle Reasürans Anlaşmaları İle Sigorta Şirketlerine Faaliyetlerine İlişkin Riskleri En Uygun Şekilde Yönetme Olanığı Sağlamaktadır.

1.3. Sigortacılıkta Risk Kavramı

Sigortacılıkta riskin tek bir kalıplaşmış tanımı bulunmamaktadır. Öte yandan, risk ile ilgili aşağıdaki tanımlamaları yapmak mümkündür:²²

- Risk, özünde bir kayıp tehlikesidir.
- Risk, kayıp olasılığıdır.
- Risk ve belirsizlik arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- Risk, oluşmuş değerlerden veya meydana gelmiş sonuçlardan yola çıkarak beklenen değer veya sonuçların belirlenmesidir.

²¹ URALCAN, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, ss.127-128.

²² BÖLÜKBAŞI ve PAMUKÇU, *a.g.e.*, s.42.

1.4. Türk Sigorta Sisteminde Önemli Aktörleri

1.4.1. Sigortacılık Genel Müdürlüğü

Sigortacılık Genel Müdürlüğü'nün görevleri yasal mevzuat ile aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:²³

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ve 1160 sayılı Mükerrer Sigorta İnhisarı Hakkında Kanun ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun, 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun, 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanunu'nun sigortacılıkla ilgili bölümleri ile diğer kanunların sigortacılıkla ilgili hükümlerinin ve bunların ek ve değişikliklerinin verdiği görevleri yürütmek
- Sigortacılık ile ilişkili alanlarda mevzuatı hazırlamak, uygulamak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izlemek, yönlendirmek ve bu mevzuatın Avrupa Birliği ile uyumlu hale getirilmesine yönelik çalışmaları yürütmek
- Türkiye'de sigortacılığının gelişmesi ve sigortalıların korunması için önlemler almak, bu önlemleri bizzat uygulamak ve/veya ilgili kuruluşlarda tatbik edilmesini izlemek
- 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında kurulan bireysel emeklilik sistemine ilişkin Hazine ve Maliye Bakanlığı'na verilen görevleri yerine getirmek
- Sigorta, reasürans, emeklilik şirketleri, sigorta aracıları, eksperler, aktüerler ve sigortacılıkla ilgili diğer gerçek ve tüzel kişilerin piyasaya girişleri, faaliyetleri ve piyasadan çıkışları ile ilgili düzenlemeleri hazırlamak, uygulamak ve izlemek
- Sigortacılık sektöründe faaliyet gösteren gerçek ve tüzel şahıslara yönelik denetim raporlarına ilişkin süreçleri yürütmek
- Bireysel Emeklilik Sistemi'nin etkin bir şekilde işlemesine yönelik gerekli çalışmaları yapmak
- Emeklilik taahhüdünde bulunan vakıf ve sandıklar ile diğer kuruluşların aktüeryal denetimini yapmak

²³ Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sigortacılık Hakkında, <https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-hakkinda>, (22.05.2019).

- Zorunlu Deprem Sigortası uygulamasını yürütmek
- Tarım Sigortası uygulamasını T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ile koordineli olarak yürütmek
- Sigortalara ilişkin genel şart, tarife ve talimatları hazırlamak
- Sigortalıların şikâyet ve taleplerini değerlendirmek

1.4.2. Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığı

Sigorta Denetleme Kurulu (SDK) Başkanlığı'nın görevleri yasal mevzuat ile aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.²⁴

- 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 5363 sayılı Tarım Sigortaları Kanunu, 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta Bakanlığa verilen denetim, tetkik ve soruşturma faaliyetlerini yürütmek ve sonuçlandırmak
- Sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörleri ile ilgili diğer mali piyasalar hakkında konsolide raporlar hazırlamak, ilgili konulardaki çalışmalara iştirak etmek ve görüş paylaşmak
- Denetim ve izleme çalışmaları neticesinde üretilen çıktıları tetkik etmek ve değerlendirmek, hayata geçirilecek uygulamalar ve alınacak tedbirler konusunda Hazine ve Maliye Bakanı'na önerilerde bulunmak
- Yasaların öngördüğü yetki ve görevlerin sınırları dahilinde, Hazine ve Maliye Bakanı'nın, SDK tarafından gerçekleştirilmesini onayladığı sigortacılık, bireysel emeklilik, mali piyasalar ve kurumlar ile ilgili diğer tetkik ve denetleme faaliyetlerini gerçekleştirmek
- SDK'nın görev ve yetki çerçevesi içinde kalan konularda mevzuat ve uygulama ile ilişkili her türlü araştırma ve diğer çalışmaları gerçekleştirmek, yürütmek, görüş iletmek ve öneriler paylaşmak
- Sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörleri ile ilişkili denetlenmesi gereken ihbar ve şikâyetleri tetkik etmek ve bunları sonuca kavuşturmak

²⁴ Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sigortacılık Hakkında, <https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-hakkinda>, (22.05.2019).

1.4.3. Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi'nin (SBM) 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 31/B maddesinin birinci fıkrasına istinaden; sigortalılar ve sigorta sözleşmesinden dolayı da olsa çıkar sağlayanlar ile ilgili olarak, yanlış sigorta uygulamalarını içerecek şekilde, risk değerlendirmesine temel teşkil eden bilgileri biriktirmek ve söz konusu bilgilerin sigortacılık faaliyetinde bulunan emeklilik şirketleri ile reasürans ve sigorta şirketleri ile T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek kişilerle paylaşılmasını sağlamak amacıyla kurulmuş, Bakanlık tarafından belirlenen sigortalara ilişkin, poliçe, zeyil, hasar kayıtlarının sigorta şirketleri tarafından elektronik ortamdan transfer edilerek toplandığı Bilgi Merkezi'dir. SBM, ilk olarak salt trafik sigortalarına yönelik merkezi bir veri tabanı oluşturulması amacıyla, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Trafik Sigortası Bilgi Merkezi Yönetmeliği ile 2003 yılında kurulmuştur. Trafik Sigortaları Bilgi Merkezi adı verilen kurum kısaltma ismiyle "TRAMER" olarak anılmıştır.²⁵

TRAMER'in kuruluşu ile hedeflenen hususlar aşağıdaki gibi sıralanabilir:²⁶

- Türk Sigorta sektöründe trafik sigortalarına ile ilgili olarak, sağlıklı ve güvenilir istatistiklerin oluşturulması
- Türk Sigorta sektöründe, trafik sigortaları ile ilgili olarak uygulama farklılıklarının ortadan kaldırılarak uygulama birliğinin sağlanması
- Sigorta sektöründeki tüm aktörler üzerinde olumsuz etkisi olan sigorta hilelerinin önüne geçilmesi
- Sigortacılık sistemine duyulan itimattın yükseltilmesi
- Tazminat tediyelerinin sistematik ve kuralına uygun, yanlışsız bir şekilde yerine getirilmesi
- Zorunlu trafik sigortasını yaptırma sorumluluğunu yerine getirmemiş olan araç sahiplerinin belirlenmesi ve sigortalılık oranının yükseltilmesi

²⁵ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, SBM Hakkında, <https://www.sbm.org.tr/tr/sayfa/sbm-hakkinda-63>, (22.05.2019).

²⁶ ŞENTÜRK. a.g.t., ss.34-35.

➤ Daha doğru ve güvenilir bir fiyatlandırmanın yapılması ile hak ve adalete uygun olmayan rekabetin engellenmesi

2008 yılında, TRAMER'in unvanı değiştirilerek, unvanı Sigorta Bilgi Merkezi olarak kabul edilmiştir. 2011 yılında ise adı geçen unvan, bir başka yönetmelik değişikliği ile Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) olarak değiştirilmiştir. SBM, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği nezdinde, ayrı bir tüzel kişiliği olan bir kurum olarak oluşturulmuştur. Alakalı branşlarda ruhsat sahibi olan sigorta şirketleri merkezin kendiliğinden üyeleri olarak kabul edilmişlerdir. SBM'ye bağlı olarak faaliyet gösteren dört adet "*alt bilgi merkezi*" bulunmakta olup, bahis konusu merkezler aşağıda sıralanmıştır:²⁷

- Trafik Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi, (TRAMER)
- Sağlık Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi, (SAGMER)
- Hayat Sigortaları Bilgi ve Gözetim Merkezi, (HAYMER)
- Sigorta Hasar Takip ve Gözetim Sistemi, (HATMER)

1.4.4. Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği

Ülkemizde sigortacılık faaliyetleri ve hizmetleri, 1870'lerden itibaren ve ağırlıklı olarak yabancı sermayeli sigorta şirketleri tarafından başlatılmıştır. İlerleyen zaman içerisinde, sigorta şirketleri, aralarında "meslek kuruluşu" şeklinde teşkilatlanma gereksinimini hissetmişlerdir. 1900 yılında "İstanbul'da Faaliyette Bulunan Yangın Sigorta Şirketlerinin Sendikası" unvanı ilk meslek örgütü oluşturulmuştur. Adı geçen sendika, 1916 yılında "Türkiye'de Çalışan Sigorta Şirketleri Cemiyeti" unvanını haiz olmuştur. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından hemen sonra, bu cemiyet sona erdirilerek, yerini alacak şekilde "Sigortacılar Kulübü" oluşturulmuştur. 1927 yılında oluşturulan "Sigortacılar Cemiyeti Daire-i Merkeziyesi" söz konusu Kulüp'ün yerini almıştır. Sigortacılar Cemiyeti Daire-i Merkeziyesi kuruluşuna ülkemizde faaliyet göstermekte olan yerli ve yabancı sermayeli sigorta şirketlerinin tamamının üye olması zorunlu tutulmuştur. Adı geçen kuruluşun unvanı, izleyen

²⁷ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, SBM Hakkında, <https://www.sbm.org.tr/tr/sayfa/sbm-hakkinda-63>, (22.05.2019).

dönemde gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile sırasıyla, 1959 yılında "Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği" ve 1975 yılında ise "Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği" olarak belirlenmiştir. 1987 yılında yayınlanan ve 7397 sayılı Kanunun bazı maddelerini değiştiren ve kanuna bazı maddeler ekleyen 3379 sayılı Kanun ile Birliğe "Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu" kimliği uygun görülmüştür. Birliğin organ seçimlerinin yargı gözetimi altında, yani hakim nezaretinde yapılması kuralı konmuştur. 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 24. maddesinde de Birliğin sigortacılık mesleğinin geliştirilmesi, şirketler arasında dayanışma sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla kurulan, tüzel kişiliğe sahip kamu kurumu özelliğinde bir meslek kuruluşu olduğu hususu belirtilmiştir. 5684 sayılı Sigortacılık Kanununda 29 Haziran 2012 tarihinde yapılan değişiklikle Birlik çatısı altına emeklilik şirketleri de dahil edilmiş ve Birliğin unvanı "Türkiye Sigorta, Reasürans ve Emeklilik Şirketleri Birliği" olarak yeniden belirlenmiştir. Değişen unvan değişikliğini takiben, Birliğin logosu değiştirilmiş ve logo ile birlikte "Türkiye Sigorta Birliği" ibaresinin kullanılması kararlaştırılmıştır. Bahis konusu Birliğin amacını, Türk sigorta sektöründe faaliyet gösteren sigorta şirketleri arasında mesleki dayanışmanın güç kazanmasının sağlanması, sigortacılık sektöründe etik ilkelerin belirlenmesi, ülkemizde sigortacılık mesleğinin ve sigortacılık hizmetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşması, ulusal ve küresel düzeyde sigortacılığa ait gelişmelerin izlenmesi, sigortacılıkla ilgili yerel ve küresel meslek kuruluşları ile ilişkiler kurulması ve sigortacılık alanında araştırmalar yapılması, sigortacılık mesleğinin gelişmesine katkı sağlayacak kuruluşlar tesis edilmesi, eğitim çalışmalarında bulunulması, birlik üyeleri arasında haksız rekabetin yok edilmesi, sigortacılığı ilgilendiren konularda kamu teşekküllerine görüş iletilmesi olarak özetlemek mümkündür.²⁸

1.4.5. Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş.

Emeklilik Gözetim Merkezi A.Ş. (EGM), 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının görev ve yetkilendirmesi çerçevesinde, 2003 yılında kurulmuştur. EGM, 4632 sayılı

²⁸ Türkiye Sigorta Birliği, Hakkımızda, <https://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657>, (22.05.2019).

Kanun'un 20/A maddesi ve ilgili mevzuat uyarınca Hazine Müsteşarlığının görevlendirme ve yetkilendirmesi çerçevesinde kurulmuş olup, başlıca görevleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:²⁹

- Bireysel emeklilik sisteminin emniyetli ve etkin şekilde işlemlerini temin etmek
- Katılımcıların hak ve menfaatlerini güvence altına almak hedefiyle emeklilik şirketlerinin ve bireysel emeklilik araçlarının etkinliklerini gözetim altında tutmak
- Gözetime ve denetime elverişli bir altyapı meydana getirmek ve sonuçları yetkili kamu otoritelerine rapor halinde sunmak
- Bireysel emeklilik hesapları, emeklilik planları, katılımcılara ve sözleşmelere ait bilgileri elektronik ortamda muhafaza etmek, adı geçen bilgileri konsolide etmek
- Kamuoyunu ve katılımcıları bilgilendirmek
- İstatistik oluşturmak
- Bireysel emeklilik araçları siciline ve sınavına ilişkin faaliyetleri gerçekleştirmek

1.4.6. Sigorta Tahkim Komisyonu

Sigorta Tahkim Komisyonu, sigorta ettiren veya sigortadan menfaat sağlayan kişiler ile sigorta tahkim sistemine üye sigorta kuruluşları arasındaki sigorta sözleşmesinden kaynaklanan uyuşmazlıkların, bu alanda uzmanlaşmış hakemler tarafından basit, hızlı ve adil bir biçimde çözüme kavuşturulması hedefiyle, 5684 sayılı Kanun ile meydana getirilmiş bir komisyondur. Değerlendirmesi için kendisine başvuru yapılan uyuşmazlıkları, mahkeme sürecine göre daha hızlı ve daha kolay bir biçimde çözüme ulaştırabilen Komisyon, bu işlevi bakımından başvuru yapan taraflara yeni ve pratik bir çözüm seçeneği oluşturmuş durumdadır. Komisyon tarafından ele alınması için başvuru ile intikal eden uyuşmazlıkların çözümü, taraflar arasında tersine bir

²⁹ Emeklilik Gözetim Merkezi, EGM Hakkında <https://www.egm.org.tr/kurumsal/egm-hakkinda/>, (23.05.2019).

anlaşma bulunmadığı hallerde, Kanunda yer verilen süre sınırlamaları dahilinde bağımsız hakemler tarafından ortaya konuyor olacaktır.³⁰

1.4.7. Doğal Afet Sigortaları Kurumu

Ülkemizde 1999 yılında gerçekleşen Kocaeli depreminde büyük can ve maddi kayıplar gerçekleşmiş olup, deprem bölgesinin de ötesinde tüm ülke, söz konusu ağır maliyet karşısında derinden sarsılmıştır. Deprem meydana getirdiği sosyal ve ekonomik tahribatın büyüklüğü karşısında zararların tazmininde yaşanan sorunlar, ülkemizin ana fay hatlarının geçtiği bir deprem bölgesi üzerinde bulunması, özellikle İstanbul ilinde çok daha büyük can ve mal kayıplarına sebep olacak büyük bir depremin gerçekleşeceğine yönelik bilimsel tahminler karşısında kamu bir dizi önlemler paketini uygulamaya başlamıştır. Bu kapsamda, ülkemizde Zorunlu Deprem Sigortası sahiplendirme, tatbiki ve yönetimi etkinliklerinden sorumlu tüzel kişiliği haiz bir kamu kuruluşu niteliğinde, Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) 2000 yılında oluşturulmuştur. Aynı sene belirli nitelikleri taşıyan taşınmazlar için deprem sigortası zorunlu sigorta olarak ihdas edilmiştir. DASK “Deprem geçecek, hayat devam edecek” mottosundan ilham alarak, deprem afeti gerçekleştikten sonra, felakete maruz kalan toplumun bireylerinin yaralarının sarılmasını ve vatandaşların yaşamının yeniden güvenle sürdürülebilmesini hedeflemiştir. Deprem ve depremin sebep olduğu yangın, infilak, yer kayması ve benzeri risklerin gerçekleşmesi halinde, sigortalı konut sahiplerine maddi garanti temin eden Zorunlu Deprem Sigortası, gerek oturulamaz durumda gerek kısmî hasarlı durumda olan bina zararını en hızlı şekilde tazmin ederek, yaşamın normale dönmesine aracılık etmektedir. Bir taraftan birey bazında mesken garantisi temin eden Zorunlu Deprem Sigortası, diğer taraftan ülkemiz için de bir teminat havuzu oluşturulmak için emek verir. Özellikle yakın geçmişte yaşanan depremler sonrasında, büyüklüğünün ne derece önemli olduğunun tüm kesimlerce anlaşıldığı bahis konusu finansal havuz, prim ödeyen bireylerin bir bölümünün yaşadığı

³⁰ Sigorta Tahkim Komisyonu, Hakkımızda, <http://www.sigortatahkim.org/>, (23.05.2019).

çevrenin dışında gerçekleştiği durumda, bu sefer yurdun başka bir bölgesindeki depremden etkilen vatandaşlarının maddi güvencesi olarak işlev görür.³¹

1.4.8. Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş.

Türkiye’de tarımsal üretimin maruz kaldığı risklerin paylaşımının ve transferinin sağlanması hedefi ile 14.06.2005 tarihli 5363 Sayılı "Tarım Sigortaları Kanunu" ile tarım sigortaları mekanizması hayata geçirilmiştir. Söz konusu Kanun’da yer verildiği üzere, tarım üretimi riskleri ile ilgili olarak yapılacak sigorta sözleşmelerinde ortak bir standardın sağlanması, riskin en uygun şartlarda transferi için elverişli ortamın meydana getirilmesi, meydana gelecek hasarlarda tazminat ödemesinin tek bir merkezden gerçekleştirilmesi ve tarım sigortalarının gelişmesi ve yaygınlaştırılması hedeflerine yönelik bir Sigorta Havuzu kurulmuştur. Adı geçen Havuz ile alakalı iş ve işlemlerin tamamı Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş. (TARSİM) tarafından sürdürülmekte olup, katılan sigorta şirketleri bahis konusu Havuz'a eşit hisselerle ortak durumundadırlar. Sigorta şirketleri, tarım sigortası sözleşmelerini Havuz namına ve Havuz tarafından oluşturulan standart sigorta poliçeleri üzerinden gerçekleştirirler. Müşterilerinden topladıkları ilgili sigorta primlerinin tamamı ile birlikte bu sigortalar ile ilgili risklerin tümünü de Havuz'a devrederler. Devlet, bu Kanun kapsamında düzenlenecek sigorta sözleşmelerine münhasır olarak çiftçi adına sigorta primine desteği de vermektedir. Havuz uygulaması ile, bir sigorta şirketinin tek başına üstlenmesinin mümkün olmadığı, kuraklık ve don gibi katastrofik risklerin teminat kapsamına alınabilmesi, reasürans katılımının özendirilerek reasürans kapasitesi ve kapsamının genişlemesinin sağlanması, sigorta şirketlerinin bilgi, personel ve mali kaynaklarının müşterek şekilde verimli daha yüksek olacak bir biçimde kullanılması, devletin üreticilere sağlamakta olduğu prim ve hasar fazlası desteğinin etkin şekilde kullanılması, fiyatlarda haksız rekabetin ortadan kaldırılması, sigortaya katılımın artırılması hedeflenmektedir.³²

³¹ Doğal Afet Sigortaları Kurumu, DASK Hakkında, <https://www.dask.gov.tr/hakkinda.html>, (23.05.2019).

³² Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş., Kurum Hakkında, https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E9678606297AW1S47ONHB_MHIRDKYD416062015, (23.05.2019).

1.4.9. Sigortacılık Eğitim Merkezi

Sigortacılık Eğitim Merkezi (SEGEM), 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile ortaya konulan faaliyetleri hayata geçirmek üzere, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketler Birliği bünyesinde oluşturulmuş, ayrı bir tüzel kişiliğe sahip bir meslek kuruluşudur. Sigortacılık Eğitim Merkezi'nin başlıca hedefleri, sigortacılık alanındaki eğitim ve sınav faaliyetlerinin standartlarının meydana getirilmesi, böylelikle sigortacılık sektöründe nitelikli eleman istihdamını ve hizmet kalitesini yükseltmek, adı geçenlerin gelişimine katkıda bulunarak seviyelerini uluslararası mertebelere ulaştırmaktır. Anılan hedeflere ulaşmak üzere çıkılan yolda, sigortacılıkla ilgili özelliklere sahip olan, belli bir uzmanlık gerektiren konular ile ilgili olarak, oluşturulan sınavların tarafsız bir biçimde gerçekleştirilmesi, yurt içi veya yurt dışı ya da uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki eğitim taleplerine daha sistematik bir şekilde ve tek bir merkezden cevap verilmesi ve Türkiye'de sigortacılığın ayrı bir uzmanlık alanı olarak kabul görmesi ulaşılmak istenen sonuçlara örnek olarak verilebilir. Avrupa Birliği'ne uyum yasaları ile birlikte önemli bir değişim sürecine giren Türk sigorta sektörü, bu süreçte, yeni mevzuatın uygulanmasına ve sektörde istihdam edileceklerin standardizasyonuna yönelik ciddi bir eğitime ihtiyaç duymuştur. SEGEM'in bu kapsamda görevleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir:³³

- Sigortacılık alanındaki eğitim gereksinimlerinin tespit edilmesini amaçlayan araştırmalar gerçekleştirilmesi
- Sigortacılık alanında mevcut eğitim programlarının geliştirilmesine ve etkinliğine katkı sağlanması
- Yurt içi ve dışından gelen eğitim talepleri ile uluslararası anlaşmalar çerçevesindeki eğitim taleplerinin eşgüdümünün sağlanması
- Sigortacılıkla ilgili mesleki nitelik taşıyan sınavların tarafsız olarak gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesi için gerekli önlemlerin alınması
- Merkez tarafından yapılacak sınavların, ilgili mevzuatlarda belirlenmiş olan sınav düzenleme kurullarınca alınacak kararlar uyarınca yapılmasına yönelik

³³ Sigortacılık Eğitim Merkezi, Hakkımızda, <http://www.segem.org.tr/hakkimizda.asp>, (23.05.2019).

gerekli hazırlıkların yapılması, sınav uygulamalarında birlikteliğin sağlanması ve sınavlara ilişkin Müsteşarlıkça yetki verilen diğer iş ve işlemlerin yürütülmesi

- Sigortacılık sektörüne nitelikli eleman istihdamına katkıda bulunulması
- Sigortacılık alanındaki eğitim faaliyetlerine ilişkin olarak konferans, seminer, eğitim programları düzenlenmesi; kitap, dergi ve broşürler yayınlanması
- Yurt içindeki ve dışındaki ilgili kuruluşlarla sigortacılık alanındaki eğitim faaliyetlerine ilişkin olarak işbirliği yapılması
- Sigorta ve risk bilincinin toplum geneline yayılması ve sigortacılığın ayrı bir uzmanlık alanı olarak benimsenmesinin sağlanması

2. HİLE VE HATA

İlk hile ne zaman yapılmıştır? Her ne kadar kesin bir tarih vermek oldukça zor olsa da, insanoğlunun mal veya hizmet takasına başlamalarıyla beraber, çok karmaşık olmasa da bazı hilelerin yapılabildiği tahmin edilebilir. Diğer taraftan, paranın icat edilmesi ve bilhassa değerli metallerin para olarak kullanılmaya başlamasıyla hilelerin kapsamı ve büyüklüğü devasa boyutlara ulaşmış ve yapılma sıklığında olağanüstü bir hızlanma olmuştur. Sözü edilen dönemlerden günümüze evrim geçirerek yeni özellikler ve formlar kazanarak günümüze ulaşmıştır.³⁴

Ortaya çıkmaması ve gizli kalması için her türlü çabanın gösterildiği hileleri tespit etmek ve tekrarlanmaması için kontrol ortamını geliştirmek, ihmal ve hatalara ile karşılaştırıldığında oldukça zordur, bu nedenle hileler her dönemde işletmeler için önemini muhafaza eden bir problem olmuştur. Hile işletmeler için yeni bir kavram olmamasına rağmen, özellikle son on beş yılda büyük bir önem kazanmıştır. Bunu nedeni, dünyanın küreselleşmesine bağlı olarak işletmelerin büyüyerek, işlem hacminin artması ve hakla açılmaları sonucunda daha büyük kitleye ve daha yüksek tutarlı zararlara yol açmasıdır.³⁵ Son dönemde bilgi teknolojilerinde gelişmelerin artarak hile imkanlarını çeşitlendirmesi ve kolaylaştırması ile birlikte, ekonomik daralmanın gerek işletmeler gerekse bireylerin gelirleri üzerindeki negatif etkisinin de etkisiyle, hileli işlemlerin sayısı ciddi boyutta artmış, hilelerin tespiti ve önlenmesi yönündeki çalışmalar ve yatırımlar büyük önem kazanmıştır.

Hile kelimesinin kim zaman suistimal, yanlış uygulamalar gibi kelimeler yerine de kullanıldığını söylenebilir. Zaman zaman da bu kelimelerin birbirinden farklı anlam ifade edebilecek şekilde kullanıldığı görülebilmektedir. Bu anlamda, hilenin tanımı ve türlerini açıklamanın önemli olduğu düşünülmektedir.

³⁴ Canol KANDEMİR ve Şenol KANDEMİR, “Muhasebe Hilelerini Önlemede Çözüm Yolu Olarak Kullanılacak Stratejilerin Bileşenleri”, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:21, Mayıs-Haziran 2012, ss.16-20.

³⁵ Banu TARHAN MENGİ, **Hileli Finansal Raporlama**, 1.b., İstanbul: Beta Yayınları, 2013, s. III.

2.1. Hile Tanımı

Hile yaşamın her alanında değişik şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Türk Dil Kurumunun hile tanımı da hilenin geniş kapsamını yansıtmaktadır. Hile, “*çıkar sağlamak için bir şeye değersiz bir şey katma ve birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, oyun, ayak oyunu, alavere dalavere, desise, entrika*”³⁶ olarak tanımlanmıştır. Geniş kapsamı nedeniyle her yeni teknolojik ilerleme ve iş yapış şekillerindeki gelişme ile birlikte hilenin de tanımının ve içerdiği unsurların yeni bir boyut kazandığını söyleyebiliriz. Bu nedenle hilenin çeşitli tanımlarının yapılması da doğal karşılanabilir. Hile konusundaki yayınlar incelendiğinde uluslararası ve ulusal düzeyde karşımıza çeşitli tanımlar çıkmaktadır. Bu tanımlar incelendiğinde dikkat çeken bir husus da, hile ile suiistimal kelimelerinin sıklıkla birbirlerini ikame edebilecek şekilde kullanılabilmiştir. Türkiye İç Denetim Enstitüsü (TİDE) hile ile suiistimali eşanlamlı terimler şeklinde kullanmış ve suiistimali şu şekilde tanımlamıştır: “*Hile, sahtekârlık, emniyeti kötüye kullanma ile nitelendirilebilecek hukuk dışı fiillerdir. Bu fiiller, sadece şiddet tehdidi veya fizikî güç kullanımının gerçekleştirilmesine bağlı değildir. Suistimaller para, mal veya hizmet sağlamak, hizmet kaybindan veya ödeme yapmaktan kaçınmak veya şahısla veya işle ilgili bir avantaj elde etmek amaçlarıyla çeşitli taraflar ve kurumlar tarafından gerçekleştirilebilir.*”³⁷

Bireylerin alanında uzmanlaşmış olduğu işlerini, çalışmakta olduğu kurumun varlık ve kaynaklarını bilinçli olarak kötüye kullanması ve kendine menfaat sağlamak amacıyla yanlış uygulamalara yer vermesi de hile olarak tanımlanır³⁸. Hilenin, herhangi bir kurum veya kuruluşta yönetimde yer alan yöneticilerin veya çalışanların, kendilerine çıkar sağlamak üzere gerçekleştirdikleri, adil olmayan ve kanunları ihlal eden eylemleri olarak da tanımlanması mümkündür.³⁹ Hile ile ilgili olarak karşımıza çıkan bir başka tanım ise, “*birtakım sahte, suni hareketler ile gerçeğin çarpıtılması, gizlenmesi ve*

³⁶ Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.571a7a2173aca1.84175746, (01.04.2016).

³⁷ TİDE, İA Uluslararası İç Denetim Standartları-İç Denetim Terimler Sözlüğü <https://www.tide.org.tr/uploads/IcDenetimTerimlerSozlugu.pdf>, (28.03.2016).

³⁸ Suat OKAY, Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Yönünden İncelenmesi: Diyarbakır, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:9, Sayı:44, 2016, ISSN: 1307-9581, ss.1151-1165.

³⁹ Murat EMİR, “Hile Denetimi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.86, 2008, s.113.

*saklanması” şeklindedir.*⁴⁰ Hile, bir şahsı bir irade beyanında bulunmaya yönlendirmek için, o şahısta kasten hatalı bir kanaat uyandırma veya önceden mevcut olan hatalı bir tasavvuru koruma ve sürdürme fiili olarak da tanımlanabilir.⁴¹ Bu yönden, hile kasıtlı olarak karşı tarafın saik hatasına düşürülmesi olarak nitelendirilebilir.⁴²

Bir başka yazar hileyi, dışarıdan bir harekette bulunmaya gerek bırakmayan, hileye maruz kalan kişinin doğru karar alabilme yeteneğini ve zihinsel işleyişini devre dışı bırakan eylem biçimi olarak nitelendirmiştir. Bir başka yazar tarafından hile, ikna etmeyi amaç edinmiş kelimeler vasıtasıyla doğru veya gerçek olanı gizlemek ve yanlış veya gerçek olmayanın tam tersi zuhur etmiş şekilde algılanmasına yönelik davranışlardan ibarettir. Diğer bir yazara göre hile, vuku bulan hadiseler ile ilgili gerçek olmayan açıklamaların ve ifade edilen sözlerin doğruluğunu güçlendirecek, böylelikle hile mağdurunun inceleme ve tespit eğilimini hile lehine etkileyebilecek yoğunluk ve kuvvette olan bir eylem biçimidir. Bahis konusu eylemler neticesinde, mağdurun normal koşullara altında **vermeyeceği** bir kararı veya yapmayacağı bir hareketi, mağdurun zihin, fikir ve eylemlerinde bir hata oluşmasını sağlamak hile eylemi olarak tanımlanabilir. Hile, bir diğer yazar tarafından, öznel ve nesnel koşullardan faydalanarak, mağduru inandırmaya yönelik söz ve jestler ile gerçeğinin üzerinin bir anlamda örtülmesi, mağdurun yargılama kabiliyetine tesir edilmesi ve mağdurda doğru olmayan bir kanaat oluşmasını sağlayarak yapılan bir diyalektik ve entelektüel kandırma eylemidir.⁴³

Hile teşkil eden tutum, çoğunlukla aktif bir hareket içerir. Gerçekte mevcut olmayan bir durumun, aslında mevcut olduğunu ileri süren veya tam tersi anlamda mevcut olanın varlığını inkar ederek gerçek dışı söylemde bulunan bir şahıs hileyi aktif bir hareket ile gerçekleştirmiştir. Her ne kadar çoğunlukla hile bu özellikte olsa da, aktif bir tepki olması hile oluşumu için olmazsa olmaz bir koşul değildir. Pasif bir tutum da

⁴⁰ Volkan MAVİŞ, “Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar” **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.6, Sayı.3, Temmuz 2016, s.606.

⁴¹ Mustafa Fadil YILDIRIM, **Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile**, 1. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları, 2002, s.8.

⁴² M. Kemal OĞUZMAN ve Turgut M ÖZ, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009, ss.93-95.

⁴³ Esra YIRTIMCI, “Dolandırıcılık Suçu”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), ss.21-23.

hileyi oluşturabilir. Örneğin, bir sözleşme düzenlenmesi sırasında, karşı tarafın, kendinden beklenen özeni göstermesine karşın, hataya düştüğünün farkına varan bir şahıs, dürüst davranarak bu konuda gerekli uyarıyı yapmak yerine, bu durumdan fayda sağlamak amacıyla sessiz kalmayı tercih ederek de hile gerçekleştirebilir. Böylelikle, aktif bir harekette bulunmadan, pasif bir tutum sergileyerek hile hayata geçmiş olur.⁴⁴ Bu duruma bir örnek vermek gerekirse, satışa koyduğu aracın motorunu farklı bir model motor ile değiştirerek, aynı model araçlardan farklı bir araç ortaya çıkaran bir otomobil bayii, bu durumda gerçekleşen değişikliklere ilişkin bilgileri araç alıcısına aktarmalıdır. Hal böyle iken, durumdan fayda sağlamak amacıyla, aktif bir davranışta bulunmayan, alıcıyı bilgilendirmeyerek sessiz kalmayı seçen satıcı hile gerçekleştirmiş olur. Türk Ceza Kanununda Madde 157'nin gerekçesi bu hususa ışık tutmaktadır. *“Hile, icrai bir davranışla gerçekleştirilebileceği gibi; karşı tarafın içine düştüğü hatandan, bir konudan yanlış bilgi sahibi olmasından yararlanarak da, yani ihmali davranışla da, gerçekleştirilebilir. Ancak, bu durumda kişinin, hataya düşen karşı tarafı bilgilendirmek konusunda yükümlülüğünün olması gerekir. Hataya düşen kişi ile hukuki ilişkide bulunulan durumlarda, böyle bir yükümlülük vardır. Ayrıca, muhatabın belli bir husustaki hatası karşısında kişinin ihmali davranışının, örneğin susmasının, bir beyan açıklama değerini taşıması gerekir.”*⁴⁵

Bir başka yazar tarafından ifade edildiği şekli ile hile, parasal karşılığı olan olayların oluşumu, belgelenmesi, kaydedilmesi ve işletmenin paydaşlarına rapor verilmesi sırasında, maksadı iyi olmayan, ilişkili menfaat gruplarının malumatı olmaksızın ve onları maddi zarara sokacak biçimde, matbu ve/veya dijital ortamda ulusal ve uluslararası mevzuatı ihlal etmek, ihlal etmeye özendirmek veya böyle bir ortamda suça ortak olmaktır.⁴⁶

Hile, bir başka yazar tarafından,

➤ Yanıltmak amacıyla tutar olarak yanlış beyanatta bulunulması

⁴⁴ Oğuzman ve Öz, **a.g.e.**, ss.93-95.

⁴⁵ TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2 Sıra Sayısı:664, s.564.

⁴⁶ Öznur ARSLAN, “Muhasebe Hilelerinin Tespitinde İç Denetim Sisteminin Önemi ve Denetim Standartları Açısından Bağımsız Denetçinin Hileye Karşı Sorumluluğu: Bağımsız Denetim Şirketlerinde Bir Araştırma” (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2018), s.5.

- Hileye maruz kalanın, gerçek olmayan, düzmece beyanata itimat ettiğine ilişkin delil
- Hileye maruz kalanın, gerçek olmayan, düzmece beyanata itimat ederek zarara uğraması

öğeleri temel alınarak tanımlanmıştır.⁴⁷

Hile ile ilgili olan bir başka yaklaşımda, hile kavramının aşağıdaki unsurların içerdiği kabul görmektedir:⁴⁸

- Hile, kimseye belli etmeksizin sürdürülen bir faaliyettir.
- Hilede, hilecinin şahsına menfaat temin etmesi söz konusudur.
- İsteyerek, bilerek yapılması nedeniyle, kasıt barındırır.
- Örgütün aldatılması söz konusudur.
- Örgüt hile neticesinde zarara uğrar

Hilenin tanımı konusunda iki farklı yaklaşımdan söz edilebilir. Bu yaklaşımlardan objektif kriterine göre, her bireyin kolaylıkla yapabileceği kolaylıkta bir inceleme yapıldığı takdirde ortaya çıkarılması olası olan hallerde şahsın karşı karşıya kaldığı durumun farkına vararak şahsını veya çıkarlarını koruyamadığı bir durumda hileden (dolandırıcılıktan) söz edilemez. Bu yönden yaklaşıldığında, hile nitelikli bir yalan olarak nitelendirilebilir. Hileli eylem, belli bir ölçüde ağır, yoğun ve ustaca uygulanan bir davranış içermeli ve bu davranışlar ile hileye maruz kalan yanılıya düşürülmelidir. Sözü edilen yanılı neticesinde, yanlış yönlendirilen hile mağdurunun hileci veya hilecinin hedeflediği şahıslara haksız menfaat sağlamalıdır. Diğer bir yaklaşım olan subjektif kritere göre ise, tüm özellikleri dikkate alınarak inceleme yapıldığında, hilenin aldatma için elverişli bir durum ortaya koyduğu tespit edilebilir durumda ise, hileni, bir diğer ifade ile dolandırıcılık suçunun, ortaya doğduğu söylenebilir. Ülkemizdeki doktrin ve bu doktrine dayanan uygulamalarda daha çok subjektif kriter yaklaşımının kabul gördüğü dikkat çekmektedir. Bir diğer genel kabul

47 Eda TEKİN, “2010-2014 Yılları Arasında Türkiye’de Halka Açık Şirketlerde Manipülasyon Üzerine Beneish Modeli İle Ampirik Çalışma”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017), s.11

48 Ümit Furkan, ÖZDEMİR, “Bankalarda Hile Riski Yönetimi ve Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013), ss.12-13.

gören doktrin ise, soyut gerçeğe uymayan ve/veya doğru olmayan sözler, bir başka ifade ile yalan, hilenin doğmasını tek başına temin edemez, bunun nedeni soyut yalanın şahsın sahibi olduğu herhangi bir hukuki değere tecavüze konu bir vasıta olarak kullanılması halinde, ceza hukukunun konusuna girdiği, bu anlamda şahıslara ait hukuki değerleri herhangi bir şekilde etkilemeyen soyut yalanın, yalnızca yalancının ahlaki kötülüğünü gün yüzüne çıkaran bir gösterge olduğu kabulüdür.⁴⁹

Hilenin bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:⁵⁰

- Her kurumda, işletmede, organizasyon ve bu teşekküllerin her sürecinde vuku bulabilir.
- Küresel olarak her millette, her kültürde görülebilir, bu çerçevede herhangi bir sınırlama yapılamaz.
- Bir iş riski olarak da tanımlanabilir ki bu bağlamda iç denetçinin hilenin önlenmesinde etkili ve etkin bir yeri olduğu söylenebilir.
- Hilenin tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik garanti verebilecek bir sistem veya düzenleme bulunmamaktadır. Bu tespitten hareketle hileye yönelim tüm önlemlerin amacı hilelerin eylemlerinin veya yarattıkları tahribatın en az indirgenmesi olmaktadır.

2.2. Hata Tanımı

Hile ile hata kavramlarının zaman zaman birbirinin yerine kullanılabilirdiği gözleminden yola çıkılarak, bu aşamada hata kavramının açıklanmasının da yapılması gerektiği düşünülmüştür.

Türk Dil Kurumu, hata tanımını şu şekilde yapmaktadır: “*İstemeyerek ve bilmeyerek yapılan yanlış, kusur, yanılma, yanılğı*”⁵¹.

⁴⁹ Fırat TÜYSÜZ, “Dolandırıcılık Suçu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017) ss.33-38.

⁵⁰ Yunus Emre KÖSE, “Kurumsal Yönetim ve Hile Denetimi Üzerine Etkileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010), s.31.

⁵¹ Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c20d40dc96ca7.04328251 (24.12.2018).

Hakikat konusunda bilinçsiz yanlış veya eksiklik hali olarak tanımlanabilecek hata, içerisinde bilgisizliği de barındırmaktadır.⁵²

Muhasebe açısından hataları, bilgisizlik, tecrübesizlik, dikkatsizlik, dalgınlık, yanılma, ihmal gibi türlü nedenler ile muhasebe işlem ve kayıtlarında meydana gelen yanlışlıklar olarak da tarif edebiliriz. Muhasebe işlemlerini yürütmek ile görevli çalışanların, bilgisizliği, tecrübesizliği, dikkatsizliği, dalgınlığı, yanılması gibi türlü nedenler ile yapabilecekleri muhasebe hatalarını aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür:⁵³

- Muhasebe belgelerine ilişkin kayıtların hatalı veya noksan olarak ilgili defterlere yapılması
 - Örnekler: Satıcıların bir bölümünden gelen faturaların yoğunluk nedeniyle kayıtlara girilmesinin gözden kaçırılması ve/veya bazı satış fiyatlarının yanlış girilmesi neticesinde satış veya alacak bakiyelerinin hatalı oluşması
- Tahminlerin hatalı yapılması, olayların yanlış yorumlanması
 - Satış kabiliyetini yitirmiş stok kalemlerinin, halen satılabilecek durumda olduğunu düşünen çalışanların gerekli karşılıkları ayırmayı gerçekleştirmemesi
- Hesapların hatalı tasnif edilmesi
 - Dönen varlıklar hesabına kaydedilmesi gereken bazı varlıkların hatalı olarak duran varlıklar hesabına kaydedilmesi, uzun vadeli olarak alınmış borçlara ilişkin kayıtların kısa vadeli borçlar hesabına kayıt edilmesi.

2.3. Hile ile Hatanın Karşılaştırması: Benzeşen ve Ayırt Edici Hususlar

Hem hata hem hilenin ortaya çıktığı durumda, objektif olarak değerlendirildiğinde doğru olan olay ile örtüşmeyen, sübjektif bir tasavvur oluşmaktadır. Bu bakımdan, hata ve hile benzer özellik göstermektedir.⁵⁴ Öte yandan, irade dışında, böyle bir amacı olmaksızın, farkında olmadan yapılanlar sonucunda oluşan doğrudan veya tasarlanandan sapma hatayı, hileden ayıran en belirgin özellik

⁵² Harun KISACIK, “Denetimde Hata ve Hileler: Çorum Sahasında Bir Araştırma” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, 2013), s.22.

⁵³ Adnan DÖNMEZ ve Hasan BAĞIŞLAR, “Bankacılık Sektöründe Yaşanan Hile Olaylarına Yönelik Bir Araştırma”, *International Journal of Academic Value Studies*, Vol.3, No.16, 2017, s.171.

⁵⁴ YILDIRIM, a.g.e., s.21.

olarak ifade edilebilir. Nitekim hilenin özünde, doğrudan ve tasarlanandan bilinçli olarak saptırma söz konusudur. Bir diğer ifade ile hile karara dayanan bir eylemdir. Hileyi gerçekleştiren şahıslar, eylemleri ile bir çıkar elde etmeye karar vermişlerdir ki, bu çıkar doğal bir sonuç olarak hak ettikleri bir menfaat değil, haksız yere elde ettikleri bir faydadır. Hatayı gerçekleştiren şahıslar da, hataları nedeniyle kendilerine veya başkalarına karşı bir zarar verebilirler veyahut hata neticesinde kendilerine haksız bir kazanç da yaratmış olmaları mümkündür, öte yandan hata eylemini gerçekleştiren şahısların bir menfaat elde etme veya karşı tarafa bilerek zarar verme gibi bir amaçları bulunmamaktadır. Bu yönünle, hata, konuya yeterince vakıf olamamak, gerekli dikkati gösterememek, dalgınlık, tecrübesizlik gibi nedenler ile istem dışı olarak yapılan bir eylem iken, hile kendi içerisinde bir şeyi doğal olarak beklenen halinden veya olduğu mevcut halinden başka gösterme kararını, isteğini, amacını barındırır. Bir başka ifade ile kasıtlı hareket bu iki kavramın en ayırt edici niteliğidir ve bu temel farklılık nedeniyle birbirleri yerine kullanılmaları uygun değildir. Diğer taraftan hata ve hileyi birbirinden farklı olarak ortaya koyabilmek her vakit basit olmayabilir, bunun bir nedeni de hileye konu eylemlerin hatalı işlemlerin vasıtasıyla gizlenebilmesidir. Hataların, hile niteliği kazanmasında ayırt edici nokta hile eylemlerinin kasıt içermesidir. Kasıt bir irade farkındalığını barındırır, bu anlamda farkındalık ortaya çıkan normal olmayan sonucun tezahürü, irade ise bu sonucun zihinde oluşan biçimi ve kabul edilmesidir.⁵⁵

Hata bilinç dışı gerçekleştiği için ve hile eylemindekine gibi gizli tutma faktörü olmaması hasebiyle ilgili taraflar aracılığı ile yapılacak basit ya da olağan kontrollerde gün yüzüne çıkartılabilmektedir. Öte yandan, hile eyleminin gün yüzüne çıkartılması bu derece basit değildir. Hile eylemleri gün yüzüne çıkartabilmek ve gerçekleşmesine engel olabilmek için titizlik gösterilen, önem verilen bir çalışmanın ortaya konulması, birtakım metotlardan istifade edilmesi icap etmektedir.⁵⁶

Hile ve hatayı finansal raporlarda ayırt edebilmek, rapor kullanıcılarının bir bölümü için zaman zaman güç olabilmekte olup, muhasebe açısından sahici hile olarak

⁵⁵ KISACIK, a.g.t., s.22.

⁵⁶ Zafer GÜVENÇ, “Termal Turizm İşletmelerinde Hata ve Hilelerin Önlenmesinde Belge Sisteminin Önemi ve Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009), s.33.

sayılabileceklere, belge ve dokümanları değiştirmek, kayıtlardan işlemleri silmek, hayali işlemleri kaydetmek, önemli bilgileri ortadan kaldırmak örnek olarak verilebilir.⁵⁷

Hata, konuya yeterince vakıf olamamak, gerekli dikkati gösterememek, dalgınlık, tecrübesizlik gibi nedenlerle gerçekleşse de hileli davranışlarda gözlemlediğimiz boyutta zararlara yol açabilirler, mamafih hile eyleminde olduğu gibi suç unsuru doğurmazlar. Burada temel ayırt edici nitelik kasıt olmak ile birlikte; aşağıdaki göstergelerden de istifade etmek mümkündür:⁵⁸

➤ Düzensizliğin bir yandan kesintisiz olarak süreklilik arz etmesi diğer taraftan daimi olarak ilk başladığı yön ile aynı yönde gerçekleşmesi, süreklilik arz edecek şekilde bir şahıs, grup veya çevrenin yararına, diğer şahıs, grup ve grupların da zararına olması halinde durumunda muhasebe hilesi için bir gösterge,

➤ Ölçek olarak küçük işyeri ve kurumlarda, kıyasen büyük hacimlerde düzensizliklerin gözlemlenmesi halinde muhasebe hilesine işaret eden gösterge; büyük işyeri ve kurumlarda, kıyasen küçük hacimlerde düzensizliklerin gözlemlenmesi halinde muhasebe hatasına işaret eden gösterge,

➤ Gerçekleşen kaydın veya işlemin karşıt yönünde bir eylem ile düzensizliğin kısa sürede tespit edilip anlaşılması mümkün ise muhasebe hatasına, düzensizliğin giderilmesi için yeni bir yanlış kaydın veya işlemin gerçekleştirilmesi ile tespit süresinin uzatılması halinde ise muhasebe hilesine işaret eden gösterge,

2.4. Hilenin Temel Unsurları

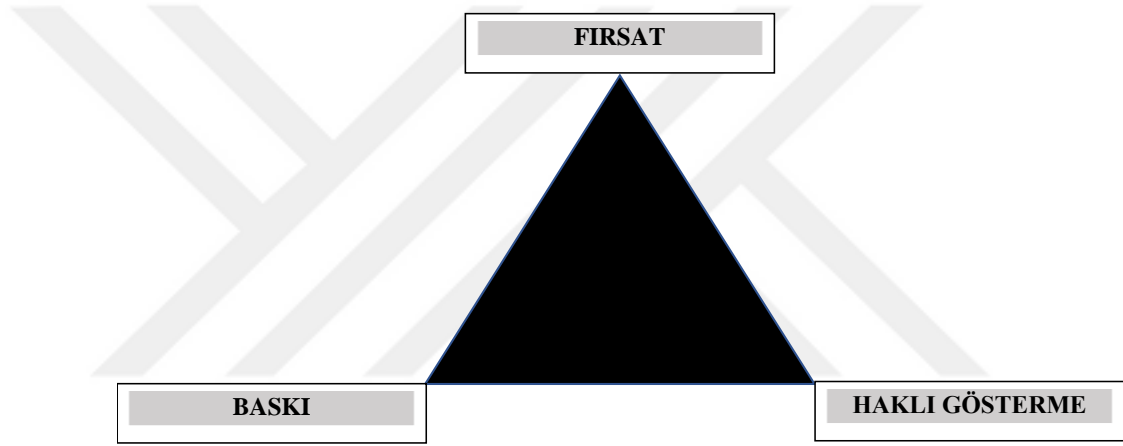
Hile, üç temel özelliğin bir araya gelmesiyle olgunlaşmakta ve söz konusu faktörler bir arada hile üçgenini oluşturmaktadır. Hilenin ortaya çıkmasını sağlayan bu özellikler; baskı, fırsat ve haklı gösterme faktörleri olarak gösterilebilmektedir.⁵⁹

⁵⁷ Volkan DEMİR ve Oğuzhan BAHADIR, “Muhasebe Manipülasyonu-Yöntemler ve Teknikler-”, **Mali Çözüm Dergisi**, 2007, Sayı 84, ss.113.

⁵⁸ KISACIK, a.g.t., s.41.

⁵⁹ Zeki DOĞAN ve Nazlı ELİF, “Muhasebede Hata ve Hilelerin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğunun Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt 8, No 4, 2015, ISSN: 2148-5801, e-ISSN:1308-4216, s.197.

Söz konusu başlıklara dayanan sınıflandırma, Donald R. Cressey'in 1940 yılındaki doktora tezi için gerçekleştirdiği araştırmaya dayanmaktadır. Cressey, zimmetine para geçirdiği için ceza alan 200 mahkum ile gerçekleştirdiği görüşmelerden temin ettiği bilgiler ile çalışanları hile yapmaya yönlendiren sebeplerin açıklandığı bir teoriyi ortaya koymuştur. Joseph T. Wels, bahsi konusu teoriyi 2001 yılında hile ve denetim alanı açısından incelemiş ve "Hile Üçgeni" olarak isimlendirdiği, Şekil 1'de görülen bir işleyişi ortaya koymuştur. Hile Üçgeni teorisinde incelenen üç faktör aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.⁶⁰

Şekil 1: Hile Üçgeni

Kaynak: Steve W., ALBRECHT, Chad O. ALBRECHT, Conan C. ALBRECHT and Mark F. ZIMBELMAN, *Fraud Examination*, 4. Edition, U.S.A: South Western Cengage Learning, 2011, s.34.

Baskı, Fırsat ve Haklı Gösterme faktörlerinin bir yerde buluşması halinde hile için elverişli bir ortam oluşmuş olur. Böyle bir ortamda, kesin olarak hile gerçekleşeceğini savunmak doğru olmayabilir. Öte yandan hilenin ortaya çıkma ihtimalinin çok yüksek olduğu söylenebilir. Tıpkı uygun sıcaklık, nem ve oksijen faktörlerinin bir araya geldiği ortamda, bitki tohumunun filizlenmesinin kesin olmadığı diğer taraftan filizlenme ihtimalinin yüksek olması gibi. Hilenin ortaya çıktığı ortamı kavramaya yardımcı olan söz konusu 3 faktörü aşağıdaki şekilde açıklamak mümkündür:

⁶⁰ Başak ATAMAN ve Ruhan AYDIN, "Hile Denetimi ve Denetçilerin Hile Tespitine Yönelik Bir Araştırma", *Marmara Business Review*, Cilt 2, No 1, 2017, ISSN: 2536-457, s.6.

2.4.1. Baskı Faktörü

Teşvik, motivasyon, güdü gibi de adlandırılabilen baskı unsurları, mali içerikli baskılar, kötü alışkanlıklardan kaynaklanan baskılar, iş ile ilişkili baskılardan meydana gelen üç ana kategori altında gruplandırılabilir. Kişinin veya yakınlarının mali durumlarının bozulduğu ve/veya eksikliği duyulan para miktarının yükseldiği, bir diğer ifade ile mali baskı altına girdiği hallerde, hileye eğiliminin arttığı söylenebilir. Yoksulluk, aniden ortaya çıkan ve hazırlıksız yakalayan finansal ihtiyaçlar, şahsi finansal kayıplar, gelirin çok üstündeki tutarlarda şahsi borçlar veyahut faturalar, açgözlülük, hayal edilen yaşam tarzına ulaşma gibi mali baskılar şahısları hileye yönlendirebilir.⁶¹ Kötü alışkanlıklardan doğan baskılar da hileye neden olabilmektedir. Örnek vermek gerekirse, kumar zaafı olan, uyuşturucu bağımlısı olan, gece hayatı veya alkole düşkün olan şahısların, bu bağımlılıklarını finanse edebilmek için girdikleri mali imkânsızlıklar ile birlikte, hile gerçekleştirmeye eğilim gösterebilmektedirler. Hile gerçekleştirme sebeplerinden biri de iş ile baskılar olabilmektedir. Örnek ile açıklamak gerekirse, İş yerinde sağladığı katkıların, yakaladığı başarıların yöneticileri tarafından fark edilmediği veya yeterince takdir görmediği veya terfi ettirilmediği fikrinde olan, iş yerindeki koşullardan memnuniyetsizlik duyan, hak ettiği meblağdan daha düşük ücret verildiğini düşünen çalışanların, iş ile ilintili bu baskılar sebebi ile hile gerçekleştirmeye yöneldikleri görülebilmektedir.⁶²

Başlıca baskı unsurlarını aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:⁶³

- Kurumun karlı olma halinin, ekonomik, endüstriyel ve operasyonel durumlar sebebi ile tehlikeye girmesi:
 - Örnekler: Aşırı operasyonel zararlar, hazırlıksız meydana gelen yeni yasal düzenlemelerin, sektördeki rekabetin artması.
- Kurumda yönetme gücünü elinde bulunduran kişilerin, parasal durumunun işletmenin parasal durumuna tabi olması:

⁶¹ Yılmaz ÖZTOPRAK, “Denetimde Hata ve Hile, Önleme ve Tespit Yöntemleri İle Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Hata ve Hileler İle İlgili Bilinç ve Tutumları”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017), ss.56-57.

⁶² ÖZDEMİR, a.g.t., ss.16-17.

⁶³ Alper ÇELİK. “Stok Hileleri ve Bir Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007), s.57.

- Örnekler: Şirketin hisse senetlerine sahip olmaları, kendilerine yapılacak ikramiye ödemelerinin ve/veya terfilerinin şirketin parasal durumuna tabi olması.
 - Kurum yöneticilerine ulaşılması güç hedeflerin verilmesi
- Örnekler: Satış karlılık hedefleri
- Kişisel finansal ihtiyaçlar
- Örnekler: Hastalık gibi beklenmedik giderlerin meydana gelmesi, kumar, alkol, uyuşturucu madde gibi kötü alışkanlıklar
- Çalışanın kurumdan beklentilerinin hayata geçmemesi
- Örnekler: Beklediği terfiyi, maaşı alamama, işine son verileceğini düşünme

2.4.2. Fırsat Faktörü

İlerici Sigorta (Progressive Insurance) tarafından 2011 yılında otuz bir bin Amerikalının katıldığı telefon anketi, fırsat faktörünün hile oluşumundaki etkisine ışık tutmuştur: Katılımcıların yüzde dokuzu, gerçekleştirdikleri hilenin ortaya çıkarılıp yakalanmayacaklarına emin olmaları halinde, herhangi bir sigorta hilesine başvurabileceklerini ifade etmişlerdir.⁶⁴ Ankete katılanların büyük çoğunluğunun tek başına fırsat faktörünün mevcut olduğu bir ortamda hileye başvurmayacaklarını ifade etmesi, fırsatın tek başına etkisinin sınırlı olduğu olarak yorumlanabilir. Diğer taraftan, yüzde ona yaklaşan bir grubun, uygun fırsat oluştuğunda hile gerçekleştireceğini ifade etmiş olması, hile oluşumunda fırsat faktörünün rolünün ihmal edilmemesi gerektiğine işaret etmektedir. Sigorta sektöründe faaliyet gösteren deneyim konusunda uzman kişiler, bazı durumda etik değerleri ve hatta dini inanışları çok katı ve sarsılmaz olan sigortalıların dahi, uygun fırsat ortamı oluştuğunda, hiçbir sakınca görmeden ve rahatsızlık duymadan sigorta hilesine başvurabildiklerine hayret ederek şahit olduklarını ifade etmektedirler.⁶⁵

Şahsın hile eylemini gerçekleştirebilmesi ve gerçekleştirdiği söz konusu hilenin gizli kalmasını temin edebilmesi için gereksinim duyduğu ortama kavuşabilmesini

⁶⁴ **Insurance Journal**, Progressive Survey: Nearly 1 in 10 Consumers Likely to Commit Insurance Fraud, 2001, <https://www.insurancejournal.com/news/national/2001/09/07/14267.htm>, (20.03.2019).

⁶⁵ Barış BEKAR "Sigorta Suistimali Yüzde 20'leri Bulabiliyor", **Akıllı Yaşam Dergisi**, Sayı 36, Nisan 2014, s.38.

içeren fırsat unsuru hile üçgeni içerisinde ayrıcalık bir konuma sahiptir. Yukarıda yer verildiği üzere, bazı kimseler, hile yapma yönünde bir maksatları olmasa dahi, oluşan uygun fırsat ortamı onları hile eylemi için harekete geçirebilmektedir.⁶⁶

Bir kurumda hile eylemi gerçekleştirmeye ortam hazırlayan önde gelen unsurları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.⁶⁷

- Hileli eylemi önlemeyi veya gün yüzüne çıkarmayı sağlayan kontrollerin noksanlığı
- Gerçekleştirilen işin kalitesini belirlemede noksanlık
- Hile suçunu gerçekleştirenleri cezalandırmada muvaffakiyetsizlik
- Bilgiye ulaşma noksanlığı, kayıtsızlık ve yeterli kapasiteye sahip olmama
- Denetim eksikliği

Fırsat faktörünün, hile eyleminin hayata geçirilmesindeki rolünü araştıran çalışmalar aşağıdaki tespitleri ortaya çıkarmıştır:⁶⁸

- İş yerinde görev yapanların, yüzde on beşi, koşullar ve ortam ne kadar elverişli olursa olsun hile eylemine başvurmamaktadır.
- İş yerinde görev yapanların, yüzde onu ise, koşullar ve ortam ne kadar elverişsiz olursa olsun, bir diğer ifade ile her koşul ve ortamda, hile eylemine başvurabilmektedirler.
- İş yerinde görev yapanların, yüzde yetmiş beşi ise, uygun koşullar ve ortam oluştuğunda, hile eylemine başvurabilmektedir.

2.4.3. Haklı Gösterme Faktörü

Hileciler genellikle, belki de vicdani bakımdan rahat olmak, yasalara ve ahlaka uygun olmayan haksız bir eylemi gerçekleştirmenin baskısını hafifletmek güdüsüyle, esasen kendilerinin dürüst olduğunu, gerçekleştirdikleri veya gerçekleştirecekleri hile

⁶⁶ Joseph T. WELLS, "Why Employees Commit Fraud", **Journal of Accountancy**, February 2001, <https://www.journalofaccountancy.com/issues/2001/feb/whyemployeescommitfraud.html>, (07.05.2019).

⁶⁷ ÇELİK, **a.g.t.**, ss.57-58.

⁶⁸ Derya MADEN ENGİN, "Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğu Hakkında Durum Tespiti Yapmaya İlişkin Bir Araştırma", (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2018), s.54.

eylemlerinin de haklı bir nedene dayandığını farz etme eğilimindedirler. Bir diğer ifade ile “böyle bir durumda kim olsa, bu hileyi yapardı” diye düşünerek hile eylemlerini doğru ve haklı olduğuna kendilerini de inandırmaya çalışırlar. Banka hile inceleme çalışmalarında tanık olduğum üzere, müşterilerin hesabından veya şube kasasından nakit parayı zimmetine geçiren banka görevlileri ifadelerinde çoğunlukla, türlü nedenlerden dolayı nakit ihtiyaçlarını gidermek için hile gerçekleştirdiklerini, ancak parayı daha sonra bir şekilde iade etme, yerine koyma niyetinde olduklarını belirtmektedirler. “Amacım çalmak değildi, kısa süreli ödünç aldım, elime para geçtiğinde iade edecektim” benzeri ifadeleri sıklıkla soruşturma raporlarında okumaktayız. Hileciler için, haklı gösterme çabaları doğrultusunda birçok bahane ileri sürebilmektedirler. Bazen uğradıkları haksızlıklar nedeniyle çalıştıkları kurumlara kızan şahıslar, işletmeye zarar vermek ve/veya sahiplerinden intikam alma amacıyla, hile yapmak durumunda kaldıklarını ifade edebilmektedirler. Bazen de, çevrelerinde hile gerçekleştirdiklerini ve hile eylemlerinin ortaya çıkmadığını düşündükleri durumlarda, “Madem herkes yapıyor ve herhangi bir müdahale veya yaptırım ile karşılaşmıyorlar, hileleri gizli kalmaya devam ediyor, ben sıkıntı çekerken onlar rahat bir yaşam sürüyor, ben neden aynısı yapmayayım” diye düşünerek hile yapan kimseler de bulunmaktadır. Satış hacmi, belli gelir ve gider kalemleri ve finansal rasyolarını olduklarından farklı şekilde göstermek için muhasebe kayıtları ve finansal tablolardaki bilgilerini değiştirerek veya olduğundan farklı algılanmasına neden olacak şekilde değiştirerek doğru yansıtmayan, bu yol ile hile gerçekleştiren işletme yöneticilerinin, söz konusu hileleri işletme için ve/veya çalışanların menfaati için yaptıklarını ifade ettiklerini suiistimal inceleme raporlarında sıklıkla görmekteyiz.⁶⁹

Cressey, hileye konu eylemin vuku bulmasından önce ve hile vuku bulduktan sonra haklı gösterme fiili tekrar etmektedir. Kişinin bilinçaltı, hile eyleminin yanlış ve kötü olduğunu kişiye hissettirmektedir ki bu nedenle kişi büyük rahatsızlık duymaktadır. İlk hile eylemi gerçekleştirildikten sonra, bir sonraki hile eylemine geçiş ve takip eden hileleri gerçekleştirirken, hilesini haklı gösterecek tüm bahaneleri kendi kendine tekrarlamaya devam eder. Diğer taraftan, hile eylemlerinin devam ettiği zaman

⁶⁹ Şükran GÜNEŞ, “İşletmelerde Hile Riskinin Önlenmesi ve Hastane İşletmelerinde Uygulama”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014), s.13.

dilimi uzadıkça, kişinin ürettiği ve düzenli olarak tekrar ettiği söz konusu bahanelerin etkisi azalan bir eğilim göstermektedir. Öte yandan, bilinçaltının hissettiği rahatsızlık hissini etkisi de azalmakta ve hile çok daha az rahatsızlık hissederek yapılabilen bir eyleme dönüşmektedir. Böylelikle, belli bir süre sonra hile gerçekleştirmek bir alışkanlık haline gelebilmektedir.⁷⁰

2.4.4. Yetkinlik Faktörü

Literatürde sık sık şahısların hile eylemine yönelmelerini açıklamak için yararlanılan hile üçgenin unsurları düşünüldüğünde, fırsat, baskı, haklı gösterme faktörlerinin hile eylemine yönlendiren tüm faktörleri açıklamadığı söylenebilir. Bu üç faktör hileyi tam anlamıyla açıklamaya yeterli ise, gerekli fırsat ortamını yakalamış, baskı faktörünün etkisi altında kalan ve haklı gösterme faktörünün de etkisini gösterdiği, bir diğer ifade ile bahis konusu üç faktörün bir araya geldiği, her durumda hile gerçekleşir mi? Bu soruya bu nitelikteki her ortam olumlu cevap vermek oldukça zordur. Ortamdaki fırsatların farkına varmak, bu fırsatları değerlendirerek hileyi tatbik edebilmek için şahısların bazı yetkinliklere sahip olması da gereklidir. Bu koşuldan yola çıkarak, üç faktörden meydana gelen hile üçgenine bir faktör daha ilave etmek mümkündür. Bahis konusu dördüncü faktör yetkinlik olarak ifade edilmiştir. Yetkinlik, işyerinde görevli şahısların, kendilerine verilen görevleri yerine getirirken, ihtiyaç duydukları bilgi, beceri, tutum, davranışlar, ek olarak kişisel özellikler ve değerlerin birleşiminden meydana gelmektedir. Yetkinliklerin aşağıdaki gibi sınıflandırılması mümkündür:⁷¹

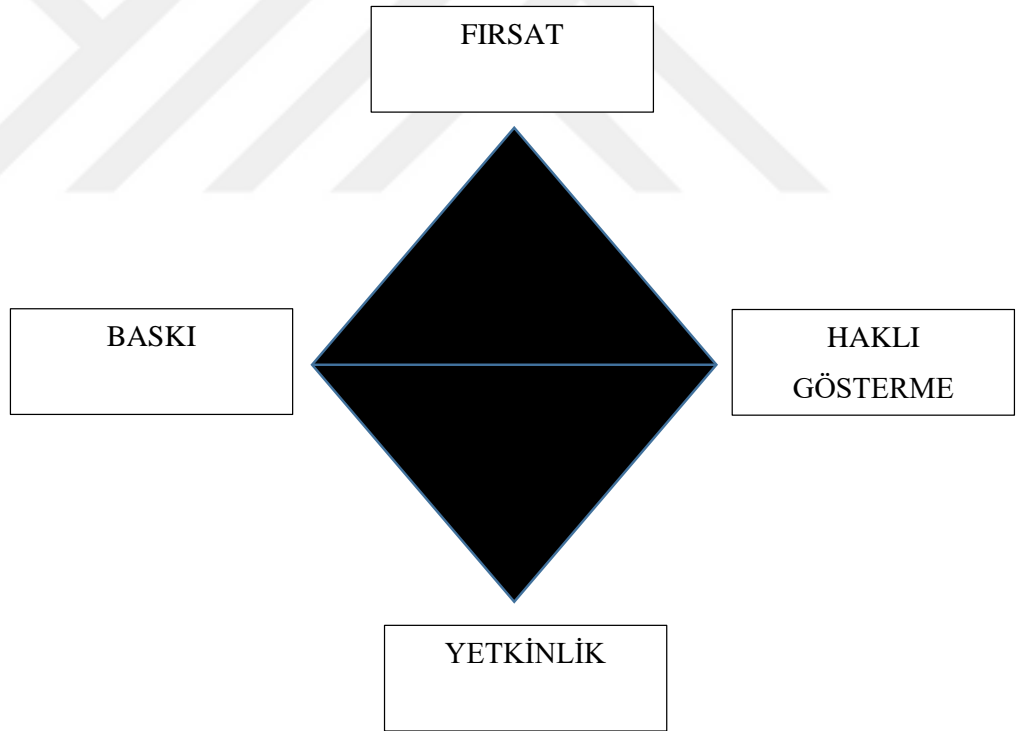
- Başarma temayülüne ve eyleme yönelik olanlar
 - Örnekler: Başarma güdüsü, öncelik alabilme, risk alabilme, bilgi arama ve edinme çabası, araştırma ve yeniliğe açık olma, düzenli çalışma
- Yardımlaşma ve hizmete yönelik olanlar
 - Örnekler: Empati kurabilme, kişiler arası ilişkilerde güçlü olma, başkalarını etkileyebilme, güçlü iletişim ve ilişki kurabilme,

⁷⁰ Ruhan AYDIN, “Hile Denetiminin Psikoloji ve Beden Dili Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Anket Çalışması” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017), s.19.

⁷¹ Banu TARHAN MENĞİ, “Hile Denetiminde Yetkinliklerin Değerlendirilmesi - Hile Karosu”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı 114, 2012, ss.118-120.

- Yönetsel olanlar
 - Örnekler: Yönetimi altında çalışanları geliştirme ve eğitme, takım çalışması ve işbirliği, liderlik, yetki kullanabilme
- Bilişsel olanlar
 - Örnekler: Analitik düşünme ve problem çözme, kavramsal düşünme ve bütüncül bakış, teknik ve mesleki uzmanlık
- Şahsi etkililik ile ilişkili olanlar
 - Örnekler: Öz kontrol, özgüven, değişime kolay uyum sağlayabilme ve esneklik, örgütsel bağlılık, örgütsel bilince sahip olma, kurumu tanıma

Dördüncü faktör olarak hile üçgenine eklenen yetkinlik, hile üçgenini, Şekil 4'de gösterildiği üzere hile karosuna dönüştürmüştür.

Şekil 2: Hile Karosu

Kaynak: TARHAN MENGİ, *Mali Çözüm Dergisi*, s.120.

Hile üçgenine, yetkinlik faktörünün eklenmesi neticesinde meydana gelen hile karosu hile eylemlerini açıklamada daha güçlü bir model haline gelmiştir. Haklı gösterme ve baskı faktörleri bireyi hileye yönlendirmede etkili olmakta, fırsat

faktörünün de eklenmesiyle hileye elverişli bir ortam oluşmaktadır. Mamafih, özellikle yüksek tutarlı ve sürekli tekrar eden hilelerin önemli bölümü, yeterli yetkinliğe sahip bireylerin katılımı olmaksızın gerçekleştirilememektedir. Özellikle belirtilen nitelikteki hileleri hayata geçirebilmek için hilecinin gereksinim duyacağı yetkinliklerin bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁷²

- Keskin düşünebilme yeteneği
 - İşletmede mevcut olan iç kontrol ortamındaki kırılğan kısımları tespit edebilecek ve bu kırılğanlıklardan istifade edebilecek düzeyde zekaya sahip olması, hile eylemini hayata geçirecek kişi açısından çok önemlidir.
- Yüksek özgüven
 - Hile eylemini tüm yönleriyle planladığını, planlarında aksama yaratabilecek tüm olasıları da hesaba kattığını düşünen hileci yakalanmayacağı, yakalansa bile az bir ceza veya ceza almadan kolaylıkla kurtulabileceği konusunda kendine çok güven duymaktadır. Söz konusu yüksek ego, hilecinin planladığı hilenin maliyet analizini doğru yapabilmesini de zorlaştırmaktadır. Yüksek özgüvenin açıklandığı şekilde etkisi nedeniyle, hilenin maliyetini olduğundan çok daha düşük olarak hesaplayan hilecinin hileye başvurma ihtimali de yükselmektedir.
- Kabul ettirebilme
 - Hileyi gerçekleştiren hileci, yüksek kabul ettirebilme yeteneklerini kullanarak, hilesini fark eden kişilerin hileyi görmezden gelmelerine veya hileyi gizli tutmaya veyahut o kişilerin de kendisine katılmaya ikna edebilmektedirler.
- Etkili yalan uydurabilme
 - Hilecinin istediğinde, hızlı, sürekli ve inandırıcılık sağlayacak şekilde gerçekleri çarpıtabilme yeteneği olması önemlidir. Bu yeteneğini kullanarak, hilesinin gün yüzüne çıkmasını engelleyebilmek amacıyla türlü yalanlar söyleyebilmekte, üstelik sözlerinin güvenilirliği konusunda şüphe oluşmasını ve anlattıklarının gerçekliğinin sorgulanmasını da önleyecek şekilde, yalanlarına uygun kılıflar da üretebilmektedirler.
- Stres ile başa çıkabilme

⁷² TARHAN MENGİ, *Mali Çözüm Dergisi*, ss.120-121.

- Hile eylemini gerçekleştirmek, hileyi uzun süre yinelemek ve bu eylemleri gizlemek, birey üzerinde ciddi stres baskısı oluşturabilmektedir. Bu nedenle, hileci stres ile baş edebilme yeteneğine de haiz olmalıdır.

2.5. Hile Sınıflandırılması ve Özellikleri

Hile sınıflandırmasını türlü şekillerde yapmak mümkündür. Merkezi Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan uluslararası bir örgüt olan Sertifikalı Hile Denetçileri Birliği (ACFE) , kişilerin mesleklerini kullanarak gerçekleştirdikleri iş suiistimallerini; varlıkların kötüye kullanımı, yolsuzluklar ve mali tablo hileleri olmak üzere üç ana grup altında sınıflandırmaktadır.⁷³

Mali tablo hilelerinin genel olarak, finans kurumları, bireysel ve tüzel yatırımcılar, devlet görevlileri, yönetim kurulu gibi mali tablo kullanıcılarının yanıltılmasına yönelik olup, söz konusu hileler çoğunlukla gelir veya gider kalemlerinin olduğundan farklı gösterilmesi suretiyle hayata geçirilmektedir. Mali tablo hilelerine aşağıdaki örnekler verilebilir:⁷⁴

- Sözde gelirler:
 - İşletmenin faaliyet gelirlerine esas teşkil eden ürün ve hizmetlerin satışının gerçekleştirilmediği halde, gerçekte var olmayan sözde müşteriler yaratılarak, sözde ödeme belgeleri üretilerek, mevcut gerçek satış miktarının veya fatura tutarının çarpıtılarak farklı gösterilmesi için muhasebe kayıtlarının oluşturulması
- Dönemi doğru olmayan muhasebe kayıtları:
 - İşletmenin belli bir bilanço döneminde gerçekleşen gelir veya gider hareketlerinin, kasıtlı olarak bir başka döneme ait tarihlerde muhasebe kayıtlarının tesisi suretiyle, dönemsellik ilkesine aykırı olarak dönem sonuçlarının olduğundan farklı, daha karlı veya zarar eden, gösterilmesi suretiyle gerçekleştirilen hileler.
- Hileli varlık değerlendirme

⁷³ ACFE, İş Suiistimali ve İstismar Üzerine Uluslara Rapor- 2014 Küresel Suiistimal Çalışması http://usiud.org/doc/acfereports/RTTN_TR.pdf, (04.04.2016).

⁷⁴ Kadir YILMAZ, "İşletmelerde Hile, Nedenleri, Önlenmesine İlişkin Uygulamalar ve Örnek Olaylar", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013), ss.20-24.

▪ Bilançonun olduğundan farklı, daha iyi veya daha kötü, gösterilmesi yoluyla gerçekleştirilen hileler. Bu tür hilelere örnek olarak, maddi duran ve diğer varlıklar kalemlerine kaydedilen varlıkların kasıtlı olarak yanlış değerlemesinin yapılması, amortismanlarının yanlış hesaplanması, şüpheli alacaklar için hiç veya yeterli karşılık ayrılmaması gibi eylemler belirtilebilir.

➤ Gider ve borçların doğru gösterilmemesi

▪ İlgili muhasebe kayıtlarının noksan gerçekleştirilmesi ve/veya hiç gerçekleştirilmeyerek veya giderlerin aktifleştirilmesi suretiyle işletmenin borçlarının ve giderlerinin gerçek durumlarının gizlenmesi yöntemiyle gerçekleştirilen hilelerdir. Böylelikle işletmenin karlılık durumu olduğundan farklı yansıtılabilmektedir.

➤ Gerekli açıklamaların gizlenmesi

▪ Genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine kasıtlı olarak aykırı hareket eden işletmenin, bilanço dönemi kapandıktan sonra gerçekleşen ve mali tabloları etkileyebilecek düzeyde önem arz eden olaylara ilişkin aydınlatıcı açıklamaları yapmaktan kaçınması, dönem sonunda beklenen veya şarta bağlı borç kalemlerini tahakkuk ettirmemesi gibi yöntemler üzerinden gerçekleştirilen hilelerdir.

Hileyi, menfaat sağlamak hedefiyle bir kimseyi yanıltmak, aldatmak amacıyla gerçekleştirilen düzen, dolap, entrika, oyun olarak açıklamak mümkündür. Yolsuzluk ise, İşletmenin sevk ve idaresi ile görevli personelin veya çalışanlarının veyahut üçüncü kişilerin kasıtlı olarak kendilerine haksız ve gayrikanuni menfaat sağlamak amacıyla giriştikleri hile eylemleri olarak nitelenebilir. Yolsuzluk ile ilgili şu örnekleri vermek mümkündür: Mal veya hizmet alımlarında, satıcıya talep edilen gerçek fiyat üzerinden ödeme yapılırken, diğer taraftan ilgili mal veya hizmet işletmeye yüksek bedel üzerinden fatura edilebilmekte, aradaki fark tutarı da hilecinin zimmetine geçirilmektedir. Bir diğer yöntem ise, gerçekten satın alınmayan bir hizmet veya mal ile ilgili olarak, fatura bedeli kadar ödeme gerçekleştirilmekte ve bu hileciye bu hileye göz yumması karşılığında menfaat sağlanmaktadır.⁷⁵

Varlıkların kötüye kullanılması, işletmenin kasasından nakit parayı, maddi veya maddi olmayan demirbaş gibi duran varlıkları, stoklardaki malları çalmak ya da

⁷⁵ YILMAZ, a.g.t., ss.19-20.

işletme tarafından hiçbir zaman teslim alınmamış bir ürün veya yararlanılmamış bir hizmet ile ilgili olarak işletmenin yerinde olmayan haksız bir ödeme gerçekleştirmesine neden olmak gibi hileci bir çalışanın işletmenin varlıklarını, gizli eylemleri ile haksız şekilde mülkiyetine geçirmesi veya şahsi menfaati için kullanması şeklinde yapılan bir hile türüdür.⁷⁶ Hileli mali tablo raporlamasına göre, hile başına meydana getirdiği tahribat daha düşük olmasına karşın, işletmelerde çok sık rastladığımız varlıkların kötüye kullanılması türündeki hileler toplu olarak değerlendirildiğinde, işletme üzerinde ciddi tahribat meydana getirebilmektedirler. Varlıkların kötüye kullanılması hileleri konusunda gerçekleştirilen araştırma çalışmaları neticesinde, tipik bir işletmenin yıllık gelirlerinin %5'ini ki bu küresel olarak işletmelerin yaklaşık 2,9 trilyon USD'yi, adı geçen hile türüne başvurulması sebebi ile kaybettiğini çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. Varlıkların kötüye kullanılması türündeki hilelerin küresel düzeyde yaygın olmasının yansira artış eğiliminde olduğu görülmektedir.⁷⁷

İş suiistimallerinin, varlıkların kötüye kullanılması adındaki kolunun ACFE tarafından, Nakit Varlıklar ve Stoklar ve Diğer Tüm Varlıklar şeklinde iki ana sınıflandırma altında sıralandığı görülmektedir:⁷⁸

➤ Nakit Varlıklar İle İlgili Olan Hileler

▪ Hırsızlık: Hırsızlığın üç unsuru bulunmakta olup, bu unsurlar işletmenin nakit parası, bankada mevduatlarda tuttuğu parası ve işletmenin diğer alacaklarıdır.

Örnekler: Kasıtlı olarak harcama belgeleri üzerinde tahrifat yapılarak, ödenmesi gereken tutardan daha fazla ödeme yapılması, belgelerdeki rakamlar üzerinde oynamalar yapılması, doğru olmayan belgelerin kullanımı, açıktan para verme veyahut alma, tahsilatlarda para üstü tutarların kasıtlı olarak bozuk yok denilerek zimmete geçirilmesi, yabancı para üzerinden işlemlerde, kasıtlı olarak daha düşük kurlar dikkate alınarak aradaki farkın çalınması.

⁷⁶ YILMAZ, a.g.t., s.17.

⁷⁷ Nezriye Gözde BİRCAN, "Kar Amaçsız İşletmelerde Hile Denetimi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013), ss.31-32.

⁷⁸ Tuba DERYA BAŞKAN, "Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü ve Etkinliği: Bir Uygulama", (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2013), ss.24-48.

▪ Kayıt Dışı İşlemler Üzerinden Haksız Kazanç İle İlgili Olan Hileler: İşletmenin satışlarına, alacaklarına ve diğer ödemelerine ilişkin kayıtlarda kasıtlı değişiklikler yapılması şeklinde gerçekleşmektedir.

Örnekler: Gerçekte var olmayan ticari alacakların kayıtlarının yapılması ve/veya bahis konusu ticari alacaklar için karşılık ayrılması, işletmenin satışlarının bir bölümünün kayıtlarının yapılmayarak satışların olduğundan düşük gösterilmesi.

▪ Hileli Harcamalar: Faturalardaki harcamalar, maaş hileleri, çek hileleri, giderlerin geri ödenmesindeki hileler, kayıtlı harcamalardaki hileler

➤ Stoklar ve Diğer Tüm Varlıklar İle İlgili Olan Hileler: Stoklar ve duran varlıkların, stok sayımın düşük gösterilmesi, işletmeden gizli üretim gerçekleştirilmesi gibi yöntemler ile şirket amaçları aykırı şekilde hilecinin lehine kullanılmasıdır.

Hilelerin bir başka sınıflandırması ise hilenin ortaya çıktığı kurumsal çevreye göre yapılabilir. Bu yönde bir sınıflandırma neticesinde karşılaşılan hile türlerinin örneklerine aşağıda yer verilmiştir:⁷⁹

- Sigorta hileleri
- Banka hileleri
- Kamu hileleri
- Sektöre yönelik hileler (Eğitim, inşaat vb.)
- Hukuki hileler
- Davalar ile ilgili hileler
- Devir hileleri
- İflas hileleri
- Teşvik hileleri
- Taahhüt hileleri
- İnternet hileleri
- E-posta hileleri

Hileleri, hileyi hayata geçireni temel alarak aşağıdaki gibi sınıflandırmak mümkündür:⁸⁰

⁷⁹ ÖZDEMİR, a.g.t., ss.19-20.

➤ Çalışan hileleri: Çalışanların, şahsi çıkar sağlamak amacıyla, görev yaptıkları kurumun kaynaklarını veya varlıklarını, bilinçli olarak kullanması olarak açıklanabilir. Örnek olarak aşağıda yer verilen hususlar sıralanabilir:

- Zimmete para geçirilmesi,
- Finans kurumları ve bankalar nezdindeki hesap kayıtları değiştirilerek parasal menfaat sağlanması,
- Kuruma var olmayan düzmece borçlar ve gene var olmayan düzmece satıcılar üreterek, hilecinin lehine ödeme yapılmasının temini,
- Kurumda çalışanların kullanımına sunulan ofis malzemesi, demirbaş, stok ve kullanım ömrünü doldurmuş malzemenin çalınması,
- Kurum varlıklarının ve şirket kredi kartlarının hilecinin menfaat sağlamasına yönelik kullanımı,
- Rüşvet alınması veya rüşvet verilmesi adına işletme varlığını kullanma,
- Şişirilmiş şahsi sağlık veya seyahat harcamaları ile çıkar sağlanması,
- Fazla mesai saatleri ve ücretleri kasten değiştirilerek, hileciye fazla ödeme yapılması,
- Temsil ve ağırlama giderlerinin olduğundan yüksek gösterilerek şahsi menfaat sağlanması

➤ Satıcı hileleri: Satıcı tarafındaki kişinin, kuruma üzerinde mutabık kalınan miktardan ve/veya kaliteden daha düşük kaliteli veya eksik miktarda mal vermesi.

➤ Müşteri hileleri: Haksız menfaat sağlamak amacıyla, müşterinin haklarını korumak üzere ihdas edilen “tüketici kanunu” ve diğer düzenlemelerin, kasıtlı olarak istismar edilmesi, yanlış yorumlanması olarak açıklanabilir. Bireyin satın aldığı eşya veya malı, bir süre kullanıldıktan sonra garanti kapsamı dışındaki unsurların garanti kapsamındaymış gibi göstererek, iade etmeye çalışması veyahut bireyin aslında bir arızası olmayan ürünün bozuk olduğunu iddia ederek, ürün bedelini ödemek istememesi gibi durumlar örnek olarak verilebilir.

⁸⁰ DÖNMEZ ve BAĞIŞLAR, *International Journal of Academic Value Studies*, ss.172-173.

➤ Yönetim hileleri: Kurum içerisinde yönetici olarak görev yapan yönetici pozisyonundaki işletme çalışanlarının, çoğu zaman müşteriler ile birlikte çalışarak, kendine çıkar sağladığı ve işletmeyi zarara uğratan hile türüdür. Pazarlama yöneticisinin indirim limitlerini fazladan kullanarak bir kısmının kendisine ödenmesini sağlaması, satın alma yöneticisinin malın kalitesi ve miktarının uygunluğunu kontrol etmeden daha düşük kalitede ve eksik miktarda mal kabul etmek yöntemiyle şahsi çıkar sağlaması gibi eylemler örnek olarak verilebilir.

➤ Yatırım hileleri: Gerçekte var olmayan veya hilecinin iddia ettiği değerde olmayan yatırımlara, kaynak aktarmaya sermaye sahiplerini ikna etme hedefi yatırım hilelerinin temeli oluşturmaktadır. Örneğin gayrimenkul inşa edeceği ve bireylerin birikimlerini çok daha yüksek getirili bir alanda değerlendireceğini iddia ederek avans mahiyetinde para temin ederek, paraları zimmetine geçirerek zimmetine geçirip izini kaybettirme şeklinde hile olayları günlük hayatımızda sık sık duymaktayız

➤ Diğer hileler: Yukarıda saydığımız gruplarda yer almayan, sağlık suistimalleri, sigorta suistimalleri, bankacılık suistimalleri gibi hile türleri de bu grupta değerlendirilebilir.

2.6. Hilecinin Genel Tanımı ve Özellikleri

Hilekâr veya hilebaz sıfatlarıyla da nitelendirilen hileci, hile karıştıran veya gerçekleştiren şahıs olarak tanımlanır.⁸¹ Hileyi algılamanın ve ayırt etmenin önemli bir aracı da hilekârın ayırt edici özelliklerini kavramaktır. Söz konusu değerlendirmeden yola çıkarak, hilecilerin ayırt edici özellikleri üzerine çeşitli incelemeler ve araştırmalar yapılmıştır. Araştırmalarda ortaya konulan verilerin hileciyi kesin ve mutlak olarak tanımladığını ileri sürmek elbette olanak dışıdır, öte yandan dikkatle yapılmış geniş araştırmalardan elden edilen sonuçların, hilecinin genel özelliklerini kavrama açısından fayda sağlayacağı düşünülmektedir. KPMG Şirketi'nin 2010 yılındaki raporunda 68 ülke 348 vaka, 2013 yılındaki araştırmasında ise 78 ülkeden 596 vaka üzerinde yaptığı

⁸¹ Türk Dil Kurumu,
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cd6d331018f96.37824598 ,
(11.05.2019).

çalışmalara göre bireysel hilecinin bazı ayırt edici özellikleri ve yansıyan oranları ortaya konulmuştur. Adı geçen araştırmada, hileci; aşağıdaki şekilde tanımlanmaktadır:⁸²

- Cinsiyeti erkek

Yansım Oranı: %87

- Yaşı 36-55 aralığında

Yansım Oranı: %70

- Görev yeri üst düzey yönetim olan

Yansım Oranı: %53

- Çalıştığı bölüm sıklıkla finans olan

Yansım Oranı: %32

- İşletmedeki görev süresi 6 yıldan uzun olan

Yansım Oranı: %41

- Suç geçmişi olmayan

Yansım Oranı: %77

➤ Kişilik özellikleri itibariyle saygın, dışa dönük, samimi, kendine yeterince değer verilmediğini düşünen, açgözlü, öfkeli, üstünlük duygusu olan ve umursamaz kişiler

Hileli eylemlere karışan şahısların başlıca özellikleri, ACFE araştırmasında ortaya konulan oranları ile birlikte değerlendirilmek suretiyle, aşağıdaki gibi sıralanabilir:⁸³

- Tutumsuz harcama davranışları

Yansım Oranı: %43

- Finansal sıkıntılar

Yansım Oranı: %36

- Sorumluluk almaya hazır olmama

Yansım Oranı: %23

- Satıcı/müşteriler yakın ilişki

Yansım Oranı: %22

82 AYDIN, a.g.t., ss.23-24.

83 GÜNEŞ, a.g.t., s.113.

- Dürüst olmayan şüpheli yaklaşım
Yansıma Oranı: %19
- Aile sorunları
Yansıma Oranı: %18
- Stres ve şüpheli kişilik
Yansıma Oranı: %14
- Bağımlılık problemleri
Yansıma Oranı: %12
- Uzun süredir izine çıkmama
Yansıma Oranı: %10
- Geçmiş işvereni ile problemleri olma
Yansıma Oranı: (%9)
- Kazancının yetersizliğinden yakınma
Yansıma Oranı: (%8)
- Aşırı baskı
Yansıma Oranı: (%7)
- Geçmiş yasal problemleri olma
Yansıma Oranı: (%6)
- Düzensiz hayat tarzı
Yansıma Oranı: (%6)
- Başarılı olma yönünde aşırı baskı altında kalma
Yansıma Oranı: (%5)
- Otorite yokluğundan şikâyet etme
Yansıma Oranı: (%5)

Hile eylemini gerçekleştirenlerin özelliklerini bir başka yazar şu şekilde açıklamaktadır: Hileciler genel olarak, hile eyleminin gerektirdiği teknik ve sosyal bilgi, beceriye sahip ve eğitim seviyeleri yüksek kimselerdir. Araştırmalarda ele alınan hilelerin yüzde 75'e yakının erkekler tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiş olmakla beraber, bu oranda erkeklerin, kadınlar ile karşılaştırıldığında, daha fazla yetkiye sahip yüksek mevkilerde görev almaları ve daha yüksek gelir paketleriyle çalışıyor olmalarının da etkisinin olduğu düşünülebilir. Hilekarların veya hile eylemine eğilim

gösterenlerin çoğunlukla evli, çocukları olan şahıslar olmaları da belirlenmiş olup, üstelik evlilik hayatlarının da mutlu bir seyir izlemesidir. Normalin üzerinde zekaya sahip olan hileciler, görev yaptıkları kurumlarda günlük olağan görevleri zorlanmadan kolaylıkla yerine getirmektedir. Yaptıkları işleri sıkıcı bulan hileciler, çalıştıkları kurumun iç kontrol ve güvenlik sistemini yenerek, aşarak, zeka ve yaratıcılık yetilerini sergileyebilmek eğilimi gösterebilmektedirler. Kendilerini beğenen, görev yaptıkları kurumda çalışma arkadaşları ve amirlerinin yetkinlerini yetersiz değerlendiren, bu şahısların yetersiz olmalarına karşın ilgili pozisyonları işgal ettiklerini düşünen bireyler olan hilekarlar, ilgili pozisyonların kendilerine verilmesi için kendi yeteneklerini göstermeleri gerektiğini, bunun da tek metodunun hile gerçekleştirmeyi başarabilmek olduğunu düşünürler. Hile eylemine eğilim gösteren şahıs, çalıştığı kurumda almış olduğu sorumluluklar ve yaptığı işlerin karşılığında aldığı ücretin düşük olduğunu düşünmektedir. Terfi ve/veya yüksek prim veyahut yüksek ücreti hak ettiğini düşünen ve beklenti içine giren hileci, beklentileri gerçekleşmeyince hayal kırıklığına uğramıştır ve hakkı olduğuna inandıklarını hile eylemi ile almakta sakınca görmemektedir. Yeni, farklı bir şey ortaya koymak hevesinde olan, bu yönde yeni gelişmeleri takip eden hileciler, genellikle gerek kendi görevleri gerekse çalıştıkları kurum ile ilgili tüm hadiselerle karşı, aşırı olarak nitelenecek düzeyde merak gösterirler. Ayrıca, çalışkandır, işe erken gelir, geç çıkarlar ve izin kullanmayı tercih etmezler. Kurumdaki yerleşmiş sistemlerin, kuralların işleri yavaşlattığını düşünen hileciler, uygun bir fırsat doğduğunda, kuralları ihlal etmeyi tercih ederler. Bu bağlamda risk almakta sakınca görmeyen hileciler, kimseye fark ettirmeden ve yakalanmadan hilelerini gerçekleştirebileceklerine inanmaktadırlar. Hile eylemine başvurdukları zaman aralıklarında, hilecilerin evlilik hayatının problemlili olduğu, kötü alışkanlıklar veya aşırı borçlanma nedeniyle maddi problemler yaşadıkları, uyuyamama veya uykusunu alamama sıkıntısı yaşadıkları ve ilaç kullanma eğilimlerinin yoğun olduğu tespit edilmiştir. Kazandıkları para ile sürdürdükleri hayat tarzı arasında belirgin uyumsuzluk gözlenmektedir. Genellikle içinde buldukları yaşam şartlarından şikayetçi olan ve daha iyi şartlarda yaşamayı kendine hedef seçmiş olanlar sonunda bu amaçlarını gerçekleştirmek için hileye başvururlar. Kurumlarda gerçekleşen suiistimallere bakıldığında, üst yönetimde yer alan kişilerin yaptıkları hilelerin,

çalışanların gerçekleştirdikleri hilelere nazaran, anlam ifade edecek şekilde belirgin fazlalık gösterdiği saptanmıştır.⁸⁴

Hile eylemine yönelen şahısların, genel olarak sergiledikleri ortak davranış biçimlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.⁸⁵

- Hileci kişiler için kişisel çıkarları önemlidir.
- Hileci kişiler, sahip olduklarının yeterli olup olmamasına bakmaksızın, mala, yiyeceğe, lükse doymak bilmezler. Hep tamahkardırlar.
- Gereğinin ötesinde haset duyan hileciler, diğer bireylerin sadece çalıştıkları kurumdaki başarılarını değil, iş yaşantısı haricindeki yaşam şekillerine de haset duyarlar.
- Hileci kişiler, ehemmiyeti olup olmamasına bağlı olmaksızın, birçok şeye hemen öfkelenirler, fevran ederler. Müsamaha göstermekte zorlanırlar.
- Hileci kişiler, yaşamlarında olmasını beklediklerini elde edemediklerini, ulaşmayı ümit ettikleri ideallerinin gerçekleşmediğini düşündüklerinden, kendilerini kıymetsiz olduğunu hissine kapılırlar.
- Hileci kişiler, görev yaptıkları kurumdaki iş hayatının normal akışı sırasında alışlagelen, kuralına uygun bilgi talep edildiğinde bile, isteksiz davranışlar sergiler, direnç gösterirler.
- Hileci kişiler, iş hayatında kendilerine verilen raporlama görevlerinin yerine getirilmesi ile ilgili olarak olağan olmayan rötarlara yer verirler
- Hileci kişiler, görünüşte sempatik, yardımsever bir tutum sergilemekle birlikte, esasen müsamahasız ve sertlik yanlısı kişilik özelliklerine sahiptirler.
- Hileci kişiler, çabuk gücenirler ve kolaylıkla duygularının etkisinde kalabilmektedirler. Çalıştıkları kurumda topluluk içinde ifade edilenleri, kendilerine karşı bir hücum olarak algılama eğilimleri bu kişilik özelliğine örnek olarak verilebilir.
- Hileci kişiler, şahsi noksanlık ve özürleri ile ilgili olarak, bu durum ile yüzleşerek hatalarını kabul etmek ve hatalarından ders almak yerine, akıllarından söz

⁸⁴ İsmail KÜÇÜK, “Finansal Raporlamada Hile-Manipülasyonlar ve Önlenmesi”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008), ss.26-28.

⁸⁵ KÜÇÜK, a.g.e., ss.28-30.

konusu durumundan başkalarının sorumlu olduğunu, hataya onların sebep olduğunu geçirerek, diğer şahısları suçlamayı seçerler.

➤ Hileci kişiler, özel hayatlarındaki arkadaşları ve aile bireyleri, iş hayatı ve sosyal hayatlarında diğer tanıdıkları şahıslar arasına mesafe koymak için sürekli gayret gösterirler.

➤ Hileci kişilerin anlaşılması güç, garip bir mahremiyet düşkünleri vardır. İş dokümanlarının, dosyalarına diğer şahıslar tarafından göz atılması dahi hoşlarına gitmez.

➤ Hileci kişilerin hayatında akış oldukça hızlıdır. Örnek olarak bir haftadan az bir süre içerisinde evlilik gerçekleştirebilen hileciler, benzer süreler içerisinde yaşadıkları evlerini de değiştirebilirler.

➤ Hileci kişilerin alkol alışkanlıkları giderek bağımlı olmaya dönüşmektedir.

➤ Hileci kişiler, küçük çocuklara ve hayvanlara karşı tolerans göstermezler. Hatta adı geçenlere karşı sertlik gösterme eğilimindedirler.

➤ Hileci kişiler, diğer şahısları denetim altına almak amacıyla çevrelerine gözdağı verirler.

➤ Hileci kişiler, derece derece dış dünyaya karşı ilgilerini düşürür ve özellikle çalıştıkları kurumdaki çalışanlar ile ilişkilerini azaltırlar.

➤ Hileci kişiler, gerçekleştirdikleri hilenin gizli kalmasını sağlamak amacıyla, çalıştıkları kurumda normal koşullar altında diğer çalışanlar tarafından yerine getirilmesi gereken görevleri de bizzat kendileri tamamlamak için talepte bulunurlar ve bu konuda ısrarcı olurlar.

➤ Hileci kişiler, diğer bireylerin şahsı hakkında görüşlerini daha da iyi seviyeye yükseltmek istemekte ve olduğundan önemli bir şahıs algısını yaratabilmek amacıyla çaba göstermektedirler.

2.7. Hilelerin Meydana Geldiğine İlişkin Belirtiler

Çalışanların gerçekleştirdikleri hilelere ilişkin sinyal olarak değerlendirilebilecek belirtileri şu şekilde sıralamak mümkündür:⁸⁶

- Analitik prosedürler uygulandığında saptanan anormal durumlar
 - Mahiyetleri açıklanamayan gider ve ödemeler ile stok noksan ve düzeltmeleri
 - Alacaklar azalan eğilim içindeyken, gelirlerin tam tersi artış eğiliminde olması
 - Nakit noksan veya fazlalıklar
 - Gelirler artış göstermesine karşın nakit artışının azalan bir eğilim göstermesi
 - Satış ve üretim hacimleri artmasına karşın birim maliyetlerinin yükselmesi, atık ve döküntülerin azalması
 - Anormal satın almalar
- Muhasebe açısından olağandışı kayıtlar
 - Kayda değer fiziksel aktif ve envanter kayıpları
 - Aşırı miktarda nakit değerler
 - Yüksek değerde, düşük miktarda envanter kalemi
 - El değiştirmesi kolay olan aktifler, örneğin; bilgisayar çipleri, hamiline senetler, elmaslar
 - Hileye maruz kalma riski yüksek aktif kalemlerine ilişkin tutulan kayıtların yetersizliği
 - Sahibinin belirlenmesinde noksanlık olan veya piyasada satış kabiliyeti düşük sabit varlıklar
 - İşletmenin değerlerinin, örneğin sabit varlıklar, envanter, nakit değerler, fiziksel korunmasının yetersiz olması
 - Bulunamayan kayıp belgeler

⁸⁶ Suat OKAY, “Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Açısından İrdelenmesi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 2011), ss.81-84.

- İşlemlerin sık sık uygun şekilde tam ve zamanında kaydedilmemesi ve/veya belgelendirilmemesi
 - Muhasebe sınıflama veya varlık politikasına aykırı kayıt edilmiş işlemler
 - Yetkisiz işlemler
 - Finansal sonuçlar üzerinde önemli etki doğuran, varlıklara ilişkin son dakika düzeltilmeleri
 - Orijinal belgelerin ibraz edilememesi
 - Üst yönetimin ve çalışanların, muhasebe kayıt ve politikalarına ilişkin yöneltilen açıklama talep ve sorularına çelişkili veya mantıksız cevaplar verilmesi
- İç kontrol sisteminin zayıf olması
 - Mevcut kontrollere sıklıkla riayet edilmemesi
 - Muhasebe sistemi ve belgelendirme sisteminin yetersizliği
 - Görevler ayrılığı ve yetkilendirme ilkelerine riayet edilmemesi
 - Varlıkların fiziksel koruma ortamının zayıflığı
 - Bağımsız gözden geçirmelerde zayıflık
- Gelir durumuna göre aşırıya kaçan hayat tarzları
 - Yüksek bedelli seyahatler
 - Yüksek bedelli eşyalar
 - Yüksek bedelli ev ve araba
 - Gelir düzeyi yüksek kişilere yönelik sosyal kulüplere üyelik
- Olağandışı duygular ve hareketler
 - Suç
 - Korku
 - Stres
- Şikâyet, ima ve uyarılar
 - Müşteri şikayetleri
 - Çalışan uyarıları

2.8. Hileye Karşı Alınacak Önlemler

Hileye karşı alınacak önlemlerin maliyeti, bir hileyi saptamaya yönelik maliyetlere kıyas ile daha düşüktür. Söz konusu husus, hilenin önlenmesine, hilenin

saptanmasına verilen önem kadar belki de daha fazla önem verilmesini gerektirmektedir. Hile eylemli ortaya çıkmadan önce önlenemeyip, hile gerçekleştirildikten sonra, hilenin gün ışığına çıkartılması çoğu zaman daha güç, efor gerektiren ve maliyetli olmaktadır. Özellikle iş hayatlarında veya görev aldıkları işletmelerde daha önce hile ile karşı karşıya kalmamış yöneticilerin, işletmenin hile ile ilgili maruz kalabileceği risk ve katlanmak zorunda kalacağı maliyetleri berrak olarak değerlendirmeyebildikleri görülmektedir. Genel olarak işletmelerde hile eyleminin direkt finansal maliyetleri ön planda dikkat çekmekle beraber, bahis konusu maliyetlerin yanında ilgili hilenin aydınlatılması amacıyla tüketilen zaman, yasalara uygun yaptırım ve cezalar, tetkik maliyetleri, hilenin etkisiyle yükselen risk ve bu doğrultuda yükseliş gösteren sigorta primleri gibi üzerine eklenen maliyetler de göz önünde bulundurulmalıdır. Görev yaptıkları kurumlarda, hileye gereken önemi vermeme nedenlerinin temelinde aşağıdaki düşünce tarzlarının da etkisi olduğu söylenebilir:⁸⁷

- Bu iş yerinde çalışan bireyler güvenilir insanlardır, çalışanlarımız hileye başvuramazlar.
- Görev aldığımız kurum, kurallara uygun olarak yönetilen düzgün bir kurum ve sağlıklı işleyen bir iç kontrol sistemine sahiptir. İlave olarak, kurulduğu günden bu yana kurumumuzda, hiçbir hile eylemine tanık olunmamıştır.
- Hilenin gerçekleştirilebileceği noktalar denetimimize tabi durumda, bu nedenle herhangi bir hile eylemi gerçekleşirse tarafımızca hemen fark edilir, gizli kalmaz.
- Hile yapılırsa neden olacağı zarar büyük olmaz, zararı karşılayabilecek güce sahibiz.
- Kurumda kurulu iç kontrol sistemi ile ilgili olarak yasal mevzuatın gerektirdiği uygunluğa sahibiz.

İşletmelerde hile eylemine karşı alınmasında etkili olabilecek bazı uygulamaları şu şekilde sıralamak mümkündür:⁸⁸

⁸⁷ ÇELİK, a.g.t., ss.62-63.

⁸⁸ ÇELİK, a.g.t., ss.63-66.

➤ İşletmede, Şeffaflık, Dürüstlük ve Yardımlaşma Kültürünün Benimsenmesi

- İstihdamda uygun nitelikteki şahıslara yer vermek ve çalışanlar düzenli eğitmek
- Uygun personel ve idare yöntemleri tatbik ederek pozitif çalışma ortamını tesis etmek
- Uygun detayları içeren bir davranış kuralları ve prosedürleri işletmede doğru ve yanlış davranışların kavranmasını ve ayırt edilmesini kolaylaştırmak
- Üst yönetimde görev alan kimselerin etik davranış kurallarına gösterdikleri özen ile çalışanlara örnek oluşturması

➤ Hile Üçgeninin Fırsat Unsurunu Zayıflatmak ve/veya Ortadan Kaldırmaya Yönelik Uygulamaların Benimsenmesi

- Düzgün bir iç kontrol sistemi oluşturmak ve sürekli geliştirmek
- Birden fazla şahıs tarafından yapılan hileli anlaşmaları, zorunlu izin uygulamasını aksatmadan uygulamak ve ilgili iş aktarımlarını yaparak önlemek
- Hile sinyallerini zamanında tespit edebilmek üzere, işletme çalışanlarını düzenli olarak izlemek ve işletmelerde çalışanlar ile periyodik görüşmeler yapmak, çalışanları dönemsel değerlendirmelere tabi tutmak
- Bir çeşit hileye karşı erken uyarı sistemi olarak nitelenmesi mümkün olan ihbar hatlarını kurmak, hatlara gelen bildirimleri gerektiği şekilde araştırmak ve ihbar edenleri ödüllendirme mekanizmasını tesis etmek
- Hile eylemi tespit edildiğinde gerekli cezaların hızlı şekilde tatbik edilmesine olanak tanıyan bir sistem kurmak
- İç denetim ve bağımsız denetim sistemlerini kurmak ve düzenli olarak sürdürülmelerini sağlamak.

3. SİGORTA TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLE

3.1. Sigortada Hile

Türkiye’de sigorta konusunda uygulanmakta olan Türk Ticaret Kanununun haricinde, 1959-2007 döneminde uygulanan 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu ile yürürlükten kaldırılmıştır. Sigortacılık Kanununun amacı şu şekilde açıklanmıştır:⁸⁹ “Ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere bu Kanuna tâbi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilât, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir.” Adı geçen Kanunda sigorta hileleri veya sigorta dolandırıcılığı ile ilgili cezai hükümler ihdas olunmamış olup, bu koşullar altında, bahis konusu hileler ile ilgili Türk Ceza Kanununun ilgili hükümlerine başvurulması durumu ortaya çıkmaktadır.⁹⁰

Türkiye Sigorta Birliği, sigorta sahtekarlığı olarak adlandırdığı sigorta hilesinin şu şekilde tanımlamıştır: “Kötü niyetli kişilerin haksız kazanç elde etmek amacıyla sigorta şirketini bilerek, kasıtlı olarak aldatmasıdır.”⁹¹ Türk sigorta mevzuatında hileli işlemlere ilişkin “yanlış sigorta uygulaması” adı altında bir tanım da yapılmıştır. Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik’e: göre, “yanlış sigorta uygulaması, sigorta ilişkisi içerisindeki taraflardan ya da bu ilişkide rol oynayan kişilerden bir veya birkaçına haksız menfaat sağlamaya yönelik her türlü fiili ifade eder.”⁹²

⁸⁹ 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, Kabul Tarihi: 03.06.2007, 26552 Sayılı Resmi Gazete, Yayımlanma Tarihi: 14.06.2007. mad. 1.

⁹⁰ Uğur ARSLAN, “Sigorta Dolandırıcılığı Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı.130, Mayıs-Haziran 2017, s.92.

⁹¹ Türkiye Sigorta Birliği, Sigorta Tanımları, <http://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, (01.04.2016)

⁹² 27920 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 30.04.201, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 1, mad. 4.

Sigorta konusu risk gerçekleştiğinde, sigortalının doğan zararının tazminini talep edebilme hakkını kullanabilmesi için sigorta sözleşmesinde mutabık kaldığı genel ve özel şartlara uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Söz konusu şartlara aykırı hareket eden sigortalı, sigortanın sağladığı finansal koruma şemsiyesinden faydalanamayacaktır. Örnek vermek gerekirse, araç sahibi güvenlik bekçisi de bulunan bahçe katındaki yazlık evinde uyumakta iken, salondaki sehpanın üzerine bırakmış olduğu arabasının anahtarını, açık pencereden eve girerek alan hırsız kolaylıkla aracı çalmıştır. Sigorta şirketi böyle bir durumda, araç orijinal anahtarının zor kullanılmadan alındığı ve aracın anahtarının kilitli bir yerde muhafaza etmeyen araç sahibinin bu yönden ihmali olduğu gerekçesiyle, araç bedelinin ödemeyi reddedebilir. Benzer şekilde, vale hizmeti veren şahıssa veya kendisini vale olarak tanıtan veyahut aracınızı satın almak istediğini ve aracı denemek istediğini belirten sahtekara kendi elinizle aracınızın anahtarını teslim etmeniz halinde poliçede yer alan şartlara uygun hareket edilmediği gerekçesiyle sigorta şirketi zararınızı karşılamayı reddedebilir. Bu gibi durumlarda, o güne kadar hiçbir kanunsuz davranış sergilememiş, “örnek vatandaş” olarak gösterebileceğimiz kişilerinde dahi, tereddüt etmeden sigorta hilesine başvurabildiklerini gözlemlemekteyiz. Örneğimizde anahtarının açık şekilde sehpa bırakan sigortalının daha sonra kilitli bir dolabı kırarak, araç anahtarını kilitli dolabın içinde muhafaza ettiğini ve anahtarın buradan hırsız tarafından zor kullanarak ele geçirildiğini beyan ettiği ortaya çıkmıştır.

3.2. Sigortada Yapılan Hile Türleri

Birçok sigorta branşında sigorta hilelerine rastlanmaktadır. Sigorta hilelerinin türleri, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'te aşağıdaki maddeler halinde sayılmıştır:⁹³

- Şirket içi yanlış sigorta uygulamaları:
 - Şirketin her kademedeki personelinin tek başına veya şirket içi ve/veya şirket dışından üçüncü şahıslarla birlikte şirket aleyhine gerçekleştirdiği uygulamalar

⁹³ a.g.y., Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, mad. 5.

➤ Sigortalı yanlış sigorta uygulamaları ve tazminat sürecindeki yanlış sigorta uygulamaları:

▪ Sigortalının, sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili tarafların, tazminat takip araçları, hasar tedvir ve tasfiyesini yürütenler, sigorta eksperleri gibi bu ilişkide rol oynayanların sigorta sözleşmesinin kurulması ve yürürlüğü ile sigorta tazminatının tekemmülü aşamalarında şirkete karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamaları

➤ Aracı yanlış sigorta uygulamaları:

▪ Sigorta araçlarının şirketlere, sigortalılara veya sigorta ilişkisi içerisindeki ilgili kişilere karşı gerçekleştirdikleri yanlış sigorta uygulamaları

➤ Diğer yanlış sigorta uygulamaları:

▪ Yukarıda sayılan haller dışındaki yanlış sigorta uygulamaları

Sigorta hilesi, sigorta poliçesi yazılı olarak belirlenmeden önce veya yazılı olarak belirlenmesini müteakiben gerçekleştirilebilmektedir. Talep ettiği şartları içeren sigorta sözleşmesinin düzenlenmesini temin etme hedefiyle, sigortacıya bilerek yanlış bilgi vermek veya önemli bir hususu gizlemek poliçe düzenlenmeden önce yapılan hileye misal olarak verilebilir. Sigorta poliçesinin yapılmasını müteakiben hayata geçirilen hileye ise, kasıtlı olarak hasar meydana getirmek (örneğin, kundaklama, gerçek olmayan trafik kazaları) gösterilebilir.⁹⁴

Sigorta sözleşmesi düzenlenen her branş ile olarak, örneğin sağlık sigortaları, hayat sigortaları, araç sigortaları, yangın sigortaları, konut ve eşya sigortaları, ferdi kaza, nakliyat sigortaları, sigorta hilesi ile karşılaşmak mümkündür. Aşağıda karşılaşılması mümkün olan bazı hile türlerine değinilmiştir:⁹⁵

➤ Lehtarı tarafından yararlanılmamış olan sağlık hizmetlerinin kullanılmış gibi gösterildiği sağlık sigortası hileleri,

➤ Ölümcül hastalığa yakalandığını öğrendikten sonra, durumunu gizleyerek teminat alındığı sağlık ve hayat sigortası hileleri,

⁹⁴ Türkiye Sigorta Birliği, Sigorta Tanımları, <http://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, (01.04.2016).

⁹⁵ Banu TARHAN MENĞİ, "Araç Sigortası Hileleri ve Bu Hilelere Yönelik Önlemler", **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi**, Vol.4, No.8, 2014, ss.73-82.

- Sonradan öldü gibi gösterip tazminat talebinde bulunmak amacıyla sahte kimlik yaratılan veya ölmediği halde ölü numarası yapanların görülebildiği hayat sigortası hileleri
- Tazminat talebinde bulunmak amacıyla konutunu ve işyerini kundaklayanların karıştığı konut, yangın sigortası hileleri
- Kağıt üzerinden düzenlenen raporlarla sahte kazalar üzerinden tazminat talep edenlerin karıştığı araç ve ferdi kaza sigortası hileleri
- Hırsızlık sonucu uğranılan kayıpların olduğundan çok daha yüksek gösterildiği sigorta hileleri
- Sağlığı bozulan veya hayatını kaybeden hayvanın kulak küpesinin sigortalı olan hayvanın kulak küpesi ile değiştirilerek tazminat talep edilen hayvan sigortaları
- Trafik kazasının gerçekleşmesini müteakiben yapılan kasko, kazayı yapan alkollü şoförün bir başka şoför ile değiştirilmesi, uydurma çalıntı bildiriminden tazminat talep edilen araç sigortaları⁹⁶

Sigorta hilelerine ilişkin farklı sınıflandırmalar yapmak mümkündür. ACFE, sigorta sektöründe görülen başlıca sigorta hileleri türlerini aşağıdaki ana ve alt maddeler üzerinden değerlendirmektedir:⁹⁷

3.2.1. Acente ve Broker Hileleri

Sırasıyla, Nakit, İkaz, Kar Paylı Ödemeler; Tazminat Ödemesine İlişkin Sahte Ödemeler; Prim Hileleri; Sahte Lehtara Ödeme Talepleri ve Sahte Vefat Tazminatı Talepleri alt başlıkları ve yararlanılan kaynakta belirtilen açıklamaları üzerinden değerlendirilmiştir:⁹⁸

▪ **Nakit, İkaz, Kar Paylı Ödemeler (Cash, Loan and Dividend Checks):** Bu hile türünde, şirketin bir çalışanı, sigortalının ve/veya sigorta ettirenin bilgisi dışında, nakit, ikraz veya kar paylı ödemesi talebinde bulunur. Hileci, bahis

⁹⁶ Abdurrahman YILMAZ, “Türkiye’deki Dolandırıcılık Tipolojileri: Dolandırıcılık Olaylarının Kategorik Tasnifi ve Yapılış Şekilleri”, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/DOLANDIRICILIK_TIPOLOJILERI_12_2015.pdf, (18.04.2016), s.10.

⁹⁷ ACFE, **Insurance Fraud Handbook**, Texas, USA, 2018, ss.2-7.

⁹⁸ ACFE, **a.g.e.**, ss.2-3.

konusu bedelin kendi banka hesabına veyahut sahte ve kurgulanan bir hesaba yatırılmasını sağlar. Hileci çalışan, hilesinin fark edilme ihtimalini minimize etmek için, şirket poliçe müşterisinin adresini de kendi adresi veya sahte ve kurgulanmış bir adres ile değiştirir. Hilekar, ilgili ödeme gerçekleştikten hemen sonra, söz konusu adresi yine önceki doğru adres ile değiştirme eğiliminde olabilmektedir. Ülkemizde bu yönetime acenteler tarafından sıklıkla başvurulmakta olup, nedenlerden birinin de müşteri iletişim ve adres bilgilerine ilişkin güvenlik teyitleri ve denetimlerinin yeterli uygulanamaması olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde faaliyet gösteren bazı sigorta şirketleri bu tür hile eylemlerini önlemek üzere, müşteri iletişim bilgilerinin sistemden silinmesini engellemekte ve eski ve yeni tüm iletişim kanallarından gerçek müşterinin teyidini almaya çalışmaktadırlar.

▪ **Tazminat Ödemesine İlişkin Sahte Ödemeler (Settlement Checks):**

Karma Hayat Poliçesi (Endowment Policy), poliçe vadesi geldiğinde, sigortalıya toplu bir meblağın ödemesi veya talep edilirse maaş olarak ödenmesini tasarlayan bir hayat sigortası poliçesidir. Adı geçen poliçenin vadesi gelmeden önceki bir tarihte, sigortalının vefat etmesi durumunda, sigortadan yararlanan bireye vefat tazminatı ödemesi yapılır.⁹⁹ Vadesi gelmiş karma hayat, birikimli hayat poliçesi gibi iştirah edilmesi ve/veya tazminat ödemelerinin, hileci çalışan tarafından, müşterinin gerçek adres ve hesabı dışında, başka bir adres ve hesaba örneğin hilecinin kendi ev veya iş adresine veyahut sahte ve kurgulanmış bir adres ve hesaba yönlendirilmesi söz konusudur. Hileci bu yöntemde, vade tarihinden önce ödeme talimatına esas adres ve hesap bilgileri değiştirerek hile eylemini kolaylıkla gerçekleştirebilmektedir.

▪ **Prim Hileleri (Premium Fraud):** Ülkemizde de sık sık rastladığımız bu

hile türünde, sigorta şirketinin acentesi, müşterilerinden tahsil ettiği sigorta primlerini, sigorta şirketine transfer etmek yerine zimmetine geçirir. Sigorta şirketine prim aktarılmadığı için ilgili sigortalar geçerlilik kazanmaz ve ilgili riskler teminat altına

⁹⁹ Milli Reasürans T.A.Ş., **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, Y. Kemal ÇUHACI (drl.), İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2004, s.96.

alınmamış durumda kalır. Bu hile türü, özellikle acenteye prim tahsilat yetkisi veren şirketler açısından risk teşkil etmektedir.

▪ **Sahte Lehtara Ödeme Talepleri (Fictitious Payees):** Sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigorta şirketi ve sigorta ettiren, öngörülen koşulların oluşması halinde ödemenin bir başkası lehine yapılması üzerinde anlaşmaya varabilir. Bir başka ifade ile sigorta ettiren ile sigortalı farklı olabilir. Örneğin, evli çiftlerde, eşlerden birinin hayatı sigortaya konu edilebilmekte ve sigortalının teminat altına alınan risklerin gerçekleşmesi halinde vefat tazminatı ödemesi eşine yapılmaktadır.¹⁰⁰ Bu tür sigortalarda, hileci bir görevli veya acente, gerçek sigorta lehtarını sahte bir kişinin bilgileri ile değiştirmek ve sonrasında ödeme talimatının düzenlenmesi için gerekli belgelerin bu sahte adresine ve/veya hesabına gönderilmesi ve tazminat ödemesinin tahsil edilmesini sağlamak suretiyle hilesini gerçekleştirmektedir.

▪ **Sahte Vefat Tazminatı Talepleri (Fictitious Death Claims):** Bir sigorta şirketi çalışanı veya acentesi, sahte bir ölüm ve defin belgesi yaratarak, bu belgeye istinaden vefat tazminatının ödenmesi talebinde bulunur ve ödemeyi tahsil eder. Ülkemizde, bu tür hilelere sıklıkla rastlanmaktadır.

3.2.2. Risk Kabul Sürecinde Düzensizlikler

Risk Kabul Sürecinde Düzensizlikler (Underwriting Irregularities) sırasıyla, Girişim Sermayesi Finansmanı Hileleri; Sahte Beyan; Hileli Bilgi; Sahte Poliçeler; Kefalet Sigortası Hileleri; Hileli Teminat Genişletme; Mevcut Poliçesinden Hile İle Vazgeçirme ve Mevcut Poliçeden Hile İle Vazgeçirme alt başlıkları ve yararlanılan kaynakta belirtilen açıklamaları üzerinden değerlendirilmiştir:¹⁰¹

▪ **Girişim Sermayesi Finansmanı Hileleri (Equity Funding):** Girişim sermayesi finansmanı, özellikle yeni kurulan işletmelerin faaliyetlerinin finansmanı için, mevcut prim ve/veya poliçe değerlerinin kullanılması olarak tanımlanabilir. Esasen, sigortalı acente tarafından yapılanın ve yeni sözleşme üzerindeki uzun vadeli

¹⁰⁰ Milli Reasürans T.A.Ş., a.g.e., s.204.

¹⁰¹ ACFE, a.g.e., ss.3-4..

ödeme şeklinin farkında olduğu ve bunları tam olarak kavradığı sürece, bu süreçte bir hile bulunmamaktadır. Aksi halde ise, bir diğer ifade ile sigortalının olanların farkında olmadığı hallerde, bu tür bir hile eyleminden söz edilebilir.

▪ **Sahte Beyan (Misrepresentation) :** Sigorta ilişkisinin kurulması aşamasında, sözleşmenin taraflarından biri diğer tarafı yanlış bilgilendirebilir. Yanlış bilgilendirme herhangi bir kasıt olmaksızın ortaya çıkmış ise Yanlış Beyan (Misrepresentation), kasıtlı olarak ortaya çıktığında ise Sahte Beyan (Fraudulent Misrepresentation) olarak değerlendirilmektedir.¹⁰² Hileci bir satış temsilcisi, müstakbel sigortalıyı aldatmak ve bu yolla yasadışı bir kazanç sağlayabilmek amacıyla sahte beyanda bulunmak yoluyla hile eylemini gerçekleştirebilir.

▪ **Hileli Bilgi (False Information):** Şirkette çalışanı hile eylemini gerçekleştirmek, bu yol ile yasadışı menfaat sağlamak amacıyla, hileli bilgilere başvurabilir. Söz konusu hileli bilgilere örnek olarak şunları sıralamak mümkündür:

○ Başvurduğu belirli bir sigorta poliçesi ile ilgili olarak, daha iyi bir fiyat (rate) elde etmek amacıyla, doğru olmayan tıbbi bilgiler verilmesi. Fiyat, sigorta bedeline veya teminata uygulanarak prim miktarını belirleyen, sigortacı açısından teminat kapsamına alınan riskin büyüklüğünü gösteren en önemli ölçüdür.¹⁰³

○ Yeni sözleşme için daha düşük bir prim talep edilmesini temin etmek amacıyla, doğru olmayan doğum tarihi verilmesi

○ Ev veyahut otomobil sigortası ile ilgili olarak, daha düşük prim talep edilmesini sağlayacak şekilde doğru olmayan ev adresinin verilmesi

○ Normal şartlar altında kişinin risk havuzundan başvurmasını gerektirecek bir sigorta yerine bir başkasını elde etmek veya daha düşük bir kasko sigortası primi ödeyebilmek amacıyla, yanlış sürücü geçmişi bilgilerinin verilmesi

▪ **Sahte Poliçeler (Fictitious Policies) :** Sigorta şirketinde satış ile görevli olan hileci, şirketteki pozisyonunu muhafaza etmek, yazdığı poliçelerin sayısını artırmak amacıyla, görev yaptığı şirkete düzmece poliçeler gönderebilir. Bir başka hile

¹⁰² Milli Reasürans T.A.Ş., a.g.e., ss.120, 180.

¹⁰³ Milli Reasürans T.A.Ş., a.g.e., s.231.

yöntemi ise, çalıştığı şirket ile iş akdinin sonlandırmadan önce, komisyon havuzunu daha iyi göstermek böylelikle kendisine ödenecek tazminatı yükseltmek amacıyla hileci çalışanın, hayatta olmayan bireylerin adına sahte yeni poliçeler üretmesi olarak ortaya çıkabilir.

▪ **Kefalet Sigortası Hileleri (Surety and Performance Bond Schemes):**

Kefalet sigortası, yoğun olarak kullanıldığı Amerika’da “Surety Bond” olarak ifade edilmekte olup, teminat mektuplarına işlev bakımından benzeyen ve bankacılık ürünü olan teminat mektuplarının yerine kullanılabilir özellikte bir ürün olarak ülkemizde de kullanılmaktadır.¹⁰⁴ Kefalet Senedi (Surety Bond), sigortaya konu sözleşmenin taraflarından birinin yükümlülüklerini yeterine getirememesi ve/veya eksik yerine getirmesi veya borçlunun alacaklı tarafa borcunu ödeyememesi hallerine karşı güvence sağlayan bir yasal sözleşmedir. Böyle bir durumda, kefil garantör yükümlülüğünü yerine getirmek amacıyla, alacaklı tarafa sözleşmede belirtilen tutarın ödemesini gerçekleştirir. Yukarıda açıklanan hallerde, sigorta şirketi devreye girerek alacaklı tarafa öngörülen ödemeyi yapmaktadır.¹⁰⁵ Kefalet sigortası ve kefalet senedi ile ilgili hileler şu şekilde ortaya çıkabilmektedir: Bir sigorta acentesi, ilgili riskin hiçbir zaman gerçekleşmeyeceğini ve dolayısıyla herhangi bir tazminat ödemesinin hiçbir zaman yapılmayacağını planlayarak, bu riski teminat altına alacak düzmece yüksek teminatlı garanti veya teminat mektupları düzenleyebilir. Acentenin beklentisinin aksine risk gerçekleşir ve bir tazminat ödenmesi yükümlülüğü doğarsa, acente tazminat bedelini kendi kaynaklarından karşılamayı veya bu ödemeyi geciktirmeyi veyahut ödemeyi hiç yapmadan ortadan kaybolmayı tercih edebilmektedir.

▪ **Hileli Teminat Genişletme (Sliding):** Hileli Teminat Genişletme

(Sliding), acente veya brokerin primi artırmak amacıyla, sigortalının bilgisi dışında poliçeye ek teminatlar ekleyerek teminat kapsamını genişletmesi ve karşılığında ilave primler talep etmesi olarak açıklanabilir.¹⁰⁶ Ek olarak ödenen primler toplam prim

¹⁰⁴ Mehmet YEŞİLYAPRAK ve Ali POLAT, "Kefalet Sigortası'nın Türk Finansal Kesiminde Uygulanması ve Muhtemel Etkileri", **Maliye ve Finans Yazıları**, Sayı.110, 2018, s.137.

¹⁰⁵ Milli Reasürans T.A.Ş., **a.g.e.**, s.269.

¹⁰⁶ Zeki Turgut GEZGEZ ve Hakan YÖNDEM, "Sigortacılıkta Şüpheli Hasarlar, Suistimaller ve Sahtekarlıklar", **Reasürör**, Sayı.102, 2016, s.10.

bedeli içerisinde eklenmekte, dolayısı ile sigortalı ek teminatlar hakkında bilgiye sahip olmadığı müddetçe, bunlardan doğan tazminat tutarları ödenmemektedir. Örneğin, kaza sonucu vefat, seyahat kazalarına ilişkin teminatlar, motor kulüp üyelikleri gibi ek teminatlar sigortalının bilgisi dışında poliçe teminat kapsamına alınmış olabilir.

▪ **Mevcut Şirketten Hile İle Vazgeçirme (Twisting):** Sigorta şirketleri genel olarak yeni poliçe satışlarını teşvik etmek amacıyla, ilk yıl acente satış komisyonlarını daha yüksek belirlemektedir. Hileci acente, müşterilerine yarar sağlamayacağını bilincinde olarak, müşterilerini yüksek baskılı satış teknikleri ile mevcut poliçelerini iptal etmeye ve sonrasında yeni bir sigorta şirketinden yeni bir poliçe satın almaya yönlendirebilmektedirler. Acente bu hile yöntemi ile haksız şekilde daha fazla komisyon geliri elde edebilmektedir.¹⁰⁷

▪ **Mevcut Poliçesinden Hile İle Vazgeçirme (Churning):** Bu hile yönteminde, hileci sigorta acentesi, aynı maliyet ile mevcut poliçelerindeki teminatlara ek teminatlar satın alabileceklerini ileri sürerek, müşterilerini yeni poliçelere yönlendirmesi ile gerçekleştirilebilir.¹⁰⁸ Sigorta müşterisi, söz konusu yeni poliçelerin maliyetinin çoğu zaman daha yüksek olacağını farkında değildir, bu hususta acente tarafından kasıtlı olarak kendisine yeterli bilgi sunulmamıştır.

3.2.3. Araç Sigortası Hileleri

Araç Sigortası Hileleri, sırasıyla, Aracını “Hendeğe” Terk Etme; Hasar Sonrası Sigortalama; Aracın Tamiri; Araç Kaçakçılığı; Hayalet Araçlar; Anlaşmalı Kazalar; Şişirilmiş Hasarlar; Araç Tanımlama (Şasi) Numarası ve Kiralık Araç Hilesi alt başlıkları ve yararlanılan kaynaktan belirtilen açıklamaları üzerinden değerlendirilmiştir.¹⁰⁹

▪ **Aracını “Hendeğe” Terk Etme (Ditching):** Araç sahibinin aracından vazgeçmesi ve aracını terk etmesi ile tetiklenebilen bir hile eylemidir. Hileci genellikle

107 Pocketsense, What Is Insurance Twisting?, <https://pocketsense.com/insurance-twisting-1248.html>, (14.05.2019).

108 Pocketsense, What Is Insurance Twisting?, <https://pocketsense.com/insurance-twisting-1248.html>, (14.05.2019).

109 ACFE, a.g.e., ss.3-4.

araç çalıntı ihbarı yapmaktadır. Bazı olaylarda hileci araç sahibi, aracın veya parçalarının çalınması veya haczedilmesi ve imha edilmesini umarak aracını terk edip uzaklaşmaktadır. Aracını bir anlamda *hendeğe terk ettiği* (ditching) tabiri ile de açıklamak mümkündür. Araca ilişkin sigorta poliçesindeki teminat tutarının hileli olarak ele geçirilmesi için yapılan hile eylemi ile teminat bedeli nakit olarak alınmış veya ödemeleri aksayan kredinin borçları ödenmiş olur. Bazı olaylarda, hilecinin planı, çalınmış gibi gösterilen aracın içerisinde bulunan, sigorta teminatına dahil edilmiş malları da kapsamaktadır.

- **Hasar Sonrası Sigortalama (Past Posting):** Hilecinin aracı bir trafik kazasına karışmıştır ancak araç sigortalı değildir. Aracının hasarını sigorta şirketine karşılamak amacıyla, hileci kaza tarihinden sonra kaza yapan aracını sigortalatır. Sonrasında dikkat çekmemek için genellikle belli bir süre bekleyen hileci, ardından aracının kaza yaptığını sigorta şirketine bildirerek tazminat talebinde bulunmak suretiyle hile eylemini gerçekleştirebilir.

- **Aracın Tamiri (Vehicle Repair):** Kaza geçiren aracın tamirinde, yeni parçalar yerine ikinci el parçalar kullanılır, fakat sigorta şirketine faturalandırmanın yeni parçalar kullanılmış gibi göstererek gerçekleştirilmesi sağlanır. Bu nitelikteki hile eylemlerinde, sık sık araç sahibi ile tamirciler arasında iş birliği yapıldığını gözlemlemekteyiz. Ülkemizde de sık rastlanan hile yöntemleri arasında olduğu söylenebilir.

- **Araç Kaçakçılığı (Vehicle Smuggling):** Hileci kişi, öncelikle mümkün olan en yüksek tutarda borçlanarak yeni bir araç satın alır. Söz konusu aracın temiz ve hatasız olduğuna dair sahte bir sertifika ile belgelendirilmesini sağlar. Bir sonraki aşamada, hileci aracı en yüksek teminat limiti ve en düşük tenzili muafiyet üzerinden sigortalatır. Sonrasında araç bir şekilde ülke dışında çıkartılır ve yurtdışında satışı gerçekleştirilir. Diğer taraftan, sigorta şirketine aracın çalındığı bildirim yapılarak tazminatın ödenmesi sağlanır.

▪ **Hayalet Araçlar (Phantom Vehicles):** Aracın gerçekten var olduğuna dair kesin bir kanıt olmasa da, aracın yasal olarak sahibi olduğunu gösteren bir belgeyi kullanan hileci, bu belge üzerinden tahsilatı kolaylıkla yapabilmektedir.

▪ **Anlaşmalı Kazalar (Staged Accidents):** Önceden kararlaştırılmış bir araç ile çeteler ve failer tarafından organize edilen, bir diğer ifade ile sahneye konan ve tekrar ve tekrar defalarca gerçekleştirilen kazalar üzerinden hayata geçirilen hile eylemleri olabilir.

▪ **Şişirilmiş Hasarlar (Inflated Damages):** Araç tamir servisleri tarafından kasıtlı olarak, tamir masrafları olduğundan yüksek gösterilebilmektedir. Böylelikle sigorta şirketlerine uyguladıkları indirimlerden doğan farkların da giderilmesi için uygulanan hile eylemleridir. Hileci servis, araç sahibinin şişirilmiş hasarlardan doğabilecek tüm maliyetin, servis tarafından karşılanacağını söyleyerek, araç sahiplerini ikna edebilmektedir.

▪ **Araç Tanımlama (Şasi) Numarası (Vehicle Identification Number (VIN) Switch):** Araç tanımlama numarasının değiştirilmesi marifetiyle, hasarlı bir aracın satışı gerçekleştirilmekte ve sonrasında bahis konusu aracın tamir edildiği bildirilmektedir. Gerçekte araç tamiri gerçekleştirilmemiş, sadece şasi numarası plakası aynı tip ve model çalıntı bir araca ait olan ile değiştirilmektedir.

▪ **Kiralık Araç Hilesi (Rental Car Fraud):** Araçlar üzerinden gerçekleştirilen hile eylemleri ile ilgili olarak, aracın mülkiyetinin hileci üzerinde olması şart olmayıp, kiralık araçlar üzerinden gerçekleştirilen çok sayıda hile eylemi olabilmektedir. Maddi ve/veya bedeni hasarlı, ihracat hileleri en yaygın olan örneklerdir.

3.2.4. Mal Sigortaları Hileleri

Mal Sigortaları (Property Insurance), fiziki niteliğe sahip her türlü taşınır veya taşınmazın maddi hasara maruz kalmasına karşı güvence sunan sigortalardır.¹¹⁰ Mal sigortaları hileleri, sigorta kapsamındaki varlıklara ilişkin gerçekte oluşmamış (sahte) hasar tazmin talepleri veya oluşan zararın ötesinde şişirilmiş tazminat talepleri yoluyla gerçekleştirilen hilelerdir. Sırasıyla, Şişirilmiş Envanter; Sahte veya Şişirilmiş Hırsızlıklar; Hayali Gemiler ve Kundaklama alt başlıkları ve yararlanılan kaynaktan belirtilen açıklamaları üzerinden değerlendirilmiştir:¹¹¹

- **Şişirilmiş Envanter (Inflated Inventory):** Hileci, hiçbir zaman sahip olmadığı veya daha önce satışını gerçekleştirerek elden çıkardığı mallara ilişkin, bu malların envanter kayıtlarında mevcut görünmesinden de faydalanarak tazminat talebinde bulunabilmektedir.
- **Sahte veya Şişirilmiş Hırsızlıklar (Phony veya Inflated Thefts):** Hilekar, hiçbir zaman sahip olmadığı veya daha önce satışını gerçekleştirerek elden çıkardığı malların, çalındığını ileri sürerek hile yapabilmektedir.
- **Hayali Gemiler (Paper Boats):** Hileyi planlayan birey, satış faturası vasıtasıyla, gerçekte var olmayan veya kasıtlı olarak batırılan bir gemi ile ilgili olarak tazminat talebinde bulunabilmektedir.
- **Kundaklama (Arson for Profit):** Ticari mülkler ve şahsi meskenler kasıtlı olarak kundaklanarak, finansal kazanç sağlamak amacıyla, ortadan kaldırılmakta ve sigorta şirketlerine tazminatın ödenmesi talebi iletilmektedir.

¹¹⁰ Milli Reasürans T.A.Ş., a.g.e., ss.222-223.

¹¹¹ ACFE, a.g.e., s.6.

3.2.5. Hayat Sigortaları Hileleri:

Sahte Vefat Tazminatı Talepleri ve Çıkar Amaçlı Cinayet alt başlıkları ve yararlanılan kaynakta belirtilen açıklamaları üzerinden değerlendirilmiştir.¹¹²

▪ **Sahte Vefat Tazminatı Talepleri (Fraudulent Death Claims):** Hayat sigortaları ile ilgili olarak, vefat halinde ödeme yapılabilmesi için ölüm belgesinin sigorta şirketine ibrazı gerekmektedir. Hayat sigortasına konu kişinin halen hayatta olduğu, gaip olduğu veya vefat etmiş olmakla beraber vefatın geçmişte meydana geldiği hallerde, sigorta konusu meblağın kendisine ödenmesini sağlamak isteyen hileci, sahte bir ölüm belgesi temin etme yöntemine başvurabilmektedir. Sonrasında sigorta ödemesi öncesinde yapılan kontrollerin gerektiği şekilde özenle yapılması küçük menfaat ödemeleri ile kolaylıkla sağlanabilmektedir.

▪ **Çıkar Amaçlı Cinayet (Murder for Profit):** Sigorta tazminatının alabilmek amacıyla ilgili kişinin öldürülmesinin veya öldürülmesinin tertip edilmesinin söz konusu olduğu bir hile eylemidir. Cinayetin, normal bir ölüm olayı veya kaza sonucu ölüm olayı süsü verilerek gizlenmesi yöntemleri de gözlemlenebilmektedir.

3.2.6. Sorumluluk Sigortaları Hileleri:

Söz konusu hile eylemlerinde, hileci göstermelik bir yaralanma olayını ileri sürerek tazminat talebinde bulunabilir. Tazminat talebinde bulunan hileci birey, ihmal neticesinde kazaya maruz kaldığını ileri sürebilmektedir. En sık rastlanılan hile olayları düşme veya kayma şeklinde tezahür edenler olmaktadır.¹¹³

3.2.7. Sağlık Sigortaları Hileleri:

Sağlık alanında görev yapan herkesin dürüstlük ve etik kurallarına sıkı sıkıya bağlı olması esastır. Diğer taraftan, sigorta hilelerine karışmaktan mahkemelerde yargılanıp suçlu bulunan hekimlere de maalesef rastlanmaktadır. Sağlık sigortası hileleri ile ilgili olarak, herhangi bir sağlık hizmeti verilmediği halde sözde sunulan

¹¹² ACFE, a.g.e., s.6.

¹¹³ ACFE, a.g.e., s.7.

sağlık hizmetlerinin bedelinin talep edilmesi, verilen sağlık hizmetine ilişkin kasıtlı olarak verilen hizmetler abartılarak doğruyu yansıtmayan faturalandırmaların yapılması örnek verilebilir.¹¹⁴

3.2.8. İşveren Sorumluluk Sigortası Hileleri:

Çalışanların, çalıştıkları işyerinin verdiği görevleri yerine getirirken maruz kaldıkları her türlü fiziki veya ruhsal yaralanmadan doğan sağlık masraflarının, işveren tarafından karşılanması gerekmektedir. Görev dışında tamamen özel hayatındaki bir aktivite sırasında yaralanan hileci çalışan, tedavi masraflarını işverene yüklemek amacıyla, kazanın iş ile ilgili görevini yerine getirdiği sırada gerçekleştiğini bildirerek hile gerçekleştirebilmektedir.¹¹⁵

¹¹⁴ ACFE, **a.g.e.**, s.7.

¹¹⁵ ACFE, **a.g.e.**, s.7.

4. TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜNDE HİLELER VE KAMU ÖNLEMLERİ

Sigorta hilesi, hangi tür olursa olsun, sigortaya konu beklenmeyen risklerin gerçekleşmesi ve yarattığı gerçek tahribatı ortadan kaldırmak veya azaltmak üzere kurulan sistemin temeline yerleştirilmiş bir dinamite benzetilebilir. Temeli zarar gören sigorta sistemi karşısında, sigortalayanlar ve sigortalananlar mağdur olmaktadır. Sigorta hilelerinin kapsamının organize suç zincirlerine kadar uzanabildiği görülmektedir. Bu yönüyle, yasalara aykırı faaliyetleri finanse etme boyutuna varabilen sigorta hilelerinin genel olarak toplumun tamamı üzerinde olumsuz etki gösterdiği söylenebilir.¹¹⁶

Hilelerden arınmış şekilde, doğasına uygun işleyen bir sigorta sistemine kıyasla, hilelerin maliyetinin risk primini artırması neticesinde primlerin yüksek artışlar gösterdiği ortamda, sigorta yaptırma oranında da ciddi düşüşler gözlenebilmektedir. Böyle bir durumun tüm toplumun riske karşı güvence düzeyinin düşürdüğü, bu yönden de toplumsal yaşamı olumsuz etkilediği söylenebilir.¹¹⁷

4.1. Türkiye’de Sigorta Hilelerinin Mevcut Durumu

Sigorta hilelerine ilişkin daha sağlıklı verilerin elde edilmesi ve toplanmaya başladığı ülkelerde, detaylı analiz imkanlarının genişlemesiyle birlikte, bahis konusu hilelerin ilgili ülkelerdeki profilinin daha net ortaya çıkarılabildiği görülmektedir. Örneğin;

Türkiye’de özellikle son yıllarda sigorta hilelerinin bilgi ve verilerinin daha detaylı ve sağlık bir şekilde toplandığı ve analiz edildiği söylenebilir. Analiz imkanları genişledikçe, ülkemizde sigorta hilelerinin boyutu daha görünür ve ölçülebilir hale gelmektedir. Söz konusu gelişmelerin, kamunun sigorta hilelerine yönelik aldığı önlemler açısından da etkili olduğu söylenebilir.

¹¹⁶ The European Insurance and Reinsurance Federation, The impact of insurance fraud, <https://www.insuranceurope.eu/sites/default/files/attachments/The%20impact%20of%20insurance%20fraud.pdf>, (18.03.2019).

¹¹⁷ ARSLAN, a.g.e., s.91.

Sigorta bilgilerinin paylaşımına verilen önemin giderek arttığı ülkemizde, kamu otoritesi tarafından hilelerin tespit ve önlenmesini de hedefleyen önemli kurum ve mekanizmalar oluşturulmuş ve yasal zemine kavuşturulmuştur. Türkiye’de farklı sigorta branşlarındaki dataların ortak bir havuzda bir araya getirilerek, sigortacılık faaliyetlerinin daha etkin yürütülmesi, sektörde uygulama farklılıklarının giderilerek yeknesak uygulama yapılmasının temini, isabetli fiyatların belirlenebilmesi, suistimallerin önüne geçilmesi, güvenilir istatistiksel anlam ifade eden veri tabanlarının oluşturulması, sigorta sisteminin itibarının artırılması ve sisteme olan güvenin yükseltilmesi ve kamu gözetim ve denetim işlevlerinin etkinliğinin artırılması hedefiyle Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) kurulmuştur. SBM, Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan Trafik Sigortası Bilgi Merkezi Yönetmeliği ile "TRAMER" unvanı verilerek 2003 yılında kurulmuştur.¹¹⁸ TRAMER’in unvanı, 2008 yılında Sigorta Bilgi Merkezi yeniden belirlenmiştir. Adı geçen merkeze bağlı bir alt bilgi merkezi olarak yeniden tanımlanan TRAMER’in yanı sıra Hayat Sigorta Bilgi Merkezi, Sağlık Sigortası Bilgi Merkezi ve Sigorta Hasar Takip Merkezi de oluşturularak, gene SBM’ye bağlı alt bilgi merkezleri olarak yapılandırılmışlardır.¹¹⁹ 2011 yılında adı geçen merkezin unvanı Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi olarak değiştirilmiştir.¹²⁰

SBM, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde ayrı bir tüzel kişiliğe sahip kurum olarak kurulmuştur.¹²¹ İlave olarak, üçüncü şahıs ve sigorta şirketlerinin “yanlış sigorta uygulamaları” ve sigorta suistimaline konu olabilecek, elektronik ortamda ilettikleri verilerin tutulduğu merkezi bir veri tabanı da kurulmuştur. Sigorta Suistimalleri Bilgi Paylaşım Sistemi (SİSBİS) adı verilen bu sistem oto, sağlık, hayat ve diğer tüm sigorta dallarını kapsamaktadır.¹²² Sigorta şirketleri yanlış sigorta uygulaması şüphesi nedeniyle tazminat talebini reddettiklerinde durumu ilgiliye yazılı

¹¹⁸ 25318 Sayılı R.G., Yayınlanma Tarihi: 16.12.2003, Trafik Sigortası Bilgi Merkezi Yönetmeliği.

¹¹⁹ 26962 Sayılı R.G., Yayınlanma Tarihi: 09.08.2008, Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği.

¹²⁰ 28131 Sayılı R.G., Yayınlanma Tarihi: 03.12.2011, Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik.

¹²¹ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, “Tarihçemiz”, <http://sbm.org.tr/tr/Sayfalar/Tarihcemiz.aspx>, (31.03.2016).

¹²² Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Yanlış Sigorta Uygulamaları, <http://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/Yanlis-Sigorta-Uygulamalari.aspx>, (30.03.2016).

olarak bildirmek ve SİSBİS veri tabanına gerekli veri girişini yapmakla yükümlü kılınmışlardır.¹²³

Sigorta şirketleri tarafından bu şekilde bildirilen verileri ülkemizdeki hile yöntemleri hakkında bilgi sağlamakta olup, bu verilerden elde ettiğimiz sonuçlar, dönem içerisindeki gelişmeler de dikkate alınarak analiz ve takip bakımından kolaylık sağlaması amacıyla iki dönem üzerinden değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 2011-2014 dönemi verileri Tablo 1’de, 2015-2018 dönemi verileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Sigorta Şirketleri Bildiriminde Hile Yöntemleri (2011-2014)

Suistimal Yöntemi	2011	2012	2013	2014
Sahte Kaza Tespit Tutanağı Hileleri	67%	51%	31%	18%
Planlanmış Hasar (Organize Hasar)	12%	16%	22%	22%
Hasar Sonrası Sigortalama Hileleri	5%	10%	16%	19%
Sahte Belge Hileleri	5%	7%	13%	9%
Prim Hileleri	1%	-	5%	-
“Vurup Kaçtı” Beyanı Hileleri	3%	-	-	13%
Kendi Malına Zarar Verme Hileleri	3%	3%	-	-
Diğer	4%	13%	13%	19%
Toplam	100%	100%	100%	100%

Kaynak: SBM, Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi Veri Tabanı İstatistikleri verilerinden derlenmiştir, http://www.sbm.org.tr/tr/Istatistikler/hatmer_2014_aralık.pdf#search=istatistik, (05.04.2016).

2011 yılında Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemine intikal eden ihbarların içerisinde, sahte kaza tespit tutanağı hilelerinin aldığı payın üçte ikiden büyük olduğu dikkat çekmektedir. %12’lik pay ile planlanmış hasar kaleminin, sıralamada ikinci olduğu görülmektedir. 2012 yılında bir önceki yıla göre sahte kaza tespit tutanağı

¹²³ a.g.y., mad. 12

suistimallerinde düşüş yaşandığı görülmekle birlikte, adı geçen yöntemin %51'lik oranla, halen en çok suistimal yapılan yöntem olarak konumunu muhafaza ettiği dikkat çekmektedir. Organize hasar hilelerinin bir önceki yıla göre yükseliş göstererek %16, hasar sonrası sigorta hilelerinin ise %10 oranına ulaştığı görülmektedir. 2013 yılına gelindiğinde, %31'lik bir oranla sahte kaza tespit tutanağı kaydı yöntemi, yine en sık karşılaşılan hile yöntemi olarak konumu korumaktadır. Diğer taraftan, bahis konusu hile yönteminin aldığı payın, önceki yıllara göre büyük bir düşüş, oransal olarak 20 puanlık bir daralma, gösterdiği de görülmektedir. Organize hasar hileleri ise %22 oranıyla yine ikinci sırada en çok başvuru alan hile yöntemleri arasındadır. Yüksek oranlı artış trendini sürdürdüğü görülen hasar sonrası sigortalama hileleri ise %16 ile üçüncü en çok başvuru alan hile yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2011-2014 dönemi olarak incelendiğinde, sahte kaza tespit tutanağı hilelerinde önemli oransal daralmalar, dört yıllık dönem içerisinde neredeyse 50 puanlık bir azalış, gerçekleşmiş olması dikkat çekmektedir. Özellikle kaza tespit tutanağı uygulamasının hayata geçmesi ile birlikte, en çok başvuru alan bir yöntem olarak ilk sıralarda yer almakta olan söz konusu hile yönteminde, bu denli belirgin bir düşüş sergilemiş olması, kamu ve sigorta şirketlerinin etkin mücadelelerinin sonucu olarak yorumlanabilir. Son dönemde ise mobil kaza tespit tutanağının hayata geçirilmesi ile birlikte, sahte kaza tespit tutanağı hilelerinin minimize edilmesinin, belki de tamamen ortadan kaldırıldı yorumu yapılabilecek denli azaltılmasının yakalanabilir bir hedef haline geldiği söylenebilir. 2014 senesi verileri incelendiğinde, sahte kaza tespit tutanağı hilelerin artık açık ara lider payını kaybettiği, sıralamada organize hasar ve hasar sonrası sigortalama hilelerinin ardına gerilediği algılanmaktadır.

Sigorta sektöründe özellikle kaza tespit tutanağı uygulamasının başlamasıyla sigorta hilelerinde yükseliş yaşandığı görüşü hakimdir. Diğer taraftan, istatistiki bilgiler göre, sahte kaza tespit tutanağı üzerinden gerçekleştirilen sigorta suistimallerinde gözle görülür bir azalışın gerçekleştiği algılanmaktadır. Bu veriler, son yıllarda oto sigortalı

ile ilgili olarak hayata geçirilen önlemlerin hilelere karşı mücadelede etkin olduğu görüşünü destekler niteliktedir.¹²⁴

Tablo 2: Sigorta Şirketleri Bildiriminde Hile Yöntemleri (2015-2018)

Suistimal Yöntemi	2015	2016	2017	2018
Sahte Kaza Tespit Tutanağı Hileleri	444	224	213	93
Planlanmış Hasar (Organize Hasar)	382	271	184	211
Hasar Sonrası Sigortalama Hileleri	374	302	310	212
Sahte Poliçe Hileleri	-	49	247	-
Prim Hileleri	75	106	117	-
“Vurup Kaçtı” Beyanı Hileleri	379	305	322	129
Sürücü Değişikliği / Sürücü Firarı Hileleri	-	-	329	363
Kendi Malına Zarar Verme Hileleri	-	-	59	33
Araç Kiralama- Poliçe Şartları Aykırı. Hileleri	-	-	-	78
Sahte Yaralanma Hileleri	204	-	-	-
Tamir Servisi İle İlgili Hileler	202	111	-	-
Alkol (Haksız Menfaat Sağ. İspat. Hal.) Hileleri	79	149	124	120
Yetersiz Ehliyet	75	143	-	30
Diğer	64	152	160	86
Toplam	2.267	1.796	2.065	1.355

¹²⁴ İsmail YILDIRIM, “Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme”, *International Journal of Social Science*, Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2854> No:36, Summer II, 2015, ss.208-209.

Kaynak: SBM, Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi Veri Tabanı İstatistikleri verilerinden derlenmiştir.

2015-2018 dönemi verileri incelendiğinde (Tablo 2), sahte kaza tespit tutanağı hileleri yöntemi kalemindeki belirgin daraltma eğilimin devam ettiği görülmekte olup, bahis konusu kalemin toplam bildirim yapılan yöntemler içerisinde ağırlığının % 2018 yılında %7 seviyesine kadar düştüğü görülmektedir. Bu gelişmenin, mobil kaza tespit tutanağının gibi önlemlerin ve sahte kaza tespit tutanağı hilelerinin minimize edilmesinin, belki de tamamen ortadan kaldırılması hedefine daha da yaklaşıldığı görüşünü desteklediği söylenebilir. Alınan önlemlerin adı geçen hileleri ortaya çıkarmada etkili olduğu algısının toplumda yerleşmeye başlamasının da fırsat unsurunun etkisini önemli derecede zayıflattığının bir başka göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Sürücü değişikliği/sürücü firarı hileleri ile ilgili olarak 2015 ve 2016 yıllarında herhangi bir bildirim yapılmadığı görülmesine karşın, 2017 yılında 329, 2018 yılında 363 adet bildirim gerçekleştiği görülmektedir. Bildirim adedindeki belirgin artışında yanı sıra, söz konusu hile yönetiminin toplam bildirimler içerisindeki ağırlığının da artması, üstelik 2018 yılında söz konusu yöntemin %27'lik oran ile açık ara en çok bildirim yapılan yöntem konumuna yükselmesi dikkat çekmektedir. Bu yöntemin daha önceki yıllarda da sıklıkla başvurulan bir yöntem olduğu sigorta profesyonelleri tarafından ifade edilen bir husus olmakta olup, bildirim sayılarındaki son dönemdeki artışın sigorta şirketlerinin bu yöntemlerin de bildirim yapılması gerektiği konusunda bilinçlenmesinin ve bu yönde yapılan sorgulama ile denetimlerin etkili olduğu şeklinde değerlendirilmektedir.

Branş bazında hile bildirim adetleri verileri, dönem içerisindeki gelişmeler de dikkate alınarak analiz ve takip bakımından kolaylık sağlaması amacıyla iki dönem üzerinden değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, 2011-2014 dönemi verileri Tablo 3'de, 2015-2018 dönemi verileri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 3: Branş Bazında Hile Bildirim Adetleri (2011-2014)

Branş	2011	2012	2013	2014
Oto	3.204	9.279	3.775	2.525
Yangın	4	62	39	12
Hayat	8	53	6	11
Sağlık	47	61	29	20
Ferdi Kaza	1	63	10	13
Nakliyat	1	10	1	2
Mühendislik	1	12	4	1
Tarım	-	2	1	1
Diğer	3	39	14	22
Toplam	3.269	9.581	3.879	2.607

Kaynak: SBM, Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi Veri tabanı İstatistikleri verilerinden derlenmiştir, http://www.sbm.org.tr/tr/Istatistikler/hatmer_2014_aralik.pdf#search=istatistik, (05.04.2016)

Sigorta branşları bazında hile bildirim adetleri analiz edildiğinde (Tablo 3); 2011 yılında yapılan bildirimlerin neredeyse tamamına yakının, oto sigortası branşıyla ilgi olması dikkat çekmektedir. Sigorta şirketleri tarafından bildiri yapılan hile olaylarının adedinin, tüm branşlar toplamında 2012 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık üç kat artış gösterdiği, branş bazında en yüksek bildirim adedinin açık ara oto sigortalarında gerçekleştiği görülmektedir. 2013-2014 yıllarında da oto sigortaları açık ara en yüksek sigorta hile bildirim adetleriyle gerçekleştiği görülmektedir. Sigorta şirketlerinin gerçekleştirdikleri hile bildirimlerinin ortalama %97'sinin oto sigortaları branşına ait olması dikkat çekici bulunmuştur.¹²⁵

¹²⁵ YILDIRIM, *International Journal of Social Science*, s.209.

Tablo 4: Branş Bazında Hile Bildirim Adetleri (2015-2018)

Branş	2015	2016	2017	2018
Oto	2.228	1.766	1.780	1.324
Yangın	19	9	261	12
Ferdi Kaza	15	7	3	-
Mühendislik	4	1	2	1
Sağlık	-	5	5	7
İşsizlik	-	2	1	-
Hayat	-	1	1	2
Nakliyat	-	1	2	2
Bireysel	-	-	3	-
Diğer	1	4	7	7
Toplam	2.267	1.796	2.065	1.355

Kaynak: SBM, Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi Veri Tabanı İstatistikleri verilerinden derlenmiştir.

2015-2018 dönemi verileri incelendiğinde (Tablo 4), oto sigortaları branşı bildirimlerinin toplam bildirimler içerisindeki açık ara hakim konumunun devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte, 2017 yılında yangın branşında 261 adet bildirim yapıldığı, böylelikle oto sigortaları kaleminin ağırlığının % 86 düzeyine gerilediği görülmektedir. 2018 yılında ise oto sigortalarının tekrar toplam bildirimlerin neredeyse tamamını oluşturuyor şeklinde yorumlanabilecek orana tekrar yükseldiği görülmektedir.

Türkiye’de gerçekleşen örnek teşkil edebilecek sigorta hilesi yöntem ve vakalarına aşağıdaki gibi belirtilebilir:¹²⁶

- Karışmadığı kazadan faydalanmak için bedeni talepte bulunulması.
 - Örneğin: Yumruk yiyen bir şahısın, kaza yapan arkadaşının aracındaymış gibi yaparak, görme kaybından dolayı tazmin talebinde bulunması

¹²⁶ Salih TAŞYON, 09.02.2016 Tarihli Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Suistimal İle Mücadele Eğitimi, Sigorta Suistimallerini Engelleme Bürosu, İstanbul, 2016.

- Tazminat taleplerine göz hastalıkları, yaşlılık hastalıkları, psikolojik rahatsızlıklar ve doğuştan zeka geriliği gibi rahatsızlıkların eklenmesi
- Dövüş sporlarında meydana gelen yaralanmaların düşme, burkulma gibi tanımlarla kaza süsü verilerek sigortalıdan tedavi masraflarının talep edilmesi
- Vekil veya aracılardan mağdurları bir şekilde anlaştıkları hastanelere yönlendirmesi neticesinde, kişilerin raporları daha kısa sürede ve tespiti zor olan ve/veya özür oranı aralıkları uzun olan tanılar ile alabilmeleri
- Sigortalı-sağlık kurumu veya sigortalı –doktor işbirliği ile sigortadan haksız kazanç elde edilmesi
 - Örneğin: Alınmamış sağlık hizmetlerinin alınmış gibi gösterilmesi
 - Zorunlu Mali Sorumluluk Poliçesi kapsamında posttravmatik stres sendromu tanısıyla sigorta şirketlerinden daimi sakatlık tazminatı talebinde bulunulması.
 - Örneğin: Resmi bilirkişi kurumlarından başta Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu ya da Üniversite Hastaneleri tarafından tanzim edilen raporlarda bu tanıya bağlı olarak % 74'e kadar (kişinin yaşına bağlı olarak) artan iş göremezlik oranları belirlenebilmesi
 - Özellikle bazı illerde sigortalıların yüksek miktarda ödeme almak için önce kendilerini sigortalılamaları ve ardından baş ve işaret parmaklarını veya diğer uzuvlarını bilinçli olarak kesmeleri
 - Burun estetiklerinin düşme sonrası tedavi giderlerine eklenmesi
 - Birden fazla şirkete aynı anda poliçe yapılarak suistimal planlaması
 - Örneğin: Birden fazla şirkete ferdi kaza poliçesi yaptırdıktan sonra kaza süsü verilerek tazminat talebinde bulunulması Örneğin: Piknik evinde kurban kesimi esnasında elimi kestim beyanı ile elini bilerek doğrayarak tazminat talebinde bulunulan suistimal vakası.
 - Planlanmış ameliyatların seyahat sigortaları kapsamında yurtdışında yapılması ve bunun acil durum şeklinde şirketlere bildirilmesi
 - Hastalık tanısı alındıktan sonra, ölümcül hastalıkların teminat kapsamına alınması.
 - Seyahat iptalleri durumunda sigortalıların hasta olmamalarına rağmen doktor raporu alıp bilet iadesi almaya çalışmaları

➤ GDA Bölgesinde bir mezrada yaşayan, Türkçe bilmeyen on iki çocuklu üç eşli bir babanın sekizinci çocuğuna yıllık hayat poliçesi yapması ve kızının kısa bir süre sonra vefat etmesi. Ayrıca poliçedeki lehtarın bir kaç kez değiştirilmesi ve sonunda aile dışından birinin lehtar yapılması

➤ Planlanmış hasar üzerinden tazmin talebinde bulunan sürücüler

- Örneğin: Ankara’da bir motosikletlinin bir yıl içinde beş kez kaza yapması, yapılan araştırmada her seferinde aynı taksi durağındaki taksilere çarptığının anlaşılması

4.2. Türkiye’de Sigorta Hileleri İle İlgili Kamu Önlemleri

4.2.1. Yasal Düzenlemeler

Sigorta sektörünün faaliyet gösterdiği birçok ülkede olduğu gibi, Türkiye’de de çeşitli şekillerde sigorta hileleri gerçekleşmektedir ve kamu düzeninin korunması için sigorta hileleri ile mücadele edilmektedir. Yasalarımızda, sigorta hilesi suçlarını düzenleyen özel bir ceza kanunu bulunmamakla beraber bu tür hileler Türk Ceza Kanunu’nda (TCK) bir dolandırıcılık kapsamında ele alınmaktadır.¹²⁷ Bahis konusu kanunda dolandırıcılık, “*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak*” şeklinde tanımlanmıştır. Dolandırıcılık suçunu işleyen kişilere, “*bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası*” verilir.¹²⁸ Burada dikkat çeken nokta, kanunda hilenin tanımının açık şekilde yapılmamış olmasıdır. Hilenin net olarak tanımlanmaması, yargılamalar sırasında mahkemelerce farklı değerlendirmeler yapılabilmesine ve bu yorumlara dayanarak farklı kararların verilebilmesi ile neticelenebilmektedir. İfade ettiğimiz bu husus nedeniyle, dolandırıcılık suçunun yasada tek bir tanımının yapılmış olmasına karşın, yargılamalarda suçun niteliği ve teşhisi ile ilişkili olarak birbiri ile uyuşmayan kararlar alınabilmektedir.¹²⁹

¹²⁷ TARHAN MENĞİ, **a.g.m.**, s.83.

¹²⁸ 8965 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 26.09.2004, 25611 Sayılı R. G., Yayımlanma Tarihi: 12.10.2004, mad. 157.

¹²⁹ TÜYSÜZ, **a.g.t.**, s.ii.

Sigorta Hilesi Türk Ceza Kanununda, nitelikli dolandırıcılık suçlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Dolandırıcılık suçunun, “*sigorta bedelini almak maksadıyla*” işlenmesi halinde, suçun “*nitelikli dolandırıcılık*” olarak tanımlandığı görülmektedir. 158. Maddenin gerekçesinde, hileyi yapan kişinin sigorta edilen veya sigorta bedelini alacak kimse olmasının olmazsa olmaz bir koşul olmadığı, aynı şekilde sigortaya konu riskin türünün de mühim olmadığı ifade edilmektedir. Bu mevzuda, ayırt edici özellik arz eden hususun, hilenin sigorta edenin dolandırılmasına ilişkin gerçekleştirilmesinin olduğunun altı çizilmiştir. Bu aşamada adı geçen kanunda, sigorta hilesi ile birlikte aynı kapsamda (nitelikli dolandırıcılık suçu kapsamında) değerlendirilen dolandırıcılık türlerine yer vermenin, sigorta hilesine atfedilen önemini kavramak bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.¹³⁰

a) Dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle,

b) Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle,

c) Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle,

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasî parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,

e) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,

f) Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle,

g) Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle,

h) Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında,

¹³⁰ a.g.k., Türk Ceza Kanunu, mad. 158.

i) Serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle,

j) Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla,

k) Sigorta bedelini almak maksadıyla,

l) Kişinin, kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle,”

Adı geçen kanunda nitelikli dolandırıcılık suçunu işleyenlere takdir edilen ceza üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adlî para cezası olarak belirlenmiştir. Kanun koyucunun nitelikli dolandırıcılık türleri arasında da cezai müeyyideler açısından bir farklılaştırmaya gittiği görülmektedir. Nitekim nitelikli dolandırıcılık suçunun, “Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak, Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle, Banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla” ve sigorta bedelini almak amacıyla gerçekleştirilen sigorta hilelerini daha ağır cezai müeyyideler içerecek şekilde konumlandığı görülmektedir. Bir diğer ifade ile bahis konusu hallerde işlenen suçların cezaları ağırlaştırıcı neden olarak değerlendirildiği göze çarpmaktadır. Bu doğrultuda, hapis cezasının alt sınırının iki yıldan üç yıla çıkarılacağı ve adlî para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamayacağına altı çizilmiştir. Sigorta bedelini almak amacıyla gerçekleştirilen sigorta hilesinin, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak işlenen dolandırıcılık suçlarıyla, aynı kategoride değerlendirilerek aynı ceza hükümlerine tabi olarak belirtilmesini, kanun koyucunun sigorta hileleri ile mücadeleye verilen önemin bir yansıması olarak yorumlanabilir.¹³¹

Sigortacılık Kanunu’na göre, “sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri tüm iş ve işlemlerinin, sigortacılık mevzuatı ve ilgili diğer mevzuata, şirketin iç yönergeleri ile

¹³¹ a.g.k., Türk Ceza Kanunu, mad. 158.

*yönetim stratejisi ve politikalarına uygunluğunun sürekli kontrol edilmesi, denetlenmesi ile hata, hile ve usulsüzlüklerin tespiti ve önlenmesi amacıyla iç denetim ve risk yönetimini kapsayacak şekilde etkin bir iç kontrol sistemi kurmak zorunludur.*¹³²

Kamunun sigorta hilelerine karşı verdiği mücadeleyi daha da etkin kılmak üzere, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun Yanlış Sigorta Uygulamaları Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliği 2011 yılında yayınlamıştır. Adı geçen yönetmelik ile sigorta hileleri ile mücadele amacı doğrultusunda, sigorta şirketleri ve aracılara şu yükümlülüklerin getirildiği görülmektedir: Belirtilen taraflar, sigorta hilelerinin engellenmesi, tespit edilmesi, kayıtlarının tutulması, yok edilmesi ve ilgili mercilere bildirimini yapılmasını sağlayacak gerekli tedbirleri almak ve gerekli kaynakları sağlamak ile yükümlü tutulmuşlardır. Ek olarak, sigorta şirketlerine, sigorta hilesi şüphesi nedeniyle tazminat başvurularını reddettikleri her durumu, SBM'ye bildirmekle ve SBM nezdindeki veri tabanına ilgili verileri işlemek ile yükümlü tutulmuşlardır. SBM nezdindeki veri tabanında biriken veriler ilgili taraflar bazında sistematik risk değerlendirmelerine tabi tutulacak şekilde düzenleme de yapılmıştır.¹³³ 2016 yılında kamunun sigorta hileleri ile mücadeleye verdiği önemi pekiştiren bir düzenleme daha yapılmıştır. Bu düzenleme uyarınca, sigorta hilelerine doğrudan veya dolaylı zemin hazırlayan araçlar ve teknik personel hakkında ilgisine göre, iş ilişkisi içinde buldukları acentelerin, acentelik yetkilerinin tamamının veya bir kısmının geri alınması veya acentelik ilişkisine son verilmesi durumlarında aşağıdaki hususların hayata geçirilebileceği belirtilmiştir.¹³⁴

- TOBB'a duruma ilişkin bildirim gerçekleştirilmesi,
- İlgili acentenin geçici olarak acentelik faaliyetlerinin durdurulması,
- Acentenin uygunluk belgelerinin iptal edilmesi, :
- İlgililerin, İcra Komitesince meslekten çıkarılması ve levhadan silinmesi

işlemleri

¹³² 26552 Sayılı R. G., Yayımlanma Tarihi: 14.06.2007, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, Kabul Tarihi: 03.06.2007, mad.4 (8).

¹³³ 27920 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 30.04.2011, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

¹³⁴ 29587 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 08.01.2016, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

- Sigorta ve Reasürans Brokerleri Yönetmeliği kapsamında uyarılması,
- Acentenin ruhsatlarının iptal edilmesi

4.2.2. Diğer Kamu Önlemleri

Yukarıda yer verilen örneklerin de desteklediği gibi, Türkiye’de oto branşı dışında da çok çeşitli yöntemlerle hemen hemen her branşta sigorta hilesi yasabildiği görülmektedir. Buradan hareketle, neredeyse bildirilen sigorta suistimallerinin tamamı oto sigorta branşında gerçekleşmiş olmasının nedeninin, diğer branşlarda gerçekleşmiş olan sigorta hilelerinin veya şüpheli işlemlerin tespit edilememesi veya bildirimini yapılmaması olması olduğu düşünülmektedir. Her sigorta branşını etkileyebilen ve sürekli yeni yöntemleri ortaya çıkan sigorta hilelerinin tehdidi karşısında, sigorta sektöründeki taraflar bu önemli sorun ile daha kapsamlı mücadele vermeye başlamışlardır.

Sigorta hileleri ile mücadele için ülkemizde yasal mevzuatta gerçekleşen bir diğer önemli gelişme de, veri tabanında, sigortalı, hak sahibi, sigorta kapsamında hizmet sunucu ve diğer taraflarca sistematik risk değerlendirmesini sağlayan bilgi işlem tabanlı kontrollerin tesis edilmesi öngören düzenlemelerin yapılmasıdır.¹³⁵ Bu doğrultuda, SBM tarafından suistimal riskinin skolarlanması ve sosyal network analizleri çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Şekil 3’de detayları gösterilen bu çalışmalar neticesinde elde edilen sonuçlar sigorta hilelerinin tespiti ve önlenmesinde kullanılmaktadır.

¹³⁵ 27920 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 30.04.2011, Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik.

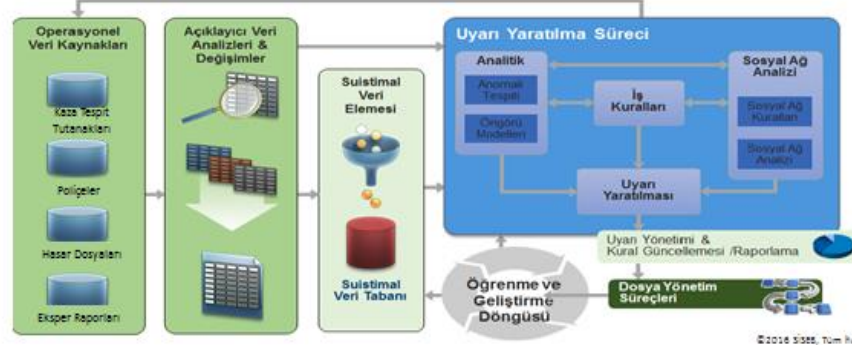
SBM veri tabanı üzerinde tüm **hasar** dosyaları için

- Kural bazlı (40 kural) skor
- Öngörü modeli bazlı skor
- Network skor

hesaplanarak **Risk Skorlaması** yapılmaktadır.

Skorlama Periyodu
Haftalık SNA tespiti ve Full Skorlama
Günlük Yeni Gelen dosyaların skorlanması

© 2016 SİSB, Tüm hakları saklıdır.

Şekil 3: Suistimal Risk Skorlama ve Sosyal Network Analizi

Kaynak: Salih Taşyon, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Suistimal İle Mücadele Eğitimi, Sigorta Suistimallerini Engelleme Bürosu, İstanbul, 09.02.2016

Sigorta hilelerinin sigorta sektörüne yüklediği maliyetleri minimize etmek amacıyla, “Sigorta Suistimalleri Bilgi Sistemi (SİSBİS)” projesi, Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi bünyesinde 2009 yılında hayata geçirilmiştir. Bilhassa, kaza tespit tutanaklarının zaman kaybetmeksizin anında sigorta şirketlerine iletiminin sağlanması, kazaya neden olan belli yerler öne çıkmakta ise bu yerlerin belirlenmesinin kolaylaştırılması, özellikle de Kaza Tespit Tutanağı uygulamaları ile sigorta hilelerinde görülen ivmenin durdurulması hedefleriyle mobil kaza tespit tutanağı uygulaması hayata geçirilmiştir. Bahis konusu uygulama aynı zamanda ülkemizde gerçekleşen trafik kazalarının istatistiklerinin daha sağlıklı bir biçimde tutulmasına önemli katkı sağlamıştır.¹³⁶

Aşağıdaki hallerde, gerekli işlemlerin yapılabilmesi için trafik polisi, trafik zabıtası gibi ilgili mercilere haber verilmesi gerekmektedir. Söz konusu haller dışında, Kazar Tespit Tutanağının doldurulması zorunlu tutulmuştur.¹³⁷

¹³⁶ YILDIRIM, *International Journal of Social Science*, ss.210-211.

¹³⁷ Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Sıkça Sorulan Sorular, <https://www.sbm.org.tr/tr/sss>, (29.05.2019).

- Tek taraflı maddi hasarlı bir kaza olması veya kazaya dahil olan araç sayısının bir ile sınırlı olması
- Trafik kazasına dahil olan bireylerden, birinin sürücü belgesinin bulunmaması veyahut mevcut belgesinin kullandığı araç cinsini kullanmak için yetki tanımaması,
- Trafik kazasına karışan, araçlardan birinin ülkemizde geçerli zorunlu mali sorumluluk sigortasının yaptırılmamış olması,
- Trafik kazasına karışan sürücülerden birinin alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde aldığı şüphesinin bulunması,
- Trafik kazasına dahil olan araçlardan birinin, Sağlık Bakanlığı'na ait ambulans ve acil sağlık araçları haricinde olmak koşulu ile kamu kurum ve kuruluşlarına ait olması
- Trafik kazası neticesinde, kamu malına veya üçüncü kişilere ait mallar üzerinde hasar yaratılmış olması,
- Trafik kazasının neticesinde, yaralanma ve/veya ölümün gerçekleşmiş olması

Ayrıca, Sigorta hileleri ile mücadele kapsamında, 2015 yılında Türkiye Sigorta Birliği nezdinde, Suistimal İle Mücadele İnceleme ve Araştırma Komitesi oluşturulmuş olup, komite çalışmalarına devam etmektedir.

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi bünyesinde kurulan Sigorta Sahteciliklerini Engelleme Bürosu (SİSEB), Sigorta sektörünün suistimal ile mücadelesine destek vermek ve bu konudaki finansal kayıpları engellemek amacıyla 2015 yılında faaliyet göstermeye başlamıştır. Özellikle organize suistimallerin engellenmesi ve analitik modeller ile erken uyarı sistemlerinin geliştirilerek, “Sigorta suistimali suçtur” algısının oluşturulması SİSEB'in ana misyonunu oluşturmaktadır. Büronun temel dayanak noktası 5684 Sayılı Sigortacılık Kanununun Yanlış Sigorta Uygulamaları Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliktir.¹³⁸

¹³⁸ SİSEB, <https://siseb.sbm.org.tr/tr/hakimizda>, (19.03.2019).

Sigorta hilelerinin önlenmesi ve yarattığı kayıpların en az indirilmesi sektöründe faaliyet gösteren tüm sigorta şirketlerinin ortak amacıdır. Özellikle genellikle birden fazla sigorta şirketini aynı dönemde veya birbirlerini izleyen dönemlerde etkileyen organize olarak planlanan ve gerçekleştirilen hileler konusunda, çalışma ortaklığı kurabilmek ve eş güdüm halinde hareket edebilmek son derece önem arz etmektedir. Bu yönde önemli bir adım, ülkemizdeki tüm poliçe ve hasar verilerinin kayıt altına alındığı bir veri ambarı niteliğindeki merkezin SBM nezdinde oluşturulması ile atılmıştır. SBM bünyesinde oluşturulan SİSEB, söz konusu havuzdaki verilerin tümünün analitik araçlar ile analiz etmekte olup, analitik prosedürlere aykırı ve hile ihtimali yüksek olan eylemlerin tespit edebilmektedir. Tespit ettiği sigorta hilelerini veya şüpheli eylemleri araştırmaları için sigorta şirketleri ile paylaşan SİSEB, düzenli olarak güncellediği ve geliştirdiği analitik modeller ve araçlar üzerinden sigorta hilelerine karşı önleyici sistemler ortaya koymakta, özellikle organize hilelerde sigorta şirketleri arasında koordinasyon tesis etmektedir. Sektörde yeni karşılaşılan hile yöntemleri ve hile olduğundan şüphe edilen olayları da sigorta şirketleri ile düzenli paylaşmakta olan SBM, sigorta hilelerinin önlenmesi ve etkilerinin en aza indirilmesi konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. Ülkemizde ilk olarak merkezi veri tabanı oluşturma faaliyetleri TRAMER ile başlamış olup, TRAMER daha sonra SBM'nin bir alt bilgi toplama merkezi olarak faaliyetlerine devam etmektedir. Zorunlu trafik sigortası ve kasko branşlarına ait poliçe ve hasar bilgilerinin tümü veri merkezinde tutulmakta olup, veri kalitesinin analize elverişli olduğu söylenebilir. Bu nedenle, hilenin önlenmesi çalışmalarının kapsamına öncelikle oto branşları alınmıştır. Hayat ve ferdi kaza, sağlık, yangın gibi diğer sigorta branşları ile ilgili kaliteli data biriktirilmesi ve bunlar ile yeni dataların özelliklerini de dikkate alarak analitik modellerin güncellenmesi çalışmaları devam etmektedir. SİSEB tarafından sürdürülen çalışmalar kapsamında, ülkemizde karşılaşılan sigorta hileleri ile dünyadaki örnekleri düzenli olarak karşılaştırılmaktadır. Böylelikle, Türkiye'de hayata geçirilmesi muhtemel olan sigorta hileleri ile ilgili izlenebilecek olası yollar tanımlanmakta ve bu usullerin tatbik edilebilmesi ile ilgili ihtiyaç duyulan veri desenleri saptanmakta ve bu desenler SBM'deki veri merkezinde mevcut veri desenleri ile karşılaştırılmaktadır. Analitik analizler neticesinde veri desenlerindeki değişimler incelenmekte, tespit edilen gereksinimler doğrultusunda ilave istekte bulunulacak yeni veri desenleri belirlenerek sigorta

şirketlerinden talep edilmektedir. Bu veri desenlerine sağlık sigortaları ile ilgili olarak aşağıdaki örnekler verilebilir:¹³⁹

- Zaman bakımından daha önce başlamış veya teşhisi konmuş, tehlikeli ve ağır hastalıkları olan bireylerin, sigorta poliçesi yaptırma talepleri
- Noksan, doğru olmayan veya yanıtma özelliği malumat veya veri iletilmek suretiyle, sigorta poliçenin düzenlenmesi için çaba gösterilmesi
- Aile üyelerinin birinin yaptırdığı sigorta poliçesi teminatlarından, diğer aile fertlerinin kendi ihtiyaçlarına yönelik yararlanmaya çalışması
- Sigorta poliçesinin lehtarını haricinde bir birey için, ilaç yazdırılmaya çalışılması, tahlil gibi sağlık işlemlerinin gerçekleştirilmesinin sağlanmasına gayret sarf edilmesi, gerçekten verilmemiş sağlık hizmetlerine ilişkin işlemler veya sarf edilmeyen sağlık malzemelerinin faturalandırılarak sigorta şirketinden karşılanmasının talep edilmesi
- Sağlık hizmeti için sarf edilen malzemelerin, gerçek fiyatının üzerinde, düzmece fiyatlar üzerinden faturaya yansıtılması, gerçek ihtiyacın üzerinde ya da talep edilen sağlık tetkiki ile doğrudan ilgisi bulunmayan tahlil ve tetkik gibi hizmetlerin verilerek, bu hizmetlerin de aynı faturaya yansıtılması ve sigorta şirketinden karşılanmasının talep edilmesi

SİSEB tarafından sürdürülmekte olan söz konusu projenin ikinci fazında, sigorta hizmetlerinin verildiği tüm sağlık kuruluşları, hastane, doktor, eczane, tanı ve tedavi merkezleri, medikal kuruluşlar ve benzerleri de dahil olmak üzere, incelenmesi söz konusudur. Elde edilen verilere, acente, broker gibi sigorta işlemlerine aracılık eden roller de eklenerek, oluşturulan analitik modellere eklenmesi sağlanmaktadır. Bahis konusu çalışmalar neticesinde, saptanan sigorta hilesi gerçekleştirme ihtimali yüksek olan şahıslar ve/veya hile içerme ihtimali yüksek olan tazminat dosyaları, merkezi olarak SBM nezdinde tespit edilmektedir. Böylelikle, adı geçen veriler, önleyici tedbirler olarak sigorta şirketleri ile paylaşılmaktadır. Diğer sigorta branşları için de benzer şekilde analitik modellerin meydana getirilmesi ve sektör paydaşlarını uyarıcı bir

¹³⁹ Salih TAŞYON, “Sigorta Sahteciliklerini Engelleme Bürosu (SİSEB)”, Hakan ÖZCAN (Ed.), **Oto Sigortaları Hasar Süreçleri** içinde (145-152), İstanbul: Kriter Yayınları, 2019, s.148-149.

mekanizma geliştirilmektedir. Tüm sigorta branşlarına ilişkin veriler, büyük veri haline gelerek tek bir merkezde toplanarak analize edilmesinin zeminin yaratılması, bir sigorta branşında hile eylemine başvuran şahısların, aynı dönemde veya izleyen dönemlerde de başka bir branşta hile gerçekleştirmeye eğilimlerinin ortak bir merkezden hesaplanabilmesi ve önleyici tedbir olarak zamanında sigorta şirketleri ile paylaşılmasının da önünü açmıştır. Ülkemizde faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin her biri, sigorta hileleri ile ilgili dönemsel raporlara meydana getirilen bu sistem sayesinde erişebilmekte ve maruz kaldığı hile oranları ile sektör ortalamalarını karşılaştırabilme imkanını elde etmiştir. Örnek olarak, her bir sigorta şirketi;¹⁴⁰

- İncelediği sigorta branşında, incelediği döneme ait tespit edilen hilelerin yarattığı maliyetin yaklaşık ne kadar olduğunu,
 - Sigorta şirketlerinin hile şüphesi ile incelemeye aldığı kaç dosyanın alkol, ehliyet, sürücü değişikliği vb. sebepler ile reddedildiğini,
 - Tahkim ya da hukuksal süreçlere intikal eden dosya adetlerini, söz konusu dosyaların ortalama ödeme tutarlarını
- ölçümleme ve sektör içindeki performansını izleyebilme imkanına kavuşmuştur.

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, analitik analiz şirketi SAS ile müşterek çalışarak, hileli bir eyleme başvurma olasılığının değerlendirilmesine katkı sağlayan her bir sigortalı için bir risk skorunun hesaplandığı bir sistem geliştirmiştir. Sigorta şirketlerindeki verilerin yanı sıra, sigortanın taraflarının sosyal medya üzerinden kimler ile ilişkide olduklarının, hangi düzeyde ilişki kurduklarının analitik incelemesini, ayrıca geçmişte gerçekleşmiş benzer nitelikteki sigorta hilelerine ilişkin dosya bilgilerinin analize dahil edilmesini sağlayan sistem, analiz neticesinde bir risk skoru üretmektedir. Söz konusu risk skorları gerek önleyici gerekse tespit edici bir işleve sahip olup, hile ile mücadele kapsamında sigorta şirketleriyle paylaşılmaktadır.¹⁴¹

140 TAŞYON, a.g.e., s.149.

141 İsmail YILDIRIM. “Türkiye’de Sigorta Suistimalleri: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri”, Elvan YALÇINKAYA (Ed.), 2. Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Kongresi Tam Metin Kitabı içinde (166-175), Kayseri, 2018, s.173.

Sigorta hilelerinin önlenmesi, ortaya çıkarılması ve yasal cezai yaptırımların uygulanması konusunda önemli bir işlev yerine getirmek olan SİSEB, bahis konusu alanlarda yasal merciler ve kolluk kuvvetleri ile etkin bir çalışma ortaklığı kurmuş durumdadır. Daha önce değinilen analitik analizler neticesinde tespit ettiği organize gerçekleştirilen sigorta hilelerini, somut veri ve belgeler ile destekleyerek yargıya intikal etmesini sağlayan SİSEB, birden fazla sigorta şirketini etkileyen hile eylemleri ile ilgili olarak, ilgili şirketler arasında gerekli işbirliği ve eşgüdümü de sağlamakta ve hatta bahis konusu şirketler adına suç duyurusunda bulunabilmektedir. Hileye maruz kalan her bir sigorta şirketinin kendi olanakları dahilinde yaptıkları araştırmalara, hukuk desteği de sağlayarak araştırma ve soruşturmaları derinleştirmek ve sigorta hilesinin tüm taraflarını deşifre etmek amacıyla emniyet müdürlüğü ve diğer kolluk kuvvetleri nezdinde de gereken girişimlerde bulunan SİSEB, bu sayede önemli hile organizasyonlarının çökertilmesine önemli katkı sağlamıştır. SİSEB, anılan işlevlerine ilaveten, sigorta mevzuatında gerekli geliştirmelerin gerçekleştirilmesi ve sektörün yapısal dönüşümünün sağlanması hedefiyle, ilgili yetkililer ile düzenli temasta bulunmaktadır.¹⁴²

Mayıs 2019 itibarı ile SİSEB web sayfası üzerinde online olarak gerçekleştirilebilir hale gelen işlemlere aşağıda yer verilmiştir:

- Sigorta Hilesi İhbar Girişi
- Sigorta Hilesi Bilgi Düzeltme
- Sigorta Hilesi İhbar Sorgusu
- Sigorta Hilesi Durum Sorgulama

Sigorta hilelerinin adli bir suç olduğu algısının tüm toplum katmanlarına yerleşmesi amacıyla SİSEB düzenli olarak “Suistimal ile Mücadele ve Farkındalık Eğitimleri” düzenlemektedir. SİSEB, Uluslararası Suistimal İnceleme Uzmanları Derneği ile birlikte, evrakta sahtecilik gibi konularda paydaşlara eğitimler vermektedir. Hile konusunda farkındalık ve eğitim konusunda bir başka önemli işlev de Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı (TSEV) tarafından sürdürülmekte olup, SİSEB de bu eğitimlere katkı

142 TAŞYON, a.g.e., s.150.

sağlamaktadır. Eğitime katılan sigorta sektörün çalışanlarına, mesleki yetkinliklerinin artırılması hedefini de içeren, “Suistimalle Mücadele Eğitim Programı” adı altında verilen eğitimler ve içeriklerine ilişkin ana başlıklar aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Sağlık Branşı¹⁴³
 - Suistimal Nedir? Suistimalle Mücadele
 - Sağlık Suistimalleri Kontrol Yöntemleri ve Medikal Firmalar ile İlişkiler
 - Sağlık Sigortalarının Hukuki Yönü ve Uygulama Çerçevesi
 - Sağlık Sigortalarında Suistimaller ve Örnek Vakalar
- Yangın Branşı¹⁴⁴
 - Suistimal - SİSEB – SİSBİS
 - Yangın Sigortalarında Suistimal
 - Hukuki Bakımdan Yangın Sigortalarında Suistimal
 - Yangın Hasar Dosyalarında Suistimal İncelemesi
- Oto Branşı¹⁴⁵
 - Suistimal - SİSEB – SİSBİS
 - Sahte Hasar ile Mücadele
 - Oto Sigortalarının Hukuki Yönü ve Uygulama Çerçevesi
 - Tahkikat Bilgisi
- Bedeni Hasarlar Branşı¹⁴⁶
 - Sahte Hasarlar ile Mücadele
 - Hukuki Yönü ve Uygulama Çerçevesi
 - Bedeni Tazminatların İşleyiş Prosedürü ve Dosya Kontrolüne Genel Bakış
 - Suistimal - SİSEB – SİSBİS
- Yangın Branşı-Dış Tahkikatçılar¹⁴⁷

¹⁴³ TSEV, Suistimalle Mücadele Eğitim Programı (Sağlık Branşı), <http://www.tsev.org.tr/egitim-detay/4914>, (30.05.2019).

¹⁴⁴ TSEV, Suistimalle Mücadele Eğitim Programı (Yangın Branşı), <http://www.tsev.org.tr/egitim-detay/8209>, (30.05.2019).

¹⁴⁵ TSEV, Suistimalle Mücadele Eğitim Programı (Oto Branşı), <http://www.tsev.org.tr/egitim-detay/4848>, (30.05.2019).

¹⁴⁶ TSEV, Suistimalle Mücadele Eğitim Programı (Bedeni Hasarlar Branşı), <http://www.tsev.org.tr/egitim-detay/5112>, (30.05.2019).

¹⁴⁷ TSEV, Suistimalle Mücadele Eğitim Programı (Yangın Branşı-Dış Tahkikatçılar), <http://www.tsev.org.tr/egitim-detay/8272>, (30.05.2019).

- Suistimal - SİSEB – SİSBİS
- Yangın Sigortalarında Suistimal
- Hukuki Bakımdan Yangın Sigortalarında Suistimal
- Yangın Hasar Dosyalarında Suistimal İncelemesi

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı bünyesinde faaliyet göstermekte olan Sigorta Denetleme Kurulu, sigorta suiistimallerine karşı alınmış olan önlemlerin yeterliliğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi amacıyla sigorta şirketlerini denetlemektedir.¹⁴⁸

¹⁴⁸ Sigorta Denetleme Kurulu, Hasar ve Tazminat İşlemleri Denetim Rehberi, Ocak 2016, <https://www.hmb.gov.tr/denetim-rehberleri> , (17.04.2019).

SONUÇ

Sigortalıların, zararlarının telafi edilerek, kayıplarından önceki mevcut durumlarına gelmelerine olanak sağlamak ilkesi üzerine kurulan sigorta sistemi her zaman amacına uygun olarak işlememektedir. Sigorta hileleri sebebiyle yapılan sahte hasar ödemeleri, dürüst sigortalılar tarafından ödenen primlerin toplandığı fon havuzlarının amacı dışında, haksız kullanılmasına yol açmaktadır. Tespit edilemeyen sahte hasarlar, gerçek hasarlar gibi değerlendirilmekte, bu durum da hasar tutarı ve hasar frekansı gibi verileri olumsuz etkilemektedir. Sigorta hileleri nedeniyle yükselen sigorta primleriyle karşı karşıya kalan dürüst sigortalıların, bir anlamda, bu hilelerin bedelini de ödedikleri söylenebilir. Ayrıca, hileleri tespit edebilmek amacıyla hasar süreçlerinde daha çok kontrole yer veren sigorta şirketleri ek maliyetlere katlanmak durumunda kalmakta, sigortalıların hasar tazmin süresi ise uzayabilmektedir.

Eylemi gerçekleştirenlerin haksız kazanç elde etmesine yol açan suistimler sigorta maliyetlerini artırmakla kalmayıp aynı zamanda sigorta sektörünün mali gücünü de zayıflatmaktadır. Sigorta sistemine duyulan güveni de olumsuz etkileyen sigorta hileleri tüm sigorta sistemine zarar vermesi nedeniyle, kamunun da etkin mücadele ettiği suçlar arasında yer almaktadır. Kamu otoritesi tarafından hilelerin tespit ve önlenmesini de hedefleyen önemli kurum ve mekanizmalar oluşturulmuş ve yasal zemine kavuşturulmuştur. Hedeflerinin arasında suistimallerin önlenmesi, güvenilir istatistiklerin oluşturulması, sigorta sistemine olan güvenin artırılması ve kamu gözetim-denetiminin etkinleştirilmesi de olan Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi (SBM) Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği bünyesinde ayrı bir tüzel kişiliğe sahip kurum olarak kurulmuştur ve kamu otoritesi tarafından denetlenmektedir.

İlave olarak, üçüncü şahıs ve sigorta şirketlerinin “yanlış sigorta uygulamaları” ve sigorta suistimaline konu olabilecek, elektronik ortamda ilettikleri verilerin tutulduğu merkezi bir veri tabanı olan Sigorta Suistimleri Bilgi Paylaşım Sistemi (SİSBİS) kurulmuştur. Bu sistem oto, sağlık, hayat ve diğer tüm sigorta dallarını kapsamaktadır. Sigorta hileleri konusunda sistematik risk değerlendirmesine

olanak tanıyan bilgi işlem tabanlı kontroller de SİSBİS üzerinden tesis edilmiş olup düzenli olarak geliştirilmektedir. Bu doğrultuda, SBM tarafından suistimal riskinin skolarlanması ve sosyal network analizleri çalışmaları gerçekleştirilmektedir. Elde edilen sonuçlar sigorta hilelerinin tespiti ve önlenmesinde kullanılmaktadır

Türkiye sigorta hilelerine yönelik olarak yasal düzenlemelerin yapılması ve gerekli kurum ve kuruluşların oluşturulması açısından kamu önemli gelişme göstermiştir. Öte yandan, bildiri yapılan ve analiz edilen verilerin neredeyse tamamının oto sigortalarıyla ilgili olduğu görülmektedir. Bu durum, suistimal hilelerine yönelik mücadele çalışmalarının odağının da oto sigortaları olmasına yol açmış görünmektedir. Kamunun sigorta şirketleri ve kamuoyu nezdinde yaptığı bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmalarına hız kazandırması halinde, diğer sigorta branşlarında muhtemelen gerçekleşmiş ama henüz tespiti ve/veya bildiri yapılmamış olan sigorta hilesi konusundaki verilerin paylaşılması ve analizinin mümkün olacağı düşünülmektedir. Kamunun, bu doğrultuda daha etkin rol oynaması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

ALBRECHT Steve W., Chad O. ALBRECHT, Conan C. ALBRECHT and Mark F. ZIMBELMAN, **Fraud Examination**, 4. Edition, U.S.A: South Western Cengage Learning, 2011.

Association of Certified Fraud Examiners, **Insurance Fraud Handbook**, Texas, USA, 2018.

BADUR, Emel (hızl.), **6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu (818 Sayılı Borçlar Kanunu ile Karşılaştırmalı)**, Ankara Barosu Yayınları, 2012.

BOZKURT, Nejat. **Muhasebe Denetimi**. 1.Baskı. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1998.

BÖLÜKBAŞI, Ayşe Gül ve Baturalp PAMUKÇU. **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, 2. Baskı. İstanbul, Türkmen Kitabevi, 2010.

DALKILIÇ, Nilüfer. “Sigorta Gereksinimi ve Temel Prensipler”, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık**. Erdem KIRKBEŞOĞLU (drl.). Ankara: Gazi Kitabevi, 2014 ss.55-74.

KIRKBEŞOĞLU, Erdem. “Sigortacılığa Giriş”, **Risk Yönetimi ve Sigortacılık**. Erdem KIRKBEŞOĞLU (drl.). Ankara: Gazi Kitabevi, 2014 ss.41-54.

Milli Reasürans T.A.Ş., **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, Y. Kemal ÇUHACI (drl.), İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 2004,.

OĞUZMAN M. Kemal ve M. Turgut ÖZ. **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Gözden Geçirilmiş 6.b., İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2009.

TARHAN MENGİ, Banu. **Hileli Finansal Raporlama**. 1. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları, 2013.

TAŞYON, Salih. “Sigorta Sahteciliklerini Engelleme Bürosu (SİSEB)”, Hakan ÖZCAN (Ed.), **Oto Sigortaları Hasar Süreçleri** içinde (145-152), İstanbul: Kriter Yayınları, 2019.

URALCAN, Şebnem G., **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, 3.b., İstanbul: Hiperlink Yayınları, 2011.

YASLIDAĞ, Beyhan. **Sigortacılık**, İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2012.

YILDIRIM, İsmail. “Türkiye’de Sigorta Suistimalleri: Mevcut Durum ve Çözüm Önerileri”, Elvan YALÇINKAYA (Ed.), **2. Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Kongresi Tam Metin Kitabı** içinde (166-175), Kayseri, 2018,

YILDIRIM, Mustafa Fadıl. **Borçlar Hukukuna Göre Sözleşmenin Kuruluşunda Hile**, 1. b., Ankara: Nobel Yayınları, 2002.

Sürelî Yayınlar:

ALTINTAŞ, Nergis Nalan. “Denetimde Hata ve Hile”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, 2010, ss.151-161.

ARSLAN, Uğur. “Sigorta Dolandırıcılığı Suçu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, Sayı.130, Mayıs-Haziran 2017, ss.89-118.

ASHBY, Simon G. and Stephen R. DIACON, “The Corporate Demand for Insurance: A Strategic Perspective”, **The Geneva Papers on Risk and Insurance**, Vol.23, No.86, 1998, ss.34-51,

ATAMAN, Başak ve Ruhan AYDIN, “Hile Denetimi ve Denetçilerin Hile Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, **Marmara Business Review**. Cilt.2, Sayı.1, 2017, ISSN: 2536-457, ss.1-23.

AYDIN, Hami ve Tolga ALA. “İşletmelerde Yapılan Çek Hileleri: Ortaya Çıkarılması Ve Önlenmesi” **Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt.11, Sayı.1, 2018. ss.85-96.

BEKAR, Barış. “Sigorta Suistimali Yüzde 20’leri Bulabiliyor”, **Akıllı Yaşam Dergisi**, Sayı.36, Nisan 2014, ss.38-40.

CROCKER, Keith J. and Sharon TENNYSON. “Insurance Fraud and Optimal Claims Settlement Strategies”, **The Journal of Law and Economics**, Vol.45, No.2, October 2002, ss.469-507.

DEMİR, Volkan ve Oğuzhan BAHADIR. “Muhasebe Manipülasyonu-Yöntemler ve Teknikler-”, **Mali Çözüm Dergisi**, 2007, Sayı.84, ss.103-119.

DOĞAN, Zeki ve Elif NAZLI. “Muhasebede Hata ve Hilelerin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğunun Tespitine Yönelik Bir Araştırma”, **Niğde Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt.8, Sayı.4, 2015, ISSN: 2148-5801, e-ISSN:1308-4216, ss.195-212.

DÖNMEZ, Adnan ve Hasan BAĞIŞLAR. “Bankacılık Sektöründe Yaşanan Hile Olaylarına Yönelik Bir Araştırma”, **International Journal of Academic Value Studies**, Vol.3 No.16, 2017 ss.170-180.

DUMANOĞLU, Sezai. “Hata ve Hile Ayrımı: Hile Denetimi”, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, Cilt.20, Sayı.1, 2005, ss.347-358.

EMİR, Murat. “Hile Denetimi”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.86, 2008, ss.109-121.

ERDOĞAN, Burhan ve Banu TARHAN MENGİ. "Hata Ve Hilelerin Önlenmesine Yönelik Kontroller ve Sağlık Sektörü Üzerine Bir Uygulama". **Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt.4 S.8, Aralık 2018, ss.85-106.

GEZGEZ, Zeki Turgut ve Hakan YÖNDEM. ”Sigortacılıkta Şüpheli Hasarlar, Suistimaller ve Sahtekarlıklar”, **Reasürör**, Sayı.102, 2016, ss.4-17.

KANDEMİR, Canol ve Şenol KANDEMİR. “Muhasebe Hilelerini Önlemede Çözüm Yolu Olarak Kullanılacak Stratejilerin Bileşenleri”, **Mali Çözüm Dergisi**, Yıl:21, Mayıs-Haziran 2012, ISSN: 1303-5444, ss.15-42.

MAVIŞ, Volkan. “Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt.6, Sayı.3, Temmuz 2016, ss.597-626.

OKAY, Suat. “Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Yönünden İncelenmesi: Diyarbakır”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt.9, Sayı.44, 2016, ISSN: 1307-9581, ss.1151-1165.

TARHAN MENĞİ, Banu ve Sibel YILMAZ TÜRKMEN, “Yatırım Hileleri”, **Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi**, Cilt.10, Sayı.39, 2013.

TARHAN MENĞİ, Banu. "Araç Sigortası Hileleri ve Bu Hilelere Yönelik Önlemler", **Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi** Vol.4 No.8 (Şubat 2014), ss.71-86.

TARHAN MENĞİ, Banu. “Hile Denetiminde Yetkinliklerin Değerlendirilmesi - Hile Karosu”, **Mali Çözüm Dergisi**, Sayı.114, 2012, ss.113-128.

URALCAN, G. Şebnem. “Sigorta Faaliyetlerinin İşlevsel Açıdan Değerlendirilmesi ve Türk Sigorta Sektörünün Bu Bağlamda Dünya Sigorta Şirketleriyle Karşılaştırılması”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt.4, Sayı.1, 2012, ss.127-128.

WELLS, Joseph T. “Why Employees Commit Fraud”, **Journal of Accountancy**, February 2001, <https://www.journalofaccountancy.com/issues/2001/feb/whyemployeescommitfraud.html>, (07.05.2019).

YEŞİLYAPRAK, Mehmet ve Ali POLAT. "Kefalet Sigortası'nın Türk Finansal Kesiminde Uygulanması ve Muhtemel Etkileri", **Maliye ve Finans Yazıları**, Sayı.110, 2018, ss.135-160.

YILDIRIM, İsmail. “Sigortacılıkta Suistimaller ve Ahlaki Tehlike Sorunu: Türk Sigorta Sektörüne Yönelik Bir Değerlendirme”, **International Journal of Social Science** Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2854> No.36, Summer II, 2015, ss.203-213.

Makaleler / Tezler:

ACAR, İsmail. “AB Solvency II Projesi Kapsamında Sigorta Sektöründe Yükümlülük Karşılama Yeterliliği ve Türk Sigorta Sektörü”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2010).

ARSLAN, Öznur. “Muhasebe Hilelerinin Tespitinde İç Denetim Sisteminin Önemi Ve Denetim Standartları Açısından Bağımsız Denetçinin Hileye Karşı Sorumluluğu: Bağımsız Denetim Şirketlerinde Bir Araştırma” (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas, 2018).

AYDIN, Ruhan. “Hile Denetiminin Psikoloji ve Beden Dili Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Anket Çalışması” (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017).

BİRCAN, Nezriye Gözde. “Kar Amaçsız İşletmelerde Hile Denetimi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013).

ÇELİK, Alper. “Stok Hileleri ve Bir Uygulama”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007).

DERYA BAŞKAN, Tuba. “Muhasebe Hata ve Hilelerinin Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü ve Etkinliği: Bir Uygulama”, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2013).

GÜNEŞ, Şükran. “İşletmelerde Hile Riskinin Önlenmesi Ve Hastane İşletmelerinde Uygulama”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2014).

GÜVENÇ, Zafer. “Termal Turizm İşletmelerinde Hata ve Hilelerin Önlenmesinde Belge Sisteminin Önemi ve Bir Uygulama”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2009).

KANDEMİR, Canol. “Muhasebe Hilelerinin Ortaya Çıkarılmasında Ve Önlenmesinde Bağımsız Denetimin Rolü Ve Bağımsız Denetçinin Sorumluluğu”, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 2010).

KISACIK, Harun. “Denetimde Hata Ve Hileler: Çorum Sahasında Bir Araştırma”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, 2013).

KÖSE, Yunus Emre. “Kurumsal Yönetim Ve Hile Denetimi Üzerine Etkileri”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010).

KÜÇÜK, İsmail. “Finansal Raporlamada Hile-Manipülasyonlar ve Önlenmesi”, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008).

MADEN ENGİN, Derya. “Muhasebe Hata Ve Hilelerinin Önlenmesinde İşletme Yöneticilerinin Sorumluluğu Hakkında Durum Tespiti Yapmaya İlişkin Bir Araştırma” (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars, 2018).

OKAY, Suat. “Muhasebe Hata ve Hilelerinin Meslek Etiği Açısından İrdelenmesi”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman, 2011).

ÖZDEMİR, Ümit Furkan. “Bankalarda Hile Riski Yönetimi Ve Bir Uygulama”, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013).

ÖZTOPRAK, Yılmaz. “Denetimde Hata Ve Hile, Önleme Ve Tespit Yöntemleri İle Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Hata Ve Hileler İle İlgili Bilinç Ve Tutumları”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2017).

ŞENTÜRK, Ömer. “Sigorta Sektöründe Çalışanların Yaşam Memnuniyeti Üzerine Bir Araştırma”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2017).

TEKİN, Eda. “2010-2014 Yılları Arasında Türkiye’de Halka Açık Şirketlerde Manipülasyon Üzerine Beneish Modeli İle Ampirik Çalışma”, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017).

TUNALIOĞLU TEZGEL, Duygu. “Sigorta Şirketlerinde Finansal Tablo Suiistimalleri”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015).

TÜYSÜZ, Fırat. ”Dolandırıcılık Suçu”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2017).

YILMAZ, Kadir. “İşletmelerde Hile, Nedenleri, Önlenmesine İlişkin Uygulamalar ve Örnek Olaylar”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013).

YIRTIMCI, Esra. “Dolandırıcılık Suçu”, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010).

YOLCU, Halil. “Risk Yönetimi Açısından Türk Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği’ne Uyum Yeteneği” (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2005).

Sunumlar / Diğer Çalışmalar:

TAŞYON, Salih. “Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Suistimal İle Mücadele Eğitimi”, Sigorta Suistimallerini Engelleme Bürosu, İstanbul, 09.02.2016.

Yasal Mevzuat:

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Kabul Tarihi: 26.09.2004, 25611 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 12.10.2004.

5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, Kabul Tarihi: 31.05.2006, 26200 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 16.06.2006.

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu, Kabul Tarihi: 03.06.2007, 26552 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 14.06.2007.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu, Kabul Tarihi: 13.01.2011, 27846 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 14.02.2011.

6762 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (MÜLGA), Kabul Tarihi: 29.06.1956, 9353 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 09.07.1956.

BDS 240 Finansal Tabloların Bağımsız Denetiminde Bağımsız Denetçinin Hileye İlişkin Sorumlulukları Standardı, 30443(M) Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 06.06.2018.

Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği, 26962 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 09.08.2008.

Sigorta Bilgi Merkezi Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Yönetmelik, 28131 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 03.12.2011,

TBMM, Dönem:22, Yasama Yılı:2, Sıra Sayısı:664, s.564.
<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss664m.htm> (07.04.2019).

Trafik Sigortası Bilgi Merkezi Yönetmeliği, 25318 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 16.12.2003.

Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, 27920 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 30.04.2011.

Yanlış Sigorta Uygulamalarının Tespiti, Bildirimi, Kaydı ve Bu Uygulamalarla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 29587 Sayılı R.G., Yayımlanma Tarihi: 08.01.2016.

İnternet Adresleri:

Association of Certified Fraud Examiners, 2018 Report to the Nations, USA, 2018. <https://s3-us-west-2.amazonaws.com/acfe-public/2018-report-to-the-nations.pdf>, (19.03.2019).

Association of Certified Fraud Examiners, The fraud triangle, <https://www.acfe.com/fraud-triangle.aspx>, (19.03.2019).

Coalition Against Insurance Fraud, “Insurance fraud: The crime you pay for” Washington DC., http://www.preinsuranceinspection.org/pdf/pb4_infraud.pdf, <http://www.insurancefraud.org/>, (24.03.2019).

Coalition Against Insurance Fraud, “By the numbers: fraud statistics” <https://www.insurancefraud.org/statistics.htm#2>, (25.05.2019).

CORUM, David. “Fraud And Buildup Add 13 To 18 Percent In Excess Payments To Auto Injury Claims”, Insurance Resource Council, 2008, https://www.insurance-research.org/sites/default/files/downloads/IRC_Fraud_NR.pdf, (12.05.2019).

Doğal Afet Sigortaları Kurumu, DASK Hakkında, <https://www.dask.gov.tr/hakkinda.html>, (23.05.2019).

Emeklilik Gözetim Merkezi, EGM Hakkında
<https://www.egm.org.tr/kurumsal/egm-hakkinda/>, (23.05.2019).

Hazine ve Maliye Bakanlığı, Sigortacılık Hakkında,
<https://www.hmb.gov.tr/sigortacilik-hakkinda>, (22.05.2019).

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Standardı,
http://www.kgk.gov.tr/contents/files/TFRS_2015/TFRS/TFRS_4.pdf, (22.04.2016).

Insurance Journal, Progressive Survey: Nearly 1 in 10 Consumers Likely to Commit Insurance Fraud, 2001,
<https://www.insurancejournal.com/news/national/2001/09/07/14267.htm>,
(20.03.2019).

Pocketsense, What Is Insurance Twisting?, <https://pocketsense.com/insurance-twisting-1248.html>, (14.05.2019).

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, SBM Hakkında,
<https://www.sbm.org.tr/tr/sayfa/sbm-hakkinda-63>, (22.05.2019).

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi Sıkça Sorulan Sorular,
<https://www.sbm.org.tr/tr/sss>, (29.05.2019).

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Tarihçemiz,
<http://sbm.org.tr/tr/Sayfalar/Tarihcemiz.aspx>, (31.03.2016).

Sigorta Bilgi ve Gözetim Merkezi, Yanlış Sigorta Uygulamaları,
<http://www.sbm.org.tr/tr/Sayfalar/Yanlis-Sigorta-Uygulamalari.aspx>, (30.03.2016).

Sigorta Denetleme Kurulu, Hasar ve Tazminat İşlemleri Denetim Rehberi, Ocak 2016, <https://www.hmb.gov.tr/denetim-rehberleri>, (17.04.2019).

Sigorta Sahteciliklerini Engelleme Bürosu (SİSEB),
<https://siseb.sbm.org.tr/tr/hakkimizda>, (19.03.2019).

Sigorta Suistimallerinin Etkisi,

https://www.tsb.org.tr/images/.../Insurance_Europe-sigorta_suiistimalleri_son.docx, (05.04.2019).

Sigorta Tahkim Komisyonu, Hakkımızda, <http://www.sigortatahkim.org/> (23.05.2019).

Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi A.Ş., Kurum Hakkında, https://web.tarsim.gov.tr/havuz/subPage?_key_=0C006981E0842E8D6235913E60C5E9678606297AW1S47ONHBMHIRDKYD416062015, (23.05.2019).

The European Insurance and Reinsurance Federation, The impact of insurance fraud, <https://www.insuranceeurope.eu/sites/default/files/attachments/The%20impact%20of%20insurance%20fraud.pdf>, (18.03.2019)

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <http://sozluk.gov.tr/> , (01.03.2019)

Türkiye Sigorta Birliği, Sigorta Tanımları, <https://www.tsb.org.tr/sigorta-tanimlari.aspx?pageID=648>, (04.04.2019).

Türkiye Sigorta Birliği, Hakkımızda, <https://www.tsb.org.tr/hakkimizda.aspx?pageID=657>, (22.05.2019)

YILMAZ, Abdurrahman, “Türkiye’deki Dolandırıcılık Tipolojileri: Dolandırıcılık Olaylarının Kategorik Tasnifi ve Yapılış Şekilleri”, http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/DOLANDIRICILIK_TIPOLOJILERI_12_2015.pdf, (18.04.2016).

Wall Street Instructors, Replacement, Twisting and Churning https://www.wallstreetinstructors.com/ce/continuing_education/ethics2/id40.htm, (14.05.2019).